

EFRO
EUROPEES FONDS
VOOR REGIONALE
ONWIKKELING

Europese Unie

Tussentijdse evaluatie EFRO Vlaanderen 2014- 2020

Eindrapport | 7 november 2018

In opdracht van

AGENTSCHAP
INNOVEREN &
ONDERNEMEN

Vlaanderen
is ondernemen

Deze studie werd uitgevoerd door:

Bart Van Herck
Valentijn Vanoeteren
Steven Knotter

Jozef II-straat 40 B1
1000 Brussel

T: +32 2 282 17 10
info@ideaconsult.be

www.ideaconsult.be

IDEA
CONSULT thinking ahead

member of
IDEAGROUP

Inhoudsopgave

Executive summary	4
1 / Situering en onderdelen van deze tussentijdse evaluatie	8
1.1 EFRO Vlaanderen 2014-2020	8
1.2 Focus van deze tussentijdse evaluatie	9
2 / Aanpak en methodologie	10
2.1 Situering van de vijf kernpunten binnen de EU-interventielogica	10
2.2 Vijf fasen, met daarbinnen een mix van onderzoekstechnieken	11
3 / Globale voortgang van het programma	15
3.1 Het operationeel programma: opstart en bijsturingen	16
3.2 De oproepen voor projecten	19
3.3 De financiële voortgang van het programma	22
3.4 Aantal en aard van de ingediende projecten	28
4 / Relevantie en samenhang van de strategie	33
4.1 Update SWOT-analyse	35
5 / Effectiviteit, efficiëntie en verwachte impact	51
5.1 Evaluatie van de outputindicatoren	53
5.2 Resultaatsindicatoren	62
5.3 Impact van de grotere projecten	64
5.4 Voortgang ten aanzien van het prestatiekader	65
5.5 Europese toegevoegde waarde	69
5.6 Efficiëntie meten via de 'Data envelopment analysis'	70
6 / Kwaliteit van de uitvoering en van het toezichtstelsel	74
6.1 Organisatie van beheer en toezicht	76
6.2 De projectcyclus	79
6.3 Administratie en ondersteunende systemen	81
6.4 Communicatie en disseminatie	84
7 / Geïntegreerde territoriale benadering	86
7.1 Voortgang per GTI	88
7.2 Inhoudelijke evaluatie GTI's	92
7.3 Meerwaarde van het GTI-instrument voor EFRO Vlaanderen	97

BIJLAGEN	99
Bijlage 1 / Beschrijving van de cases	100
1.1. Expertise- en innovatiecentrum voor robot- en minimaal invasieve chirurgie (project 1104)	100
1.2. Janssen Incubatie Model (project 1059)	101
1.3. Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen (project 1174)	102
1.4. Kanaalroute Noord	103
1.5. VAKlab (project 1141)	104
1.6. Renovatie Kielparktoren 1 (project 1196)	105
1.7. Renovatie van de Maria Gorettikerker tot multifunctionele ruimte (project 1164)	106
1.8. Baanwinkels en gemeenten op één lijn (project 956)	107
1.9. Realisatie van het masterplan Park Groot Schijn met nieuwe infrastructuur voor park, sport- en jeugdaccommodatie	108
Bijlage 2 / Overzicht van de oproepen	109

Dit project werd mede gerealiseerd
met de financiële steun van de
Europese Unie - EFRO

Executive summary

Het Vlaamse EFRO-programma 'Investeren in groei en werkgelegenheid 2014-2020' wil de concurrentiekracht van Vlaanderen op een duurzame manier versterken en een wezenlijke bijdrage leveren aan de Europa 2020-strategie voor een innovatieve, duurzame en inclusieve groei.

Het programma is opgebouwd rond vier inhoudelijke prioriteiten (innovatie, concurrentievermogen KMO's, koolstofarme economie, grootstedelijke ontwikkeling) en bevat €175,6 miljoen Europese middelen. Binnen elk van de prioriteiten worden projectoproepen ('calls') georganiseerd. Tot nog toe zijn er 58 oproepen geweest (inclusief één oproep technische bijstand), wat heeft geleid tot 164 goedgekeurde projecten en een opname van 77% van het globale EFRO-budget (stand 30 juni 2018).

Focus van de midterm evaluatie

Deze halfweg- of 'midterm' evaluatie van EFRO Vlaanderen 2014-2020 richt zich op vijf kernvragen:

1. Sluiten de strategie en de middelenverdeling nog voldoende aan op de wijzigende socio-economische context en beleidsprioriteiten op Vlaams en Europees niveau? (Relevantie en samenhang);
2. Realiseren we met de projecten en het programma de vooropgestelde resultaten (effectiviteit), efficiëntie en impact?;
3. Zijn het beheer en het toezicht op de projecten en het programma professioneel en efficiënt georganiseerd? (Kwaliteit van de uitvoering en van het toezichtstelsel);
4. Wat is de waarde die EFRO toevoegt aan hetgeen individueel ook door de Vlaamse overheid kan worden gerealiseerd? (Europese toegevoegde waarde)
5. Wat zijn de meerwaarden en beperkingen van de geïntegreerde territoriale benadering? Op welke manier moet het instrument in de toekomst al dan niet worden ingezet?

We formuleren hieronder onze conclusies voor elk van deze evaluatievragen.

Relevantie en samenhang

Op basis van een SWOT-analyse en beleidsscreening stellen we vast dat de prioriteiten en doelstellingen in het EFRO-programma nog sterk aansluiten bij de actuele beleidsuitdagingen in Vlaanderen en Europa. De urgentie om te komen tot economische innovatie en het aanpakken van de klimaatuitdaging zijn sinds de opmaak van het OP nog vergroot. Inzake 'ondernemerschap' stellen we een inhaalbeweging vast de voorbije jaren in Vlaanderen, waardoor het zich als minder urgent aandient dan voorheen. De inzet van technologie en de digitalisering daarentegen krijgen op alle beleidsniveaus meer aandacht. Ook de steden worden meer

dan 5 jaar geleden aangeduid als de plaatsen waar zich enerzijds de belangrijkste uitdagingen stellen, maar waar tegelijk de sleutels liggen voor het oplossen ervan.

We adviseren om voor de verdere looptijd van het programma en ook in de komende periode (post 2020) in te zetten op een gecoördineerde valorisatiestrategie van sleuteltechnologieën in toekomstgerichte economische sectoren (slimme specialisatie), de toepassing van nieuwe digitale technologie in industrie, diensten en maatschappij (smart cities, digitale dienstverlening, smart mobility, etc) en het versnellen van de klimaattransitie.

Binnen bovengenoemde domeinen liggen veel opties open, maar vanuit het streven naar additionaliteit ten aanzien van bestaande beleidsinstrumenten in Vlaanderen, moet er vooral ingezet worden op het ondersteunen van investeringsprojecten, met waar mogelijk ook een maximale mobilisatie van private middelen. Niet evident omwille van de regelingen rond staatssteun en de druk van het prestatiekader. Datzelfde prestatiekader laat overigens ook minder ruimte voor experimentele of meer risicovolle projecten, die naar resultaat onzeker zijn ten opzichte van de vooropgestelde streefwaarden.

Effectiviteit, efficiëntie en impact

De voortgang van het programma wordt in hoofdzaak beoordeeld aan de hand van de gerapporteerde data van de promotoren via het e-loket. Belangrijk om daarbij in rekening te brengen is het tussentijds karakter van deze evaluatie. Het grootste deel van de output van de projecten nog moet worden gerapporteerd.

In totaal werden binnen het programma al 164 projecten goedgekeurd, waarvan 9 nog niet definitief (onder voorwaarden). Zelfs al blijft nog 25% van het budget toe te wijzen, het aantal projecten zal gevoelig lager liggen dan in de vorige periode. In 2007-2013 telden we in totaal 497 projecten. De gemiddelde omvang van een project is meer dan verdubbeld ten opzichte van de vorige programmaperiode, van €380.408 in 2007-2013 naar €824.500 per project in 2014-2020.

De projecten zijn zoals de prioriteiten divers: van een trainingscentrum voor robotchirurgie, over het ondersteunen van ondernemerschap bij studenten, tot energetische renovaties in de sociale huisvesting, de aanleg van fietssnelwegen of de omvorming van een kerkgebouw tot stedelijke ontmoetingsruimte.

In het algemeen liggen de vooropgestelde streefwaarden van de goedgekeurde projecten in lijn met de streefwaarden die in het OP worden vooropgesteld voor 2023. Enkel onder prioriteit 3 wordt het moeilijk om de indicator voor goederentransport te behalen (een beoogde toename van 3.000.000 ton duurzaam transport).

De effectief gerapporteerde waarden van de projecten op 30/6/2018 blijven nog ver onder de vooropgestelde streefwaarden. Dit is vooral het geval bij de prioriteiten 1, 3 en 4, die sterk inzetten op investeringsprojecten die pas in een latere fase een meetbaar resultaat opleveren. Onder prioriteit 2 zitten veel meer werkingsprojecten die vroeg in de programmaperiode zijn opgestart, wat zich duidelijk uit in hogere gerealiseerde waarden.

Het programma zit op schema om eind 2018 de doelstellingen uit het prestatiekader te behalen. De financiële indicator onder prioriteit 3 loopt nog achter, maar er worden inspanningen gedaan om hierop bij te benen.

Het indicatorenkader functioneert zonder noemenswaardige problemen, al willen we vanuit de analyse toch een aantal aanbevelingen doen tot optimalisatie:

- ▶ De outputindicatoren moeten meer gericht zijn op direct meetbare aspecten van investeringsprojecten, zoals gerealiseerde oppervlakte;
- ▶ De outputindicatoren vatten onvoldoende de strategische effecten van de projecten. Het is wenselijk om in de toekomst niet enkel op output-, maar ook op resultaatsniveau te monitoren;
- ▶ Voor het meten van de efficiëntie, moeten bepaalde indicatoren nog verder worden verfijnd. Een try-out van de 'data envelopment analyse' voor het meten van de efficiëntie van projecten, leerde ons dat het vergelijken van de uitkomst van projecten altijd moeilijk zal blijven omwille van de uniciteit van elk project, maar niettemin gebaat zou zijn bij meer vergelijkbare data.

Kwaliteit van de uitvoering en het toezichtssysteem

Zowel de programma- als projectuitvoering en het toezicht erop zijn op een kwaliteitsvolle wijze georganiseerd. Op verschillende domeinen stellen we ook een verdere professionalisering vast ten opzichte van eerdere programmaperiodes (bv. staatssteunwerkgroep binnen VLAIO). Omwille van bijkomende taken is een versterking of minstens het behoud van de huidige personeelcapaciteit binnen de centrale beheersautoriteit nodig in de toekomst.

Op niveau van het programmabeheer stellen we twee bewegingen vast in deze periode:

- ▶ Een technisch verloop van de projectcyclus, met meer inbreng van experts (technische werkgroepen), meer aandacht voor het behalen van de indicatoren (resultaatgerichtheid) en een verhoogde waakzaamheid rond de mededingingsregels (regelgeving overheidsopdrachten en staatssteun).
- ▶ Een lagere betrokkenheid van de sociaal-economische actoren, inzonderheid binnen het Comité van Toezicht, maar ook in de GTI-stuurgroepen. In beide gevallen omdat deze organen geen rol (meer) spelen in de goedkeuring van projecten.

Hoewel de conformiteit met de regelgeving ten allen tijd moet worden bewaakt, moet er tegelijk op worden toegezien dat het programma breed toegankelijk en gedragen blijft door het sociaal-economische veld.

Daartoe formuleren we in deze evaluatie o.a. volgende voorstellen:

- ▶ Het instellen van een systeem van vooraanmelding en vroegtijdig contact met de promotoren. Zo worden promotoren van bij aanvang geïnformeerd over de juridische en administratieve verplichtingen en de haalbaarheid van hun voorstellen;
- ▶ Directe en concrete vertaling van de staatssteunregeling in de calls onder de vorm van een minimale private inbreng of maximaal publiek aandeel. Schept duidelijkheid van bij aanvang voor alle partijen.
- ▶ Een hogere betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor het Comité van Toezicht. Daarbij denken we vooral aan het bepalen van de inhoud van de oproepen, in lijn met de programmaprioriteiten.
- ▶ Een sterkere inzet van de contactpunten als bevoorrechte partners en bruggehoofden naar promotoren. Als vertrouwensfiguren kunnen ze de afwegingen in de goedkeuringsbeslissingen voor promotoren inzichtelijker maken en mee zoeken naar oplossingen waar nodig.

Tot slot formuleren we in deze evaluatie ook op het vlak van valorisatie en communicatie twee 'quick wins': meer inhoudelijke uitwisseling tussen de promotoren alsook een beknopte en levendige voorstelling van alle projecten op de EFRO-website.

Geïntegreerde territoriale benadering (GTI's)

Uit de evaluatie van de GTI's komt een gemengd beeld naar voor. In positieve zin kunnen we stellen dat:

- ▶ De GTI's de betrokkenheid van de 'levende krachten' in de drie regio's bij het programma heeft verhoogd;
- ▶ De GTI's hebben bijgedragen tot meer samenwerking tussen actoren (bv. één groter samenwerkingsproject i.p.v. afzonderlijk beheerde deelprojecten), al is dat effect maar in een aantal projecten herkenbaar.
- ▶ Er meer regionale samenhang is tussen de projecten onderling, ten voordele en mee geïnspireerd vanuit de regiostrategie.

De GTI-medaille heeft evenwel ook een keerzijde:

- ▶ De gecombineerde inzet van EFRO en ESF in de projecten is uitgebleven. Een gemiste kans om economie en arbeidsmarkt ('skills') in hun samenhang te benaderen;
- ▶ Het 'gedeeld beheer' zorgt voor wrijving tussen het centrale en decentrale (GTI)-niveau. Dat gaat terug naar inhoudelijke verschillen in de regionaal en Vlaamse (OP) kaders, maar blijkt in de praktijk vaak een confrontatie tussen regionaal voluntarisme versus de grotere resultaatgerichtheid (prestatiekader) en het verhoogd toezicht op de mededingingsregels in deze periode (staatssteun in het bijzonder);
- ▶ Het GTI-instrument leidt tot bijkomende overheadkosten (meer oproepen, meer overleg).

Als we de balans maken van het GTI-experiment in deze periode, hebben de potentiële voordelen zich onvoldoende gerealiseerd en wegen de nadelen sterker door. In een volgende programmaperiode kan daar tot op zekere hoogte worden op bijgestuurd, maar de vraag is of dit strategisch de betere keuze is?

Vanuit onze evaluatie willen we de structurele inzet en de veralgemening van het GTI-instrument in Vlaanderen ontraden. Het beperkte EFRO-budget en de complexe regelgeving die daarrond dient te worden gerespecteerd, sterkt ons in het pleidooi voor een eenduidig en gespecialiseerd centraal beheer en een globaal budget zonder territoriale voorafnames (i.f.v. maximale flexibiliteit). Deze configuratie beperkt ook de overheadkosten rond het programma.

Tegelijk vinden we dat een aantal GTI-principes en positieve ervaringen sterker moeten verweven worden in een toekomstig Vlaams programma:

- ▶ Een voldoende betrokkenheid van stakeholders in het programmabeheer en in de voorbereiding van de oproepen (zie hoger onze aanbevelingen rond het Comité van Toezicht en de contactpunten);
- ▶ Een programmatorische afstemming van EFRO en ESF. Geen economische ontwikkelingstrategie, zonder onderliggend de 'skills'-agenda daarop af te stemmen.
- ▶ Ruimte en stimuli in de Vlaamse oproepen voor subregionale coördinatie en accenten.

Europese toegevoegde waarde

Tot slot hebben we in deze evaluatie ook aandacht voor de Europese toegevoegde waarde. Wat is de meerwaarde van de Europese middelen, in vergelijking met een louter Vlaamse benadering? Onze evaluatie brengt ons bij de volgende meerwaarden van EFRO:

- ▶ De ESI-fondsen zijn gericht op het wegwerken van regionale verschillen en dwingen tot sterkere aandacht voor regio's met achterstelling. In deze programmaperiode heeft inzonderheid Limburg een significante impuls gekregen via EFRO (en ESF);
- ▶ EFRO zet blijvende druk op innovatie en klimaat en verplicht ook Vlaanderen om daarrond een coherente strategie vorm te geven (ex ante conditionaliteiten);
- ▶ EFRO is een hefboom en catalysator voor investeringen op verschillende vlakken:
 - Argumentatie om investeringen niet uit te stellen en in hun uitvoering vooruit te laten gaan (om geen EU-steun te verliezen);
 - Argumentatie om investeringen in Vlaanderen te verankeren (in het geval van buitenlandse groepen);
 - Argumentatie om eigen financiële middelen te mobiliseren tegenover de Europese middelen.
- ▶ Vanuit de publicatieverplichtingen krijgen goede praktijken binnen EFRO ruimere aandacht en grotere visibiliteit dan goede praktijken met enkel Vlaamse middelen.

1 / Situering en onderdelen van deze tussentijdse evaluatie

In dit eerste hoofdstuk situeren we het lopende EFRO-programma 2014-2020 en beschrijven we de onderdelen van deze tussentijdse evaluatie.

Cohesion policy is a visible expression of solidarity across the European Union and represents a very substantial part of the budget of the European Union. Citizens expect to know what has been achieved with public money and want to be sure that we run the best policy. Monitoring and evaluation have a role to play to meet such expectations.

European Commission, Guidance document on monitoring and evaluation (2014)

1.1 EFRO Vlaanderen 2014-2020

Om de economische en sociale samenhang van het Europese territorium te versterken, werd in 1975 het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) in het leven geroepen. Ondertussen maakt EFRO, samen met ESF, het cohesiefonds, het plattelandsfonds en het visserijfonds, deel uit van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESI-fondsen). Gezamenlijk vertegenwoordigen de ESI-fondsen 44% van de Europese begroting voor de periode 2014-2020: 34% cohesiebeleid, 9% plattelandsbeleid, 1% visserijbeleid.

Een belangrijk uitgangspunt binnen de ESI-fondsen is **partnerschap**. Dit betekent dat het Europees regionaal beleid tot stand komt in nauw overleg met de bevoegde nationale, regionale en lokale overheden (gedeeld beheer). Zo bepalen de lidstaten en regio's de prioriteiten (binnen het Europese raamwerk), de projecten die worden ondersteund en stellen zij zich verantwoordelijk voor het dagelijks management.

Het Vlaamse EFRO-programma 'Investeren in groei en werkgelegenheid 2014-2020' wil de concurrentiekracht van Vlaanderen op een duurzame manier versterken en een wezenlijke bijdrage leveren aan de Europa 2020-strategie voor een innovatieve, duurzame en inclusieve groei.

Het Vlaamse programma is opgebouwd rond **vier prioriteitsassen** (+ een vijfde as 'technische bijstand' voor het beheer van het programma):

Tabel 1: EFRO-prioriteiten 2014-2020

EFRO-prioriteiten	EFRO-budget
1. Stimuleren van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	€84.799.565
2. Versterken van het concurrentievermogen van KMO's	€29.875.995
3. Bevorderen van de overgang naar een koolstofarme economie	€37.041.460
4. Bevorderen van een duurzame grootstedelijke ontwikkeling	€16.932.469
5. Technische bijstand	€6.942.610
Totaal budget	€175.592.099

1.2 Focus van deze tussentijdse evaluatie

Deze evaluatie komt op een strategisch moment, met name dat van de voorbereiding van de nieuwe Europese meerjarenbegroting 2021-2027 en de nieuwe structuurfondsenperiode.

De beoogde meerwaarde van deze tussentijdse evaluatie is dubbel:

- ▶ Vanuit de evaluatie willen we de uitvoering van het huidige programma waar mogelijk verder optimaliseren. Heel wat projecten zijn net gestart, andere moeten nog worden opgestart, dus op operationeel niveau kunnen nog bepaalde verbeteringen worden doorgevoerd;
- ▶ Daarnaast willen we de volgende programmeerperiode 2021-2027 inspireren. Het grootste deel van de middelen uit het lopende programma zijn al toegewezen (vastleggingspercentage van 75%). De meer strategische aanbevelingen zijn bijgevolg vooral gericht op de volgende periode.

Vijf kernpunten

De evaluatie richt zich op vijf kernpunten. De meeste liggen in lijn met eerdere EFRO-evaluaties. Het vierde kernpunt, de evaluatie van de geïntegreerde territoriale benadering, is nieuw voor Vlaanderen en zal daarom bijzondere aandacht krijgen, zowel naar de inhoud als naar de organisatie.

Tabel 2: de vijf kernpunten in deze tussentijdse evaluatie

2. Relevantie en coherentie van de strategie;
3. Effectiviteit, efficiëntie en verwachte impact;
4. Kwaliteit van de uitvoering en van het toezichtstelsel;
5. Geïntegreerde territoriale benadering;
6. Europese toegevoegde waarde.

2 / Aanpak en methodologie

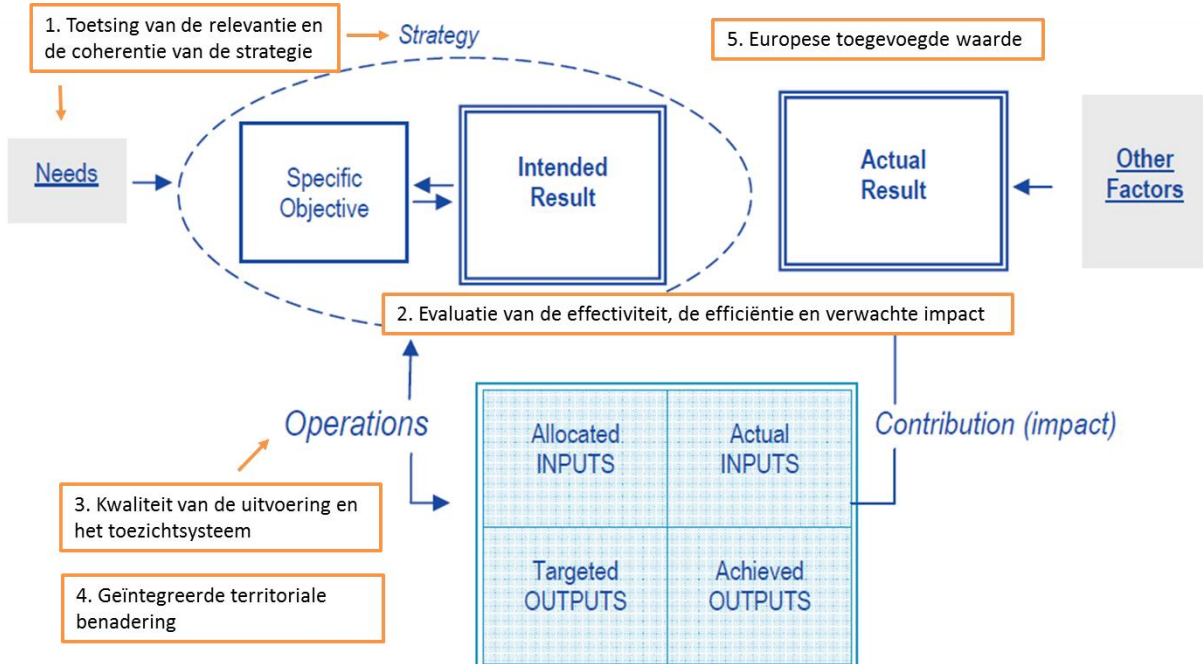
In dit hoofdstuk beschrijven we het methodologisch kader voor de evaluatie en de aanpak die we hebben gevolgd.

2.1 Situering van de vijf kernpunten binnen de EU-interventiologica

In haar 'Guidance document on monitoring and evaluation' (maart 2014), presenteert de Europese Commissie een bijgestelde interventiologica voor EFRO 2014-2020, met een vernieuwde interpretatie van output, resultaten en impact.¹ IDEA gebruikt dit vernieuwde kader als uitgangspunt voor deze evaluatie.

In onderstaande figuur plaatsen we de vijf kernpunten van deze tussentijdse evaluatie in de vernieuwde interventiologica van de Europese Commissie. Op die manier krijgen we een duidelijk beeld van de verschillende perspectieven binnen de evaluatie.

Figuur 1: methodologisch evaluatiekader met aanduiding van de vijf kernpunten voor deze evaluatie

¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/guidance/

De vijf kernpunten in de evaluatie zijn te groeperen binnen drie perspectieven. Deze evaluatie heeft zowel betrekking op:

- De **doelstellingen** (*relevantie en coherentie*)

Beantwoorden de maatregelen en doelstellingen uit het Operationeel Programma (nog steeds) aan de noden en behoeften (relevantie) en zijn ze in lijn met andere doelstellingen binnen of buiten het programma (consistentie en coherentie)?

- De **resultaten** (*effectiviteit, verwachte impact, Europese toegevoegde waarde*)

Hebben we de doelen die werden vooropgesteld in het Operationeel Programma gehaald? Zijn de *output* (vb aantal ondernemers bereikt met project), *resultaten* (gewenste verandering) en *impact* (effecten die voortkomen uit de interventie) bereikt? Wat is de toegevoegde waarde van de investeringen in Vlaanderen, voor Vlaanderen en voor de EU?

- De **manier van uitvoering** (*efficiëntie, kwaliteit van de uitvoering, toezichtstelsel, GTI-aanpak*)

Is de input (de energie en middelen die we erin steken) in overeenstemming is met de output? Of konden de resultaten of effecten worden bereikt met minder geld?

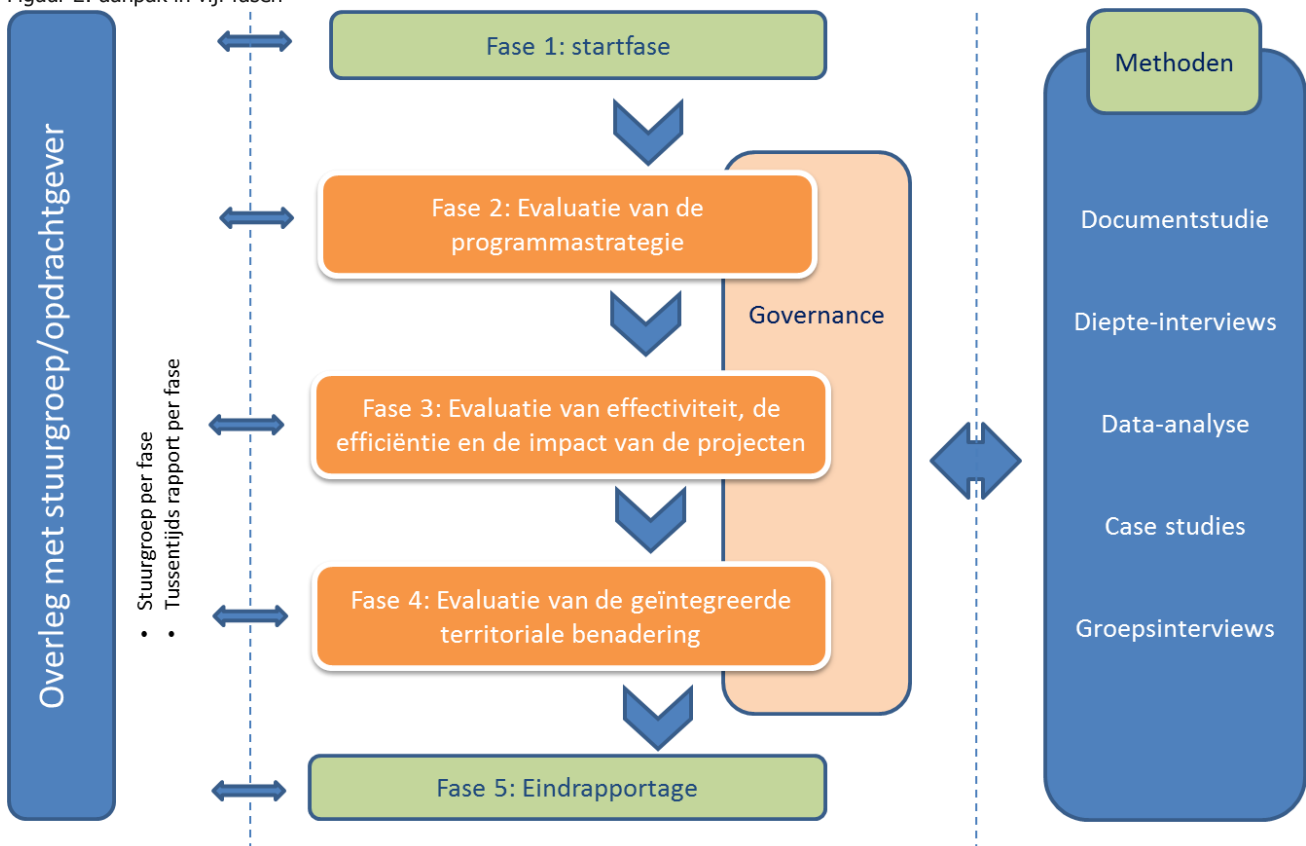
Verliep de wijze van uitvoering optimaal (coördinatie, samenwerking, ...), de kwaliteit en efficiëntie van het selectieproces, het beheer en het toezicht op het programma?

Wat zijn de meerwaarde en beperkingen van de geïntegreerde gebiedsgerichte benadering?

2.2 Vijf fasen, met daarin een mix van onderzoekstechnieken

IDEA heeft deze evaluatie uitgevoerd in vijf fasen, zoals geïllustreerd in onderstaande figuur.

Figuur 2: aanpak in vijf fasen

'Governance' of beheer onderzoeken we zowel op niveau van het programma, van de projecten, als op het niveau van de GTI's.

Binnen de verschillende fasen wordt een mix van onderzoeksmethoden en –technieken ingezet.

In onderstaande tabel geven we een beknopte beschrijving van de verschillende methoden en de inzet ervan doorheen de opdracht.

Tabel 3: inzet van onderzoeksmethoden per onderdeel van de opdracht

	Document-analyse	Data-analyse	Diepte-interviews	Case-studies	Focusgroepen / groepsinterviews
Fase 1: startfase	x				
Fase 2: programma-evaluatie	x	x	x		x
Fase 3: projecten	x	x	x	x	
Fase 4: GTI's	x	x	x	x	
Fase 5: eindrapportage					

Document- en data-analyse

Tijdens de document- en data-analyse werden volgende bronnen geconsulteerd:

- ▶ Het Operationeel programma 'Investeren in Groei en Werkgelegenheid' (2014-2020);
- ▶ Ex ante-evaluatie van het EFRO-programma 2014-2020;
- ▶ Recente beleidsrapporten op niveau EU en Vlaamse overheid i.f.v. de relevantie: Vlaams clusterbeleid, vernieuwd KETS-beleid EU, documenten i.h.k.v. de voorbereiding van de nieuwe meerjarenbegroting van de EU 2021-2027, beleidsinitiatieven rond Smart cities, Klimaatakkoord Parijs, etc.
- ▶ Algemene databronnen i.f.v. de actualisatie van de SWOT: OESO-data (Main science and technology Indicators), studies in opdracht van de Europese Commissie, EUROSTAT, Statistiek Vlaanderen, VOKA rapporten, VDAB, Nationale Bank van België, VRIND en het MIRA-rapport (Milieurapport Vlaanderen);
- ▶ EFRO-Jaarverslagen;
- ▶ Overzicht van de EFRO-oproepen op Vlaams niveau en op niveau van de GTI's;
- ▶ Overzicht van alle goedgekeurde projecten;
- ▶ Overzichten van de financiële voortgang per prioriteit en strategische doelstelling;
- ▶ Monitoringdata (output- en resultaatsindicatoren, indicatoren prestatiekader);
- ▶ Projectfiches, in het bijzonder van de 9 geselecteerde cases, zie verder;
- ▶ GTI-informatie: startnota's, samenstelling stuurgroep, onderliggende strategie (West-deal, DYNAK, SALK);
- ▶ Documenten i.v.m. het beheer: selectieprocedure projecten, overeenkomsten tussen managementautoriteit en GTI's, overeenkomsten met de twee centrumsteden i.f.v. prioriteit 4, overeenkomsten tussen MA en contactpunten;
- ▶ Communicatiemateriaal: nieuwsbrief Effect, EFRO-website, promotiemateriaal n.a.v. Dag van Europa en andere publieke communicatiemomenten.

Diepte-interviews op programmaniveau

Diepte-interviews vonden plaats met:

- ▶ Bernard De Potter, actueel administrateur-generaal bij de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), maar tot 31/8 administrateur-generaal van VLAIO en geïnterviewd in die hoedanigheid. Het interview vond plaats op 5/7/2018.
- ▶ Johan Guldix, adviseur economie en innovatie op het kabinet van Minister Muylers en voorzitter van het Comité van Toezicht van EFRO. Dit interview vond plaats op 9/8/2018.
- ▶ Louis Vervloet, afdelingshoofd Europees Sociaal Fonds (ESF). Dit interview vond plaats op 10/9/2018.
- ▶ Werner Van den Stockt, namens de managementautoriteit van EFRO. In dit geval werd het 'interview' gecombineerd met de stuurgroepvergaderingen van 3/10 en 22/10.

De thema's die tijdens de diepte-interviews werden behandeld waren:

- ▶ De strategische keuzen in het OP en hun doorwerking;
- ▶ De relevantie van het programma: sluit het nog altijd aan bij de sociaal-economische noden en de actuele beleidslijnen?;
- ▶ Europese meerwaarde: welke waarde voegen de Europese middelen toe aan hetgeen individueel ook door de Vlaamse overheid kan worden gerealiseerd?;
- ▶ Beheer van het programma;
- ▶ De GTI-aanpak;
- ▶ Volgende programmeerperiode, focus voor het volgende OP.

Diepte-interviews op GTI-niveau

Voor de evaluatie van de GTI's vonden gesprekken op locatie plaats met:

- ▶ GTI West-Vlaanderen, Tom Van Welden, 13/8/2018;
- ▶ GTI Limburg/SALK: Kristof Santermans/Bruno Bamps, 24/7/2018;
- ▶ GTI Kempen: Pieter Soetewey, 17/7/2018.

In elk van de gevallen was er nadien aanvullend mailverkeer en telefonisch contact om bevindingen te verifiëren en bijkomende informatie op te vragen. In het geval van de GTI Kempen, was er ook een groepsinterview met lokale vertegenwoordigers in de stuurgroep op 12/9/2018

Case studies (EFRO-projecten)

Binnen deze evaluatie analyseren we 9 case projecten diepgaander om een beter beeld te verkrijgen over de effectiviteit van het programma en de mate waarin de projecten bijdragen aan het realiseren van de EFRO-doelstellingen.

De volgende criteria werden gehanteerd bij de selectie van de cases:

- ▶ Het budget (voldoende grote projecten, die samen een belangrijk aandeel van de programmamiddelen vertegenwoordigen);
- ▶ Geografische spreiding;
- ▶ Spreiding binnen het programma: 3 cases voor P1 (gezien deze prioriteit de helft van het programma representeert) en 2 cases voor de andere prioriteiten.

Hieronder een overzicht van de 9 cases.

Prioriteit	SD	Project	Promotor
1	1	Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen	Sirris, het collectief centrum van de technologische industrie
1	1	Janssen Incubatie Model	Janssen Pharmaceutica

1	2	Expertise- en innovatiecentrum voor robot- en minimaal invasieve chirurgie	ORSI Services
2	2	Baanwinkels en gemeenten op één lijn	Autonoom Provinciebedrijf A'pen
2	1	VAKlab	Domein Bokrijk
3	2	Kanaalroute Noord	DE VLAAMSE WATERWEG
3	1	Renovatie Kielparktoren 1	WOONHAVEN ANTWERPEN
4	3	Renovatie van de Maria Gorettikerker tot multifunctionele ruimte	DOIC
4	1	Park Groot Schijn	Stad Antwerpen

In bijlage steekt een meer uitgebreide voorstelling van elk van de cases.

Per cases vond er een documentanalyse plaats en een plaatsbezoek met interview van de promotor of co-promotoren. Waar nodig werd het contact met de promotor aangevuld met telefonische interviews of mails om bevindingen te verifiëren.

Focusgroepen/groepinterviews

- ▶ Op 10 juli 2018 vond een focusgroep plaats met vertegenwoordigers van de stedelijke en provinciale contactpunten.
De thema's die tijdens deze sessie werden besproken zijn:
 - Algemene voortgang en effecten van het programma (en de grotere projecten daarbinnen);
 - Evaluatie van de GTI-aanpak, zowel operationeel als strategisch;
 - Beheer van het programma.
- ▶ Bij de evaluatie van de GTI Kempen vond op 12/9/2018 ook een groepsinterview plaats met de lokale vertegenwoordigers in de stuurgroep.

3 / Globale voortgang van het programma

Conclusies

De voortgang van het programma zit globaal op schema:

- ▶ Op 30/6/2018 zijn 77% van de middelen toegewezen, 23% van de EFRO-middelen zijn nog beschikbaar. Hiermee zit Vlaanderen in het koppeloton van Europese lidstaten op vlak van toewijzingspercentage (EU-gemiddelde: 54%);
- ▶ 17% van de Europese middelen werd al effectief uitbetaald. Dit is eerder laag, maar kan verklaard worden doordat er binnen het programma sterker wordt ingezet op investeringsprojecten. De gemaakte uitgaven en dus uitbetalingen komen pas later in het proces in vergelijking met werkingsprojecten. Het uitbetalingspercentage ligt wel in lijn met Europese gemiddelen. Binnen het programma zijn nog uitgaven mogelijk tot 2023 (N+3).

De prioriteiten en strategische doelstellingen waar de opname achter loopt op de globale voortgang van het programma zijn:

- ▶ SD1 (cocreatie) binnen Prioriteit 1 met een opname van 47%;
- ▶ Prioriteit 2 (ondernemerschap) met een opname van 56%;
- ▶ De SD's 3 en 4 rond (hernieuwbare) energie binnen P3 met een opname van respectievelijk 49% en 45%.

Er zijn relatief veel oproepen (58) gelanceerd in vergelijking met de vorige programmaperiode, grotendeels te verklaren door de werking met GTI's;

- ▶ Het goedkeuringspercentage varieert sterk naargelang de kwaliteit van de ingediende projecten binnen de oproep. Bij 16 oproepen werd het voorziene budget ruimschoots overschreden, maar we stellen ook 4 onbeantwoorde oproepen vast en 4 oproepen waar slechts een fractie van het vooropgestelde budget werd toegekend;
- ▶ 3/4de van de oproepen zijn algemene oproepen, bij 1/4 van de oproepen wordt de strategische doelstelling uit het OP verder verfijnd (bv. innovatie binnen één specifieke sector).

Er zijn 164 projecten goedgekeurd tot nog toe, goed voor 57% van alle ingediende projecten:

- ▶ De gemiddelde omvang van een project is meer dan het dubbele dan in de vorige programmaperiode. Tussen 2007-2013 bedroeg de gemiddelde EFRO-steun per project €380.408. Op vandaag is dat voor deze programmaperiode €824.500 per project;
- ▶ Er ligt meer nadruk op investeringsprojecten dan vroeger. Binnen prioriteit 2 zien we quasi uitsluitend werkingsprojecten, maar voor de prioriteiten 3 en 4 is dat net andersom. Prioriteit 1 heeft een mix van de beide type projecten, maar het leeuwendeel (81%) zijn investeringsprojecten;

- ▶ De inhoudelijke focus is gericht dan in de vorige programmaperiode. Het zwaartepunt van het programma (tot nog toe) ligt op technologieoverdracht, clusterondersteuning, onderzoek en innovatie en infrastructuur.

Aanbevelingen

Voor de meeste SD's die op vandaag nog onvoldoende zijn aangesproken (bv. binnen de prioriteit ondernemerschap) lijkt het ons weinig zinvol om nog herhaaloproepen te lanceren. In functie van een optimale besteding van de resterende middelen, is het eerder aangewezen om:

- ▶ Middelen te verschuiven naar prioriteiten of SD's waar nog interessante projectvoorstellen leven;
- ▶ Oproepen te lanceren rond nieuwe beleidsontwikkelingen, zoals verder toegelicht onder hoofdstuk 4 (relevantie);

Wat de oproepen in de toekomst betreft, menen we dat:

- ▶ Belangrijke investeringen ten voordele van innovatiebeleid op Vlaams niveau worden het best vanuit een Vlaams perspectief beoordeeld en dus eerder in Vlaamse oproepen ingepast;
- ▶ Het wenselijk is om meer regelmaat en voorspelbaarheid in te bouwen bij de oproepen, zowel naar periodiciteit als inhoud. Dat verhoogt de transparantie naar stakeholders en vergemakkelijkt de voorbereiding van kwaliteitsvolle voorstellen.
- ▶ Er is een evolutie ingezet richting meer investeringsprojecten. Vanuit het additionaliteitsbeginsel adviseren om die trend aan te houden (zie verder, hoofdstuk 4). Een belangrijke randvoorwaarde is dan wel om vroeg in het programma oproepen te lanceren en projecten toe te wijzen. Op die manier beperkt de managementautoriteit het risico dat middelen niet tijdig opgenomen zouden worden.

In dit hoofdstuk schetsen we een globaal beeld van de voortgang van het programma. We staan stil bij:

- ▶ Het aantal oproepen voor projecten ('calls') die er zijn geweest en hoe promotoren daar hebben op ingespeeld;
- ▶ Het globale budget per prioriteit en per specifieke doelstelling en de mate waarin dit op vandaag al werd toegewezen en uitbetaald;
- ▶ Het aantal en de aard van de projecten die tot nog toe werden goedgekeurd.

3.1 Het operationeel programma: opstart en bijsturingen

Het Vlaamse EFRO-programma 2014-2020 werd door de Europese Commissie op 15/12/2014 goedgekeurd. De eerste oproepen werden medio 2015 gelanceerd. Midden 2018 is EFRO theoretisch al goed over de helft (4,5 jaar op een totale duur van 7 jaar). De facto is het programma drie jaar vol operationeel.

Bijsturing van het programma in 2017

In 2017 deed het Comité van Toezicht een aanvraag tot wijziging van het OP. De wijziging omvatte een budgettaire verschuiving van 8,2 miljoen euro van prioriteit 3 naar prioriteit 1 en van 5 miljoen euro van prioriteit 2 naar prioriteit 1 (SD4 Kenniswerkers werd geschrapt omdat er binnen het regulier beleid een subsidie voor werd voorzien). Daarnaast omvatte de wijziging tevens de toevoeging van een aanvullend bedrag van €2.026.840 aan prioriteit 1. Tegelijk werd een wijziging gevraagd van een aantal output- en resultaats-indicatoren en een correctie van een aantal financiële mijlpalen voor 2018. Dit verzoek tot wijziging werd op 12 oktober 2017 door de Commissie goedgekeurd.

Mogelijke tweede bijsturing

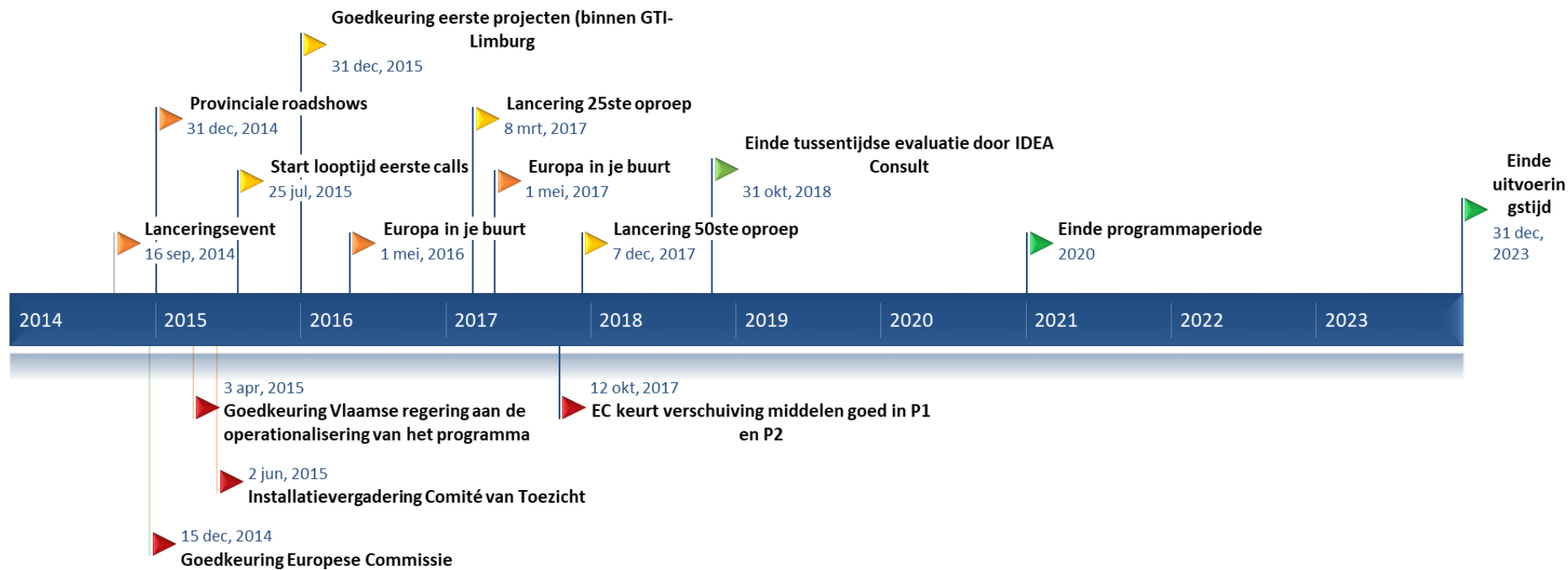
De mogelijkheid wordt open gelaten voor een tweede bijsturing van het programma op basis van de evaluatie van de voortgang binnen de verschillende prioriteiten en SD's (inclusief GTI's), de evaluatie van het

prestatiekader in 2019 en de 'vrijval' die zich voordoet binnen de eerste afgesloten projecten (ongebruikt budget aan het eind van het project).²

² Ervaring uit vorige periodes leert dat deze vrijval doorgaans tussen de 5 à 10% ligt. Door het hogere aandeel investeringsprojecten, is het voor dit programma voorbarig om hier al uitspraken over te doen. We vroegen bij de 9 onderzochte cases of en in welke mate zij vrijval verwachtten. Enkel de 2 stedelijke projecten denken voorlopig dat niet al hun subsidiabele middelen besteed zullen worden.

3.2 De oproepen voor projecten

Binnen elk van de specifieke doelstellingen lanceert het EFRO-secretariaat oproepen of 'calls' waarop projectvoorstellen kunnen worden ingediend.

Aantal oproepen

Tot nog toe (juni 2018) zijn er 58 oproepen geweest (inclusief één oproep technische bijstand), voor een bedrag van in totaal 162,3 miljoen euro. Op datum van 30/6/2018 werd 83% van het vooropgestelde budget binnen deze oproepen al effectief toegewezen.

Ter vergelijking: in het vorige programma (2007-2013) werden in totaal 26 oproepen gelanceerd, exclusief Technische bijstand. Met 58 oproepen, en er volgen er de komende maanden en jaren nog, zullen we in deze periode uitkomen op een aanzienlijk hoger aantal oproepen.

De belangrijkste reden is het werken met GTI's binnen deze periode. 40 van de 58 oproepen zijn gebiedsspecifiek en gelinkt aan een van de 3 GTI's (37 oproepen) of hebben betrekking op de stedelijke as 4, die enkel voor Gent en Antwerpen van toepassing is (3 oproepen). Het hoog aantal SD's draagt ook bij tot een hoger aantal oproepen.

Het hoog aantal oproepen verhoogt de complexiteit van het beheer. Iedere oproep vraagt immers voorbereidings- en opvolgingswerk. Het is ook minder evident om het overzicht te behouden. Rekening houdend met de beperkte capaciteit bij de beheersautoriteit is dit een uitdaging (zie hoofdstuk 6).

Tabel 4: overzicht oproepen

Prioriteit	Totaal budget van de verschillende oproepen	Totaal budget goedgekeurde projecten binnen de oproepen ³	Aandeel goedgekeurde projecten ten opzichte van aantal ingediende projecten	Gemiddelde duur van oproepen (in dagen)
Prioriteit 1 - Innovatie	78.210.000 €	70.683.700 € (90%)	42%	121
Prioriteit 2 - Versterken concurrentievermogen kmo's	29.250.000 €	16.721.462 € (57%)	61%	104
Prioriteit 3 - Bevorderen van overgang naar koolstofarme economie	32.120.000 €	29.365.356 € (91%)	58%	123
Prioriteit 4 - Stedelijke ontwikkeling	15.810.000 €	11.032.788 € (70%)	79%	1015
Prioriteit 5 - Technische bijstand	6.942.610 €	6.942.600 € (100%)	100%	68
Totaal	162.332.610 €	134.745.905 € (83%)	56%	160

Goedkeuringspercentage

Over alle oproepen heen werden in totaal al 290 projectvoorstellen ingediend. 164 of 57% daarvan werden goedgekeurd. Uit het overzicht van projectvoorstellen leren we:

- ▶ Dat het goedkeuringspercentage sterk verschilt per prioriteit. Met 42% is deze ratio het laagst in prioriteit 1. Het hoogste aandeel goedgekeurde projecten zien we bij prioriteit 4 – Stedelijke ontwikkeling (79%), te verklaren door het feit dat de concurrentie tussen projectvoorstellen anders is dan in andere

³ Nog niet alle oproepen zijn afgelopen. Voor deze openstaande oproepen is de finale lijst van goedgekeurde projecten en het bijhorende budget dus nog niet bekend.

Prioriteitsassen. De steden werken met een vooraf opgestelde lijst van prioritaire projecten waarover al brede consensus bestaat binnen de stadsbesturen.

- ▶ Dat projecten niet worden goedgekeurd heeft doorgaans meer met de kwaliteit te maken dan met het beschikbare budget. We zien immers dat in het geval van goede projecten, het vooropgestelde budget relatief gemakkelijk wordt bijgesteld. We tellen 16 oproepen waar meer EFRO-middelen werden uitgegeven dan vooropgesteld in de oproep. Dat kan gaan over serieuze bedragen. Bij oproep 109 bijvoorbeeld (verspreiden technologieën met het oog op vermarkting) werden voor €18 miljoen projecten goedgekeurd, tegenover een vooropgesteld budget in de oproep van €7 miljoen. Voor fietssnelwegen was er ook aanzienlijk meer vraag dan budget, maar daar werd wel een plafond ingesteld om nog middelen over te houden voor andere projecten.

We zien ook een aantal oproepen waar ofwel niet tot zeer lauw werd op gereageerd, of waar het aantal goedgekeurde projecten onder de verwachting bleef:

- ▶ Er werden geen projecten ingediend onder vier afgesloten oproepen binnen de GTI Limburg en West-Vlaanderen:
 - Oproep 131 - Innovaties in de ouderenzorg, binnen GTI Limburg met een budget van €4 miljoen;
 - Oproep 113 - Kennispotentieel kmo's verhogen door inzet gespecialiseerd personeel – OPL binnen GTI Limburg.
 - Oproep 101 - Stijgend gebruik van groene warmte en een toename van de productie van hernieuwbare energie binnen GTI WVL. Het budget voor deze oproep was €600.000.
 - Oproep 97 - Stijging van doorgedreven energetische renovaties van residentiële gebouwen tot BEN binnen GTI WVL. Het budget voor deze oproep was eerder beperkt (€150.000).
- ▶ Zo zien we drie oproepen binnen de GTI Limburg waar het vooropgezette budget veel hoger lag dan de goedgekeurde aanvragen:
 - oproep 82 – cocreatie: budget €8 miljoen versus €2,2 miljoen ingediend en goedgekeurd;
 - oproep 135 - innovaties in de zorg: budget €4 miljoen versus €636.363 goedgekeurd;
 - oproep 138 - cocreatie in de maakindustrie; budget €2,5 miljoen versus €246.621 goedgekeurd.
- ▶ Zelfde fenomeen op Vlaams niveau wat betreft oproep 118 – verhoogde energie-efficiëntie bij KMO's – demonstratieprojecten: budget €1 miljoen versus €24.572 goedgekeurd.

Opvallend ook is dat Oproep 94 (binnen P1, SD1, demonstratieprojecten) weinig succesvol was binnen de GTI West-Vlaanderen, terwijl het aantal aanvragen op datzelfde thema op Vlaams niveau meer dan driemaal het vooropgezette bedrag van €7 miljoen overschreed.

Mogelijks wijst dit op een gebrek aan kritische massa voor dit soort projecten op het GTI-niveau. Merk wel op dat oproep 93, evenzeer binnen GTI West-Vlaanderen, wel overmatig succes had met 7,5 miljoen aan projectaanvragen versus 2 miljoen open gesteld budget. Deze oproep situeerde zich eveneens binnen P1, maar wel binnen SD2 (cocreatie).

Duurtijd van de oproepen

Gemiddeld staat een oproep 160 dagen open, maar dat gemiddelde moet genuanceerd worden:

- ▶ Binnen prioriteit 4 (stedelijke ontwikkeling) wordt met oproepen gewerkt die een kleine drie jaar openstaan, tot eind 2018, of tot het budget op is. Deze andere manier van werken trekt het gemiddelde sterk omhoog. Zonder prioriteit 4 is het gemiddelde 114 dagen, of 3 à 4 maanden.
- ▶ Onder prioriteit 2 is de gemiddelde duur korter. Binnen deze prioriteit gaat het doorgaans over werkingsprojecten, wat minder het geval is in de andere prioriteiten, zeker 1.
- ▶ De GTI's in West-Vlaanderen (87,2 dagen) en de Kempen (75 dagen) hebben gemiddeld kortere oproepen. Oproepen in Limburg staan langer open dan gemiddeld (129 dagen). Vooral 'Bevorderen van een internationaal ondernemersklimaat - GTI-Limburg' stond lang open (1 jaar).

Uit gesprekken met de GTI's en met promotoren leren we dat de periode van 3 à 4 maanden een goed compromis is tussen 'niet te lang' (verlies van tempo, dynamiek) en 'niet te kort' (voldoende voorbereidingstijd), maar dat:

- ▶ Voor investeringsprojecten meer tijd nodig is voor de inzameling van vereiste attesten dan in het geval van werkingsprojecten;
- ▶ Meer regelmaat en voorspelbaarheid in de oproepen, de voorbereiding van kwaliteitsvolle projecten zou bevorderen. Wanneer er een oproep aankomt en rond welk thema, is voor stakeholders een black box, waardoor de voorbereiding en gesprekken met partners pas kunnen starten als de oproep effectief wordt gelanceerd. Minder oproepen met meer vaste regelmaat vergroten de transparantie en kwaliteit.

Algemene versus specifieke projectoproepen

We gingen in het totaal van oproepen na of we te maken hebben met algemene of specifieke oproepen:

- ▶ Algemene oproepen definiëren we als oproepen die geen verdere afbakening hanteren dan de specifieke doelstelling uit het operationeel programma. Denk bijvoorbeeld aan de oproep 'Kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's verbeteren' onder prioriteit 2, SD 3. De inhoud van de oproep valt 1 op 1 samen met de inhoud van de SD.
- ▶ Specifieke oproepen hanteren een meer concrete afbakening dan wat in de specifieke doelstelling wordt aangegeven. Een voorbeeld hiervan is de oproep rond 'innovaties in de ouderenzorg', onder de strategische doelstelling cocreatie (1.1).

In onderstaande tabel maken we de vergelijking tussen specifieke en algemene projectoproepen wat betreft aantal, omvang en goedkeuringspercentage.

Tabel 5: Vergelijking tussen algemene en specifieke projectoproepen

	Specifieke oproepen	Algemene oproepen	Totaal
Aantal	18 (26%)	40 (74%)	58
Budget oproepen	54.370.000 € (33%)	107.962.610 € (67%)	162.332.610 €
Gemiddeld budget	3.020.556 €	2.699.065 €	
Aantal ingediende projecten	103	187	290
Aantal goedgekeurde projecten	54 (52%)	109 (58%)	163
Aantal oproepen zonder kandidaten	3 (3%)	6 (3%)	9
Aantal oproepen waarbij toegekend bedrag hoger lag dan vooropgesteld budget	5 (28%)	7 (18%)	12

De vergelijking leert ons volgende zaken:

- ▶ 3/4de van de oproepen zijn algemene oproepen. Het aandeel specifieke oproepen is dus eerder beperkt.
- ▶ Het gemiddeld budget ligt lager bij algemene oproepen. Terwijl het beschikbare budget ongeveer 3 miljoen euro is voor specifieke oproepen, is dit bij algemene oproepen beperkt tot 2,7 miljoen euro. Algemene oproepen zijn in aantal wel goed voor 75%, maar in budget uitgedrukt is dit maar 67% meer.

Uit de cijfers kunnen we geen sluitende conclusies trekken over het al dan niet efficiënter zijn van algemene of specifieke oproepen. Het aandeel oproepen waarvoor geen kandidaten indienden bijvoorbeeld is voor zowel algemene als specifieke oproepen beperkt tot 3%. Het aandeel goedgekeurde projecten is wel licht hoger bij algemene oproepen (58% vs 52%).

Een rechtlijnige uitspraak doen over de inzet van specifieke of algemene oproepen in de toekomst is niet evident om verschillende redenen:

- ▶ Specifiek of algemeen is relatief en mede afhankelijk van de specificiteit die al in de SD zit. Algemene oproepen onder heel specifiek opgestelde SD's kunnen bijvoorbeeld een beperkter publiek aanspreken dan specifieke oproepen onder breed geformuleerde SD's.
- ▶ De kwaliteit van projectvoorstellen die worden ingediend onder de verschillende oproepen vergelijken is zeer moeilijk door de grote diversiteit. Een analyse van de beoordelingen van de projectvoorstellen door

de technische werkgroepen zou geen uitsluitel bieden. De samenstelling hangt immers af van het type oproep. Vergelijkingen tussen verschillende oproepen lopen dus mank. Een andere mogelijke indicator is het aantal oproepen waarbij het vooropgestelde budget werd overschreden. Een hoger toegekend budget dan oorspronkelijk voorzien, wijst dan op een groot aantal kwalitatieve projecten. Deze vergelijking draait uit in het voordeel van specifieke oproepen. Dit valt vooral te verklaren doordat bij de fietssnelwegoproepen het budget ruim werd overschreden.

- ▶ Zowel voor specifieke als algemene oproepen zijn er goede argumenten, weliswaar vanuit een ander perspectief:
 - Vanuit een bottom up perspectief zou je pleiten voor eerder algemene oproepen. Dat laat ruimte voor vrije initiatieven van onderuit. De redenering is dat innovatie van onderuit groeit. Dit wordt ook verder versterkt door concurrentie vanuit verschillende invalshoeken die doorgaans groter zal zijn bij brede oproepen.
 - Vanuit een Vlaamse bril valt ook iets te zeggen voor specifieke oproepen. Op deze manier kan er met EFRO gefocust worden op niches die buiten het reguliere beleid vallen. Specifieke oproepen maken het iets eenvoudiger om het additionaliteitsprincipe in de praktijk te brengen.

De mate van specificiteit die in het operationeel programma wordt opgenomen is uiteindelijk bepalend voor de invulling van de projectoproepen. Bij een voldoende specifiek OP kunnen algemene oproepen de aangewezen manier zijn om bottom-up innovatie te laten groeien. Als de doelstellingen in het OP teveel overlappen met regulier beleid in hun afbakening, zijn heel specifieke oproepen moeilijk te vermijden. In dit geval groeit het risico op onbeantwoorde oproepen.

3.3 De financiële voortgang van het programma

We gaan hieronder in op vastleggingen en de uitbetaling van de Europese middelen. We gaan ook in op de financiële voortgang per prioriteit.

Vastleggingen

Op 30/6/2018 zijn 77% van de EFRO-middelen toegewezen aan projecten. Zie verder Tabel 6.

Om te beoordelen of dit een goed resultaat is, kunnen we ofwel in de tijd, ofwel met andere lidstaten vergelijken:

- ▶ Vergelijking in de tijd

Tijdens de vorige programmaperiode was op het moment van de tussentijdse evaluatie (oktober 2011) al 88,7% van de middelen toegekend. Vergeleken daarmee ligt het huidige programma iets achter.

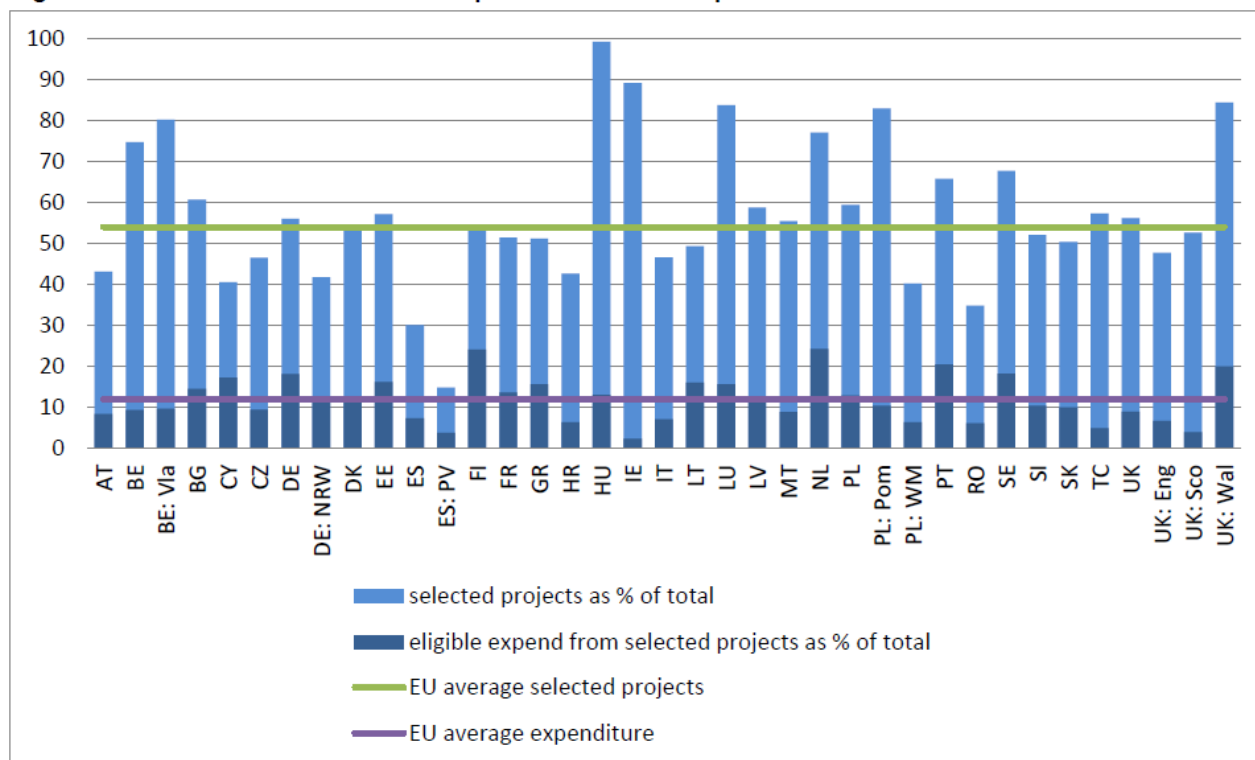
We beseffen evenwel dat de vergelijking niet volledig opgaat omwille van verschillen in de programma's: er ligt in deze periode meer nadruk op resultaatgerichtheid en controle staatssteun, wat een grotere selectiviteit met zich meebrengt. Bovendien is er meer coördinatie wegens de GTI's (meer oproepen).

- ▶ Vergelijking met andere lidstaten

Een vergelijking met andere Europese landen leert ons dat Vlaanderen met 77% in het koppelton zit. Het gemiddelde van de EU-lidstaten bedraagt 54%, zie onderstaande grafiek (studie IQ-net, juni 2018).

Figure 1: Overview of ERDF/ESF/CF implementation - % of planned

Source: opendata platform, data accessed 29 May 2018. Data is for the period up to 31 December 2017.

Betalingen

17% van de middelen werden tot nu toe (30/6/2018) effectief uitbetaald aan promotoren van projecten.

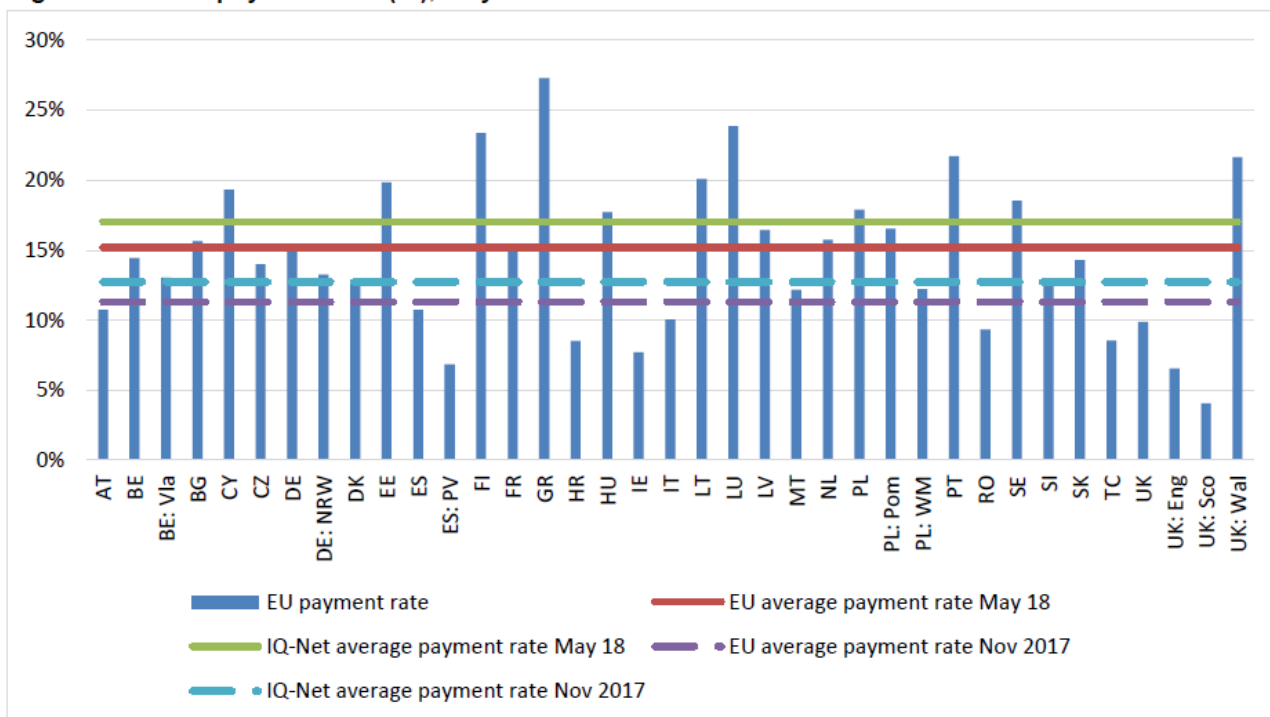
Deze ratio is verschillend naargelang de prioriteit. Met 5% scoort prioriteit 3 opvallend laag, hoewel er al voor 79% middelen werd vastgelegd. De belangrijkste reden is dat deze prioriteit heel sterk investeringen betreft zoals fietssnelwegen en het meer energetisch maken van sociale huisvesting. Hoewel ook P1 en P4 overwegend tot exclusief (P4) over investeringen gaan, ligt de uitbetalingsratio binnen die assen toch iets horen, met respectievelijk 19% en 12%. We zien wel dat het budget binnen P3 aan een trager tempo in oproepen werd vertaald.

Prioriteit 2 heeft met 31% wel een hoog aandeel van effectieve betalingen. Dat heeft te maken met het feit dat de oproepen vroeg in het programma gebeurden en dat we doorgaans spreken over werkingsprojecten met overwegend personeelskosten. Die worden regelmatig en sneller opgenomen dan investeringskosten.

Terug kunnen we voor de betalingen de vergelijking maken in de tijd en met andere Europese lidstaten. 17% is aanzienlijk lager dan de 39,4% tijdens de vorige tussentijdse evaluatie. Grootste verklaring is dat er meer investeringsprojecten zijn in deze periode, waarbij de betalingen zich doorgaans aan het einde van het project concentreren.

Als we Europees vergelijken, kunnen we in onderstaande figuur aflezen dat Vlaanderen zich in de middenmoot situeert wat uitbetalingsratio betreft.

Figure 2: EU net payment rate (%), May 2018

Source: opendata platform 18 May 2018.

Voortgang per prioriteit en specifieke doelstelling

De toewijzing van middelen is per prioriteit verschillend, zoals verder geïllustreerd in Tabel 6.

Als we de voortgang diepgaander analyseren per specifieke doelstelling, komen we tot onderstaande vaststellingen. Let wel, de verdeling tussen SD's wordt door de Entiteit EFRO eerder als indicatief beschouwd. Een aantal van de SD's liggen inhoudelijk ook dicht bij elkaar.

Prioriteit 1 – Innovatie

- ▶ Binnen Prioriteit 1 werd het budget al voor 83% toegewezen. Daarmee is het de prioriteit met de hoogste opnamegraad.
- ▶ Op Co-creatie (SD1) staat nog de helft van het budget open (ongeveer €17 miljoen), terwijl binnen Demonstratieprojecten (SD2) al meer dan 100% van het budget is uitgegeven. Nochtans werden zowel voor SD1 als SD2 oproepen gedaan ter waarde van het beschikbare budget. Dit kan er op wijzen dat het voor projectpromotoren iets eenvoudiger is om projecten op te starten met minder partners. Bij demonstratieprojecten zijn er immers minder projectpartners noodzakelijk in verhouding met co-creatieprojecten, waar een ruim partnerschap een noodzakelijke voorwaarde is.

De oproep voor innovaties in de ouderenzorg in Limburg (4 miljoen euro) heeft niet tot resultaat geleid (geen projecten goedgekeurd), 2 andere oproepen (goed voor 5,1 miljoen euro) zijn voorlopig nog niet toegekend.

Prioriteit 2 - Concurrentievermogen KMO's

- ▶ Prioriteit 2 heeft met 56% van de middelen toegewezen, de laatste opnamegraad.
- ▶ De beoogde projecten rond cocreatie en design thinking in de dienstverlening van gemeenten zijn niet echt van de grond gekomen.
- ▶ In absolute termen werd binnen prioriteit 2 het meeste geld besteed aan SD 2 - Ondernemingsvriendelijk klimaat lokale besturen (5,8 miljoen, goed voor 56% van het voorziene budget). Er staat momenteel nog een oproep ter waarde van 1,1 miljoen open binnen GTI West-Vlaanderen, wat het aandeel toegekende middelen waarschijnlijk verder zal laten stijgen.

- ▶ Met 99% noteren we binnen SD 5 – Internationalisering de hoogste opnameratio. Voor deze doelstelling werden in totaal oproepen ter waarde van 8,2 miljoen euro geplaatst, wat meer is dan het dubbel van het beschikbare budget voor deze SD. De reactie op de eerste twee oproepen in 2015 via de GTI's van Limburg en West-Vlaanderen was beperkt, de oproepen in 2016 waren een stuk succesvoller.

Prioriteit 3 - Koolstofarme economie

- ▶ Binnen P3 is het meeste geld op vandaag gegaan naar energetische renovatie in de sociale huisvesting (8 miljoen euro) en naar fietswegen (16 miljoen euro goedgekeurd en oproep 139 ter waarde van 3,3 miljoen euro stond nog open op 30/06/2018).
- ▶ In het OP werd meer variëteit vooropgesteld in de maatregelen zoals het verminderen van het CO2-uitstoot in het goederenverkeer of pilotprojecten rond alternatieve mobiliteit (bv. elektrische voertuigen). Ook rond hernieuwbare energie (SD4) zijn er enkel in de Kempen twee oproepen geweest.
- ▶ Zowel in absolute als in relatieve termen zijn de meeste middelen gegaan naar SD 2 - Stedelijke mobiliteitssystemen (100%, goed voor 16 miljoen)

Prioriteit 4 - Stedelijke ontwikkeling

- ▶ Binnen Prioriteit 4 zijn 65% van de middelen toegekend, variërend naargelang de SD, tussen 58 en 69%.

Prioriteit 5 – Technische Bijstand

- ▶ Technische bijstand is een buitenbeetje. Dat budget werd opgenomen in één keer. Vandaar de opnameratio van 100%.

Tabel 6: Financiële voortgang per prioriteit en SD (30 juni 2018)

	Beschikbaar	Goedkeuringen, incl. decommiteringen		# projecten	Nog beschikbaar		Betalingen	
Prioriteit 1 - Innovatie	84.799.565 €	71.155.788 €	84%	40	13.643.777 €	16%	13.406.248 €	19%
SD 1 - Co-creatie	32.072.724 €	15.227.260 €	47%	19	16.845.464 €	53%	3.084.712 €	20%
SD 2 - Demonstratieprojecten	52.726.841 €	55.928.528 €	106%	21	- 3.201.687 €	-6%	10.321.536 €	18%
Prioriteit 2 – Concurrentievermogen KMO's	29.875.995 €	16.721.462 €	56%	64	13.154.533 €	44%	5.200.261 €	31%
SD 1 - Ondernemerschap	7.000.000 €	2.944.846 €	42%	11	4.055.154 €	58%	1.070.068 €	36%
SD 2 - Ondernemingsvriendelijk klimaat lokale besturen	10.475.995 €	5.883.383 €	56%	29	4.592.612 €	44%	2.190.102 €	37%
SD 3 - Innovatieve bussinessmodellen	8.720.000 €	4.248.028 €	49%	15	4.471.972 €	51%	1.411.656 €	33%
SD 4 - Kennismedewerkers	- €	- €	0%	0	- €	0%	-	0%
SD 5 - Internationalisering	3.680.000 €	3.645.204 €	99%	9	34.796 €	1%	528.435 €	14%
Prioriteit 3 - Koolstofarme economie	37.041.460 €	29.365.356 €	79%	40	7.676.104 €	21%	1.546.329 €	5%
SD 1 - Energetische renovaties residentiële gebouwen	12.000.000 €	9.135.538 €	76%	9	2.864.462 €	24%	863.824 €	9%
SD 2 - Stedelijke mobiliteitssystemen	16.041.460 €	16.120.151 €	100%	23	- 78.691 €	0%	629.118 €	4%
SD 3 - Energie-efficiëntie KMO's	2.000.000 €	988.234 €	49%	5	1.011.766 €	51%	53.387 €	5%

SD 4 - Groene warmte/ hernieuwbare energie	7.000.000 €	3.121.432 €	45%	3	3.878.568 €	55%	-	0%
Prioriteit 4 - Stedelijke ontwikkeling	16.932.469 €	11.032.788 €	65%	11	5.899.681 €	35%	1.290.555 €	12%
SD 1 - Groene en groen- blauwe netwerken	5.644.157 €	3.864.000 €	68%	2	1.780.157 €	32%	232.291 €	6%
SD 2 - Ruimteproductiviteit	5.644.156 €	3.900.971 €	69%	4	1.743.185 €	31%	990.719 €	0%
SD 3 - Stedelijke vitaliteit	5.644.156 €	3.267.817 €	58%	5	2.376.339 €	42%	67.544 €	0%
Prioriteit 5 - Technische bijstand	6.942.610 €	6.942.600 €	100%	9	0 €	0%	1.662.258 €	24%
TOTAAL	175.592.099 €	135.217.994 €	77%	164	40.374.105 €	23%	23.105.651 €	17%

3.4 Aantal en aard van de ingediende projecten

In deze paragraaf gaan we in op het aantal ingediende projecten tot 30/06/2018.

Vervolgens maken we een indeling van de projecten op basis van:

- ▶ Omvang van de projecten;
- ▶ Territoriale dimensie of werkingsgebied;
- ▶ Investeringsprojecten versus werkingsprojecten;
- ▶ Steunverleningsgebied (prioritair thema, gecodeerd door de commissie).

Aantal en status van de projecten

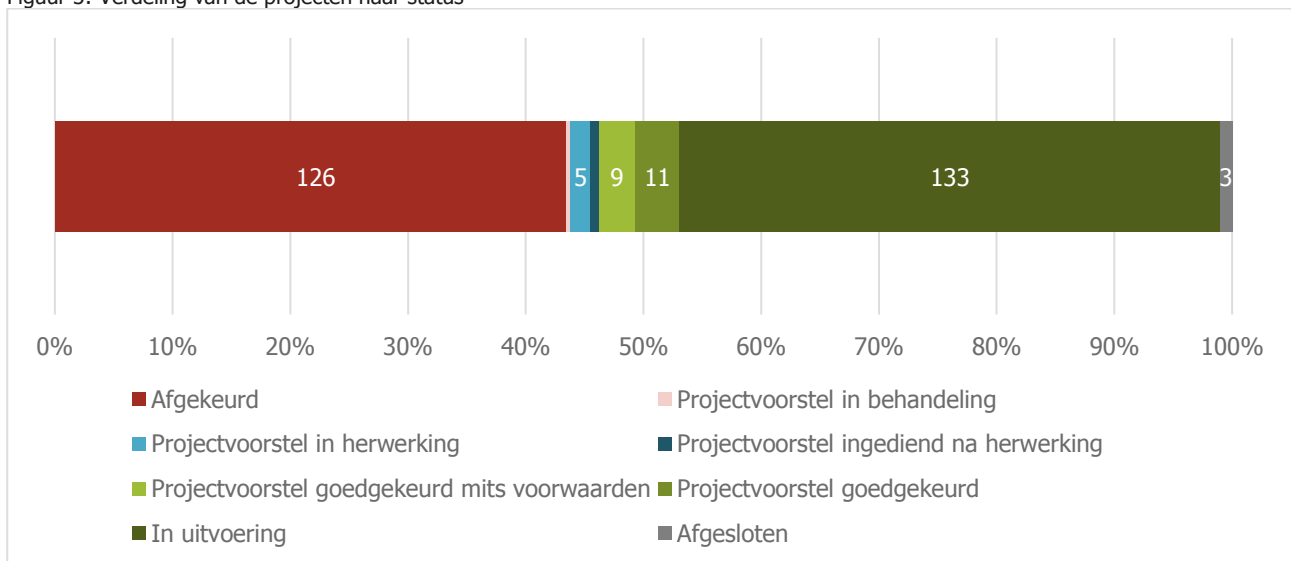
In totaal werd 57% van alle ingediende projecten goedgekeurd, goed voor een totaal van 164 projecten. Een beperkt deel van deze projecten is echter nog niet definitief goedgekeurd. Ieder project wordt namelijk eerst goedgekeurd mits voorwaarden. Momenteel gaat dit over 9 projecten (3%). Vervolgens krijgen deze projecten de kans tot een herwerking. 5 projecten (2%) bevinden zich op het moment van deze analyse in die fase. Daarna wordt het herwerkte projectvoorstel ingediend (2 projecten). 1 herwerkt project is nu nog in behandeling.

Het grootste deel van de goedgekeurde projecten, 46% of 133 projecten, zijn nu in uitvoering. Slechts 1% (3 projecten) werd al afgesloten. Tijdens de vorige tussentijdse evaluatie (oktober 2011, voor de periode 2007-2013), was een vergelijkbaar deel van de projecten al in uitvoering. Een iets hoger aandeel was al effectief afgesloten (3%, goed voor 16 projecten).

Iets minder dan de helft van de projecten, 43% of 126 projecten, werden afgekeurd. Dit is aanzienlijk meer dan de 21% afgekeurde projecten tijdens de vorige tussentijdse evaluatie. Hier hoort wel de nuancering bij dat er op dat moment meer hangende projecten waren (21%). Nu is slechts 6% van de voorstellen nog niet definitief behandeld.

In de interviews met de entiteit EFRO werd bevestigd dat de druk vanuit Europa om resultaten neer te zetten alsook het strenger meekijken vanuit DG competitie op de staatssteunregels aanleiding geven tot een strengere selectie.

Figuur 3: Verdeling van de projecten naar status

Ter referentie geven we nog een aantal goedkeuringspercentages van andere Europese programma's mee. Het goedkeuringspercentage van 57% binnen het EFRO programma is eerder gemiddeld in vergelijking met andere programma's die door de lidstaten zelf beheerd worden. Bij ESF ligt het goedkeuringspercentage met 64,5% tot nu toe iets hoger. Interreg Vlaanderen-Nederland heeft met 32% dan weer een veel lager

goedkeuringspercentage. Dit is nog steeds een stuk hoger dan bij programma's die door Europa zelf beheerd worden, zoals Horizon 2020. Daar ligt het goedkeuringspercentage rond de 11%, onder meer door de heel hoge concurrentie tussen projecten.

Omvang van de projecten

In deze periode wordt ingezet op grotere projecten, met een groter potentieel effect. Waar in de vorige periode nog 497 projecten werden goedgekeurd, hebben we nu met meer dan 75% van de middelen toegewezen, slechts 164 projecten.

De gemiddelde omvang van een project is meer dan verdubbeld ten opzichte van de vorige programmaperiode. Tussen 2007-2013 was de gemiddelde EFRO steun per project €380.408. Met de huidige stand van zaken voor het programmaperiode 2014-2020 is dit €824.500 per project.

Tabel 7: Top 10 van grootste EFRO-projecten (volgens EFRO steun)

Projectnaam	Totale subsidiabele kost	EFRO-Steun	Prioriteit
T2-campus	42.988.355 €	12.475.220 €	Onderzoek en innovatie
Naar een duurzame energievoorziening in steden	25.000.000 €	10.000.000 €	Onderzoek en innovatie
Expertise- en innovatiecentrum voor robot- en minimaal invasieve chirurgie	16.365.930 €	5.916.810 €	Onderzoek en innovatie
CAPTURE	12.395.326 €	4.831.833 €	Onderzoek en innovatie
IMPACT	9.357.000 €	3.742.800 €	Onderzoek en innovatie
Park Groot Schijn	9.350.000 €	3.740.000 €	Stedelijke ontwikkeling
BlueChem	8.683.974 €	3.473.590 €	Onderzoek en innovatie
Schorenschhof	7.980.045 €	3.192.018 €	Koolstofarme economie
FAMILIAR	5.216.781 €	2.086.712 €	Onderzoek en innovatie
Fietssnelweg Albertkanaalroute: Fietsbrug sluizencomplex Hasselt	4.681.710,84	1.872.684,33	Koolstofarme economie
Totaal	142.019.122 €	51.331.668 € (43%	
Aandeel	(44% van totale subsidiabele kosten)	van al toegekend EFRO budget)	

Territoriale dimensie of werkingsgebied

Per project wordt ook de 'territoriale dimensie' geregistreerd. Dat is het werkingsgebied dat door het project wordt bestreken. Dat kan stedelijk zijn, arrondissementeel, provinciaal of Vlaams. Een belangrijke nuancering hierbij is dat de toewijzing van de territoriale dimensie gebeurt op het meest specifiek mogelijke niveau, zoals vereist door de Europese Commissie. Grotere projecten met een impact op Vlaanderen, maar met een promotor die enkel gelokaliseerd is in één stad of provincie, worden dus lokaal ingedeeld.

De indeling van de projecten op basis van de locatie van de promotor heeft dus de beperking dat de echte werkingsschaal niet gevat wordt. In de toekomst zou ook opvolging op dit niveau interessant zijn.

Het grootste deel van de tot nu toe toegekende middelen gaat naar de provincie Limburg. Het gaat over 31% in totaal, goed voor bijna 40 miljoen euro. De provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen krijgen respectievelijk

25 en 23%. West-Vlaanderen (10%) en Vlaams-Brabant (8%) ontvangen het kleinste deel van de middelen. De overige 3% van reeds toegekende middelen werd geïnvesteerd in Vlaamse projecten, zoals LED 2016 met de Vlaamse Hogescholenraad.

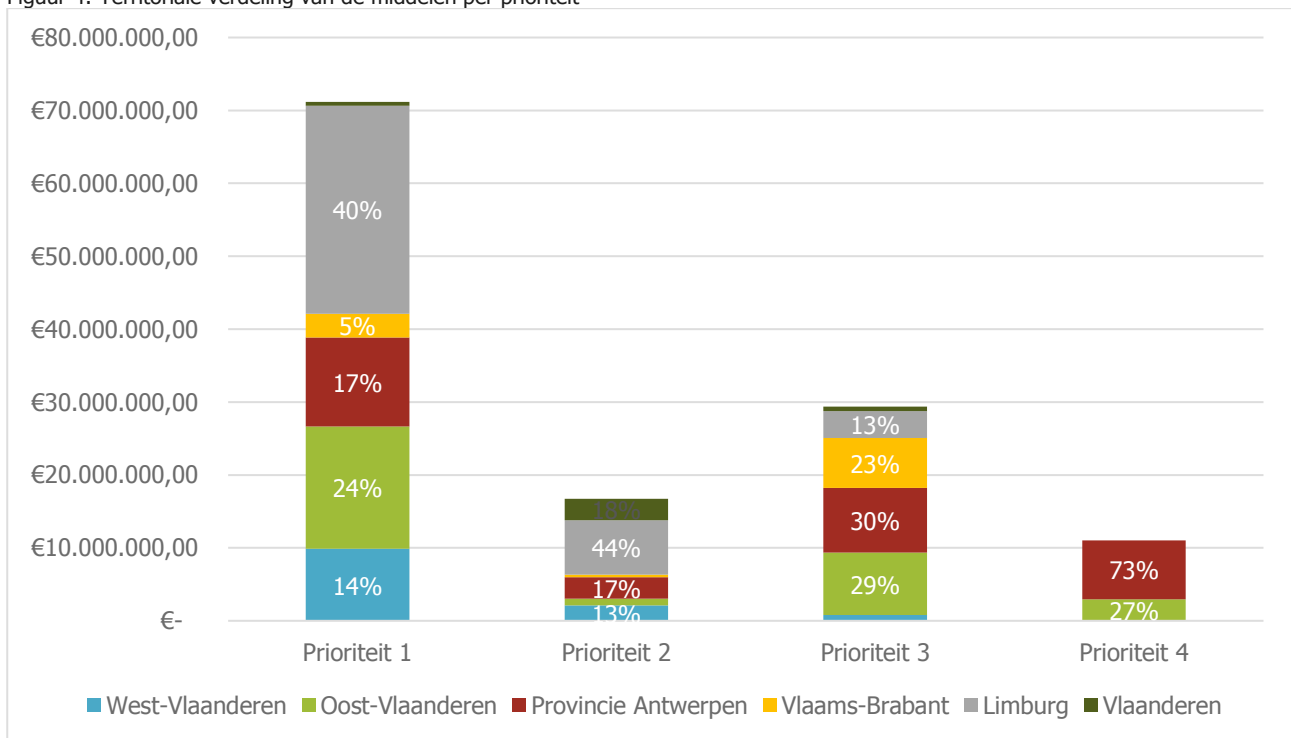
Voor alle provincies, met als uitzondering Vlaams-Brabant, is prioriteit 1 financieel de belangrijkste pijler. Vooral de provincie Limburg is met 28,5 miljoen euro de absolute koploper qua projecten die zich richten op innovatie. Ook onder prioriteit 2 ontvangt Limburg de meeste middelen.

Vlaams-Brabant spitst zich dan weer vooral toe op prioriteit 3. Het Leuvense woonproject Schorenshof is de grootste investering onder deze prioriteit. Vlaams-Brabant ontvangt onder Prioriteit 3 echter minder middelen dan de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen, die elk ongeveer 30% van de middelen onder deze prioriteit voor hun rekening nemen.

Zowel in West-Vlaanderen (93%) als in Limburg (87%) wordt het grootste deel van de middelen via GTI toegekend. In de provincie Antwerpen (25%) is dit percentage een stuk lager. Dit heeft een dubbele verklaring:

- ▶ De GTI Kempen bestrijkt niet de volledige provincie Antwerpen
- ▶ 25% van de middelen in de provincie Antwerpen worden besteed via Prioriteit 4 (stedelijke ontwikkeling) in de stad Antwerpen.

Figuur 4: Territoriale verdeling van de middelen per prioriteit

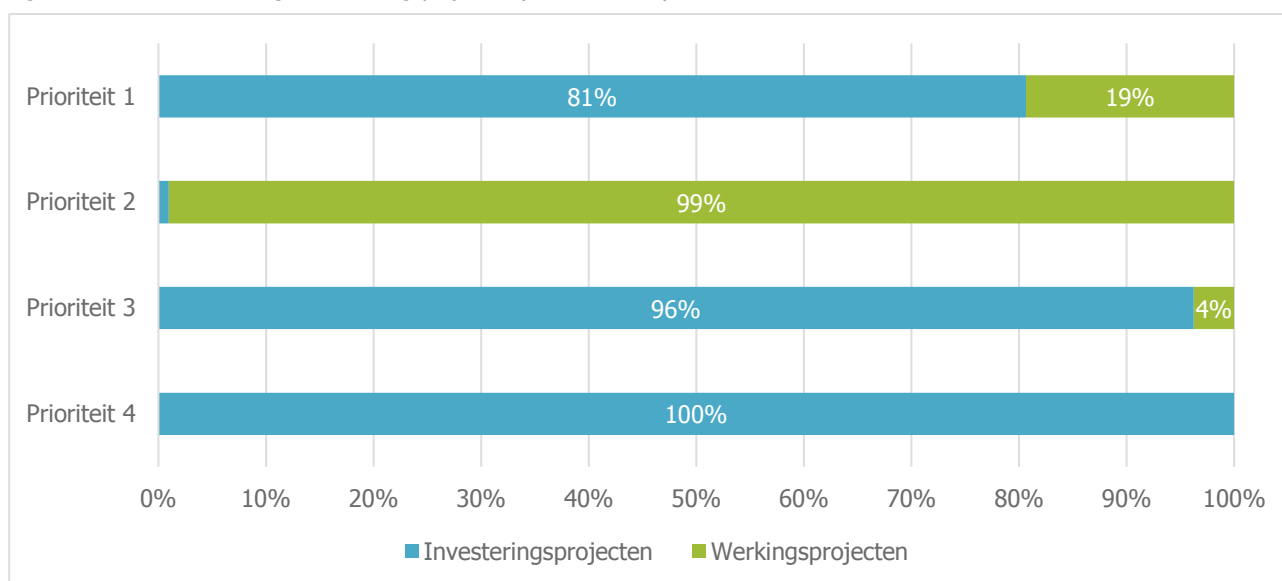
Op arrondissementniveau zien we dat het arrondissement Hasselt (22%), Gent (18%) en Antwerpen (14%) het meeste middelen ontvingen.

Investeringsprojecten versus werkingsprojecten

Als we de projecten indelen naargelang hun accent op 'werking' of 'investeringen' ligt, zien we een duidelijk verschil tussen de verschillende prioriteiten⁴. Waar we binnen prioriteit 2 quasi uitsluitend over werkingsprojecten spreken, is dat voor de prioriteiten 3 en 4 net andersom. Prioriteit 1 heeft een mix van de beide type projecten, maar het leeuwendeel (81%) zijn investeringsprojecten.

⁴ Een project wordt als investeringsproject ingedeeld als minstens 50% van de uitgaven investeringen zijn

Figuur 5: Aandeel investerings- en werkingsprojecten (% EFRO steun)

In de aanloop naar de volgende programmaperiode stelt zich de vraag of het wenselijk en haalbaar is om de verhouding verder te verschuiven richting investeringsprojecten?

Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de projecten effectief kunnen afgerond worden in de periode N+3. Concreet houdt de regel in dat elke jaartranche N (vb. 2014), volledig op basis van verwezenlijkte uitgaven door de projectpromotoren dient te worden verantwoord voor het einde van het derde daaropvolgende jaar N+3 (in het voorbeeld: 31 december 2017). Het gedeelte van de jaartranche dat niet kan worden verantwoord, wordt geannuleerd en komt in mindering van het totale, voor het programma, beschikbare EFRO-budget.

Op basis van de negen cases hebben we geen indicatie dat de N+3 regel een probleem vormt voor de investeringsprojecten. Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is wel dat dit soort projecten voldoende vroeg worden opgestart. Veel van de huidige grote investeringsprojecten werden relatief vroeg goedgekeurd en opgestart, waardoor de bestedingen en uitvoering niet in het gedrang kwam.

De uitzondering hierop is prioriteit 3. Daar loopt het behalen van de financiële indicator voor het prestatiekader moeizamer door de latere opstart en de latere effectieve uitgaven bij de projecten. We gaan hier verder op in bij hoofdstuk 5.4.

Steunverleningsgebied

Voor de rapportage naar de Europese commissie wordt per project ook aangegeven op welk steunverleningsgebied de projecten een impact hebben.⁵ Een korte analyse van de verdeling van de middelen over de verschillende steunverleningsgebieden bevestigt dat het zwaartepunt van het programma (tot nog toe) ligt op technologieoverdracht, clusterondersteuning, onderzoek en innovatie en infrastructuur. Merk op dat een relatief groot deel (6%) nog geen code kreeg toegewezen. Deze code wordt pas toegekend nadat het project definitief werd goedgekeurd (dus na ondertekening van het contract)

In het vorig programma waren er 23 prioritaire thema's, nu 15. Dit illustreert de sterkere inhoudelijke focus die in het huidige programma zit.

Tabel 8: Verdeling budget per steunverleningsgebied

Prioritaire thema's	EFRO steun	Aandeel EFRO budget
Technologieoverdracht en samenwerking tussen universiteiten en bedrijven die voornamelijk ten goede komen aan kmo's	17.747.567 €	13%

⁵ Zie uitvoeringsverordening (eu) nr. 215/2014 van de EC.

Clusterondersteuning en bedrijvennetwerken die voornamelijk ten goede komen aan kmo's	16.459.159 €	12%
Infrastructuur voor en bevordering van schoon stadsvervoer (met inbegrip van apparatuur en rollend materieel)	15.520.151 €	11%
Onderzoek en innovatie in openbare onderzoekscentra en kenniscentra, met inbegrip van netwerkvorming	13.984.407 €	10%
Infrastructuur voor onderzoek en innovatie (met overheidssteun)	13.732.651 €	10%
Maatregelen voor aanpassing aan de klimaatverandering en preventie en beheer van aan het klimaat gerelateerde natuurlijke risico's, bv. erosie, branden, overstromingen, stormen en droogte, met inbegrip van bewustmaking, burgerbescherming en rampenbestrijdingssystemen en -infrastructuren	8.457.371 €	6%
Niet toegewezen	8.245.256 €	6%
Geavanceerde ondersteunende diensten voor kmo's en groepen van kmo's (met inbegrip van beheer, marketing en design)	7.941.793 €	6%
Onderzoek en innovatie in particuliere onderzoekscentra, met inbegrip van netwerkvorming	7.861.154 €	6%
Renovatie ten behoeve van energie-efficiënte van bestaande woningen, demonstratieprojecten en ondersteunende maatregelen	7.800.562 €	6%
Vorbereiding, uitvoering, toezicht en inspectie	6.942.600 €	5%
Zakelijke ontwikkeling van kmo's, ondersteuning van ondernemerschap en incubatie (met inbegrip van ondersteuning van voor spin-offs en spin-outs)	5.548.596 €	4%
Andere vormen van hernieuwbare energie (met inbegrip van waterkracht en geothermische en mariene energie) en integratie van hernieuwbare energie (met inbegrip van opslag, gascentrales en de infrastructuur voor hernieuwbaar waterstof)	3.000.000 €	2%
ICT-diensten en -toepassingen voor kmo's (met inbegrip van e-handel, elektronisch zakendoen en genetwerkte bedrijfsprocessen), levende laboratoria, internetondernemers en startende ondernemingen op het gebied van ICT)	1.719.018 €	1%
Energie-efficiëntie en demonstratieprojecten in kmo's en ondersteunende maatregelen	988.234 €	1%

4 / Relevantie en samenhang van de strategie

Evaluatievragen

- ▶ Sluiten de strategie en de prioriteiten van het programma en de verdeling van de middelen nog altijd aan op de sociaal-economische situatie in Vlaanderen?
- ▶ Is de voorgestelde strategie coherent met de (nieuwe) Vlaamse en Europese beleidskaders?
- ▶ Is de gevolgde strategie samenhangend? Is de programmering intern consistent?

Bevindingen uit de SWOT-analyse en de beleidsscreening

In deze tussentijdse evaluatie gaan we na of er wijzigingen zijn in de sociaal-economische situatie of in de beleidskaders, die aanleiding geven voor een actualisatie van de strategie zoals beschreven in het OP.

Zowel uit de SWOT-analyse, als uit de beleidsscreening komen interessante insteken voor de verdere en toekomstige oriëntatie van EFRO. We vatten de belangrijkste bevindingen samen in onderstaande tabel:

SWOT-analyse	Beleidscreening
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Valorisatie en commercialisatie van kennis blijven een prioritair aandachtspunt; ▶ Groei van jonge ondernemingen en administratieve lasten blijven problematisch; ▶ Hernieuwbare energie en verkeerscongestie als aandachtsvelden; ▶ Stedelijke vitaliteit: een systeemomslag is nodig op een aantal fronten: naar ruimtelijke inrichting, naar samenlevingspatronen en naar de circulaire organisatie van stromen (energie, afval). Ook de stedelijke organisatie dient herzien (minder verkokering, stadsregionaal gegeven, sterkere inzet op regie en netwerkmanagement). 	<p>Nieuwe beleidsaccenten sinds de opmaak van het OP:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Het Vlaamse clusterbeleid (2016); ▶ De verhoogde aandacht voor klimaat (klimaatakkoord van Parijs, 2015); ▶ De nieuwe accenten die worden verwacht in de Europese meerjarenbegroting en bijgevolg ook in de komende structuurfondsenperiode (onderhandelingen lopend); ▶ De vernieuwde KETS-strategie binnen het Europese industriebeleid (2018); ▶ Vlaamse en Europese initiatieven rond Smart cities (sinds 2016); ▶ Nieuw accent op digitale technologie in het Vlaamse innovatiebeleid (2018); ▶ Sterkere focus op de stedelijke dimensie (Urban Agenda, 2016).

Relevantie en samenhang

Op basis van de SWOT en beleidsscreening stellen we vast dat de prioriteiten en doelstellingen in het programma nog sterk aansluiten bij de actuele beleidsuitdagingen binnen Europa en Vlaanderen. De urgentie om te komen tot economische innovatie en het aanpakken van de klimaatuitdaging zijn sinds het begin van het OP nog vergroot. Op het thema 'ondernemerschap' zagen we in de SWOT een mooie inhaalbeweging de voorbije jaren, waardoor het als minder urgent naar voor komt. De inzet van technologie en de digitalisering daarentegen krijgen op alle beleidsniveaus meer aandacht.

Ook de steden worden meer dan 5 jaar geleden aangeduid als de plaatsen waar zich enerzijds de belangrijkste uitdagingen stellen, maar waar tegelijk de sleutels liggen voor het oplossen ervan.

Additionaliteit

Op vandaag stellen we vast dat de EFRO-financiering additioneel wordt ingezet, aanvullend op wat regulier bestaat of waar regulier geen middelen worden gevonden. Wel moet gezegd dat het vinden van complementaire niches minder evident is als het gaat over het ondersteunen van ondernemerschap, innovatie binnen ondernemingen of energie-efficiëntie. Op deze domeinen is het Vlaamse instrumentarium al behoorlijk ontwikkeld, in het bijzonder als het over werkingsprojecten gaat. Waar op deze domeinen de grootste lancune bestaat, is voor investeringsprojecten.

Aanbevelingen

Als we de bevindingen samenleggen uit de vorige paragrafen (update SWOT, beleidsscreening, additionaliteit), kunnen we een aantal inhoudelijke thema's afleiden om voor de rest van de looptijd van het programma, maar vooral in het komende programma (post 2020) op in te zetten:

- ▶ Simme specialisatie waarmaken, door een gecoördineerde valorisatiestrategie van sleuteltechnologieën in toekomstgerichte economische sectoren;
- ▶ Ontwikkelen en toepassen van nieuwe digitale technologie in industrie, diensten en maatschappij (smart cities, digitale dienstverlening, smart mobility,...);
- ▶ Versnellen van de klimaattransitie: verdere uitbouw van de circulaire economie, omschakeling naar niet fossiele brandstoffen, etc.

Binnen bovengenoemde domeinen liggen veel opties open, maar vanuit het streven naar additionaliteit ten aanzien van bestaande beleidsinstrumenten in Vlaanderen, moet er vooral ingezet worden op het ondersteunen van investeringsprojecten.

Bij die investeringsprojecten vragen we aandacht om te blijven werken aan publiek-private projecten om het multiplicatoreffect van de EFRO-middelen te maximaliseren. De complexiteit van de staatssteunregeling en de druk van het prestatiekader neigen immers naar het opzoeken van meer 'veilige' publieke projecten, die buiten het visier van de staatssteun blijven en een quick win zijn in termen van het behalen van de prestatie-indicatoren. De investeringen in de fietssnelwegen of in sociale huisvesting zijn daar voorbeelden van. Op zich inhoudelijk passende en additionele projecten, maar met een beperkte inzet van private middelen.

Tijdens de ex ante-evaluatie werd ruime aandacht besteed aan de relevantie en de coherentie van de strategie. De aanvang van het programma is ook het meest geschikte moment om dat te doen. Er werd een hiërarchie van uitdagingen opgesteld op basis van een SWOT-analyse (relevantie), een coherentieschema gemaakt (externe coherentie) en per doelstelling werd de interventielogica scherp gesteld (interne coherentie).

Gelet op het feit dat de belangrijke beleidskaders en macro-economische evoluties niet fundamenteel zijn veranderd (in tegenstelling tot vorige periode met de financieel-economische crisis), zullen we het werk uit de ex ante-evaluatie niet in extenso over doen.

We willen in deze tussentijdse evaluatie vooral nagaan of er wijzigingen zijn in de sociaal-economische situatie of in de beleidskaders, die aanleiding geven voor een actualisatie van de strategie beschreven in het OP. We zullen dit doen aan de hand van een update van de SWOT en een beleidsscreening.

Aanpak

De teksten in dit hoofdstuk kwamen tot stand op basis van:

- ▶ Datascreening;
- ▶ Literatuuranalyse;
- ▶ Helikopterinterviews;
- ▶ Interne workshop met IDEA-experten.

4.1 Update SWOT-analyse

Om de relevantie van het programma te beoordelen, gaan we na of de sociaal-economische uitdagingen op vandaag nog overeenstemmen met de uitdagingen bij de opmaak van het OP.

In de originele SWOT werden volgende thema's behandeld:

- ▶ Economische performantie/mobiliteit;
- ▶ Innovatie, technologische ontwikkeling;
- ▶ Informatie- en communicatietechnologieën;
- ▶ Concurrentievermogen KMO's;
- ▶ Koolstofarme economie.

Voor de analyse van de evoluties wordt dezelfde structuur aangehouden. Voor elk van deze thema's worden de initiële bevindingen vergeleken met de nieuwe data voor de periode na de opstelling van het OP.

Eerder positieve evoluties ten opzichte van de vorige evaluatieperiode worden met een groene kleur aangegeven en eerder negatieve evoluties staan in het rood.

De belangrijkste bronnen die voor deze SWOT-analyse werden gebruikt zijn: OESO-data (Main science and technology Indicators), studies in opdracht van de Europese Commissie, EUROSTAT, Statistiek Vlaanderen, VOKA rapporten, VDAB, Nationale Bank van België, VRIND en het MIRA-rapport (Milieurapport Vlaanderen).

Thema	SWOT 2014 (OP)	Evoluties in de periode 2014-2018
Economische performantie /mobiliteit	Economische groei	
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaanderen is een economisch welvarende regio. In 2010 kende Vlaanderen een bbp per capita van € 33.444, dit is beduidend beter dan het EU-15 gemiddelde van € 26.900. ▶ In 2010 en 2011 lagen de reële groeicijfers van Vlaanderen (respectievelijk 1,3% en 1,9%) lager dan de gemiddelde Europese groei van 2,2% en 1,6%. ▶ Arbeidsproductiviteit 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaanderen blijft een economisch welvarende regio. Het bbp per capita steeg tot €37.200 in 2017⁶ wat beduidend meer is dan het gemiddelde bbp per capita van de EU-28 (€27.700). ▶ Stabiele reële groei met 1,8% in 2017, maar nog steeds onder het EU-28 gemiddelde van 2,4%.⁷
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lage werkloosheid en hoge tewerkstellingsgraad in Vlaanderen. In 2011 was er in Vlaanderen een werkloosheidsgraad van 4%. Een erg goede score ten opzichte van het Europese gemiddelde van 9,4%. ▶ De tewerkstellingsgraad van Vlaanderen (71,8%) in 2011 ligt ook boven het Europese gemiddelde (69,6%). Op vlak van jongerenwerkloosheid scoort Vlaanderen in vergelijking met een aantal referentieregio's minder goed. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ In 2016 bedroeg de werkloosheidsgraad bij Vlamingen van 20 tot 64 jaar 4,7%. Daarbij scoort Vlaanderen beter dan het EU-28 gemiddelde van 8,4%. ▶ De werkzaamheidsgraad (20-64) bedroeg in 2016 in Vlaanderen 72%, dit ligt op het niveau van het Europese gemiddelde (71%). De Vlaamse arbeidsmarkt heeft beduidend minder NEET jongeren (7,5%) ten opzichte van het EU-28 gemiddelde van 11,5%. ▶ Vlaanderen staat voor grote uitdagingen op de arbeidsmarkt. De lichte daling in werkloosheid van de laatste jaren en de stijgende vraag naar arbeidskrachten (sinds 2015 is er een sterke stijging van vacatures) creëren een toenemende krapte. Sinds het najaar van 2016 zijn er meer vacatures dan het aantal werkzoekenden.
Tertiariseringsproces		
<ul style="list-style-type: none"> ▶ In 2009-2010 daalde de tewerkstelling in de meeste industriële sectoren terwijl een groot aantal dienstensectoren wel een tewerkstellingsgroei konden noteren. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ In Vlaanderen werd het tertiariseringsproces voortgezet. Tussen 2012 en 2016 bleef de tewerkstelling in de industriële sectoren in Vlaanderen dalen, terwijl het aandeel van de tewerkgestelden in de dienstensector steeg. In 2012 was 15,2% van de werkende bevolking actief in de industrie (behalve de bouwnijverheid), in 	

⁶ <http://stat.nbb.be/Index.aspx?DataSetCode=REGACSEC&lang=nl#>

⁷ <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1>

	<p>2016 is dat 13,9%. Het aandeel van de tewerkgestelden in de dienstensector steeg van 76,8% in 2011 tot 78,4% in 2016.⁸ In 2016 was in de EU-28 het gemiddelde aandeel van tewerkgestelden in de industriële sector 15,3% en in de tertiaire sector 73,9%.</p>
Logistieke draaischijf	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaanderen is een open economie. Buitenlandse filialen zorgen voor meer dan de helft van de toegevoegde waarde in de Vlaamse industrie. Vlaamse ondernemingen zorgen voor een kwart van de toegevoegde waarde en Vlaamse multinationals voor 20%. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bijna 25% van de private loontrekkende werkgelegenheid in de niet-financiële economie in Vlaanderen en bijna 40% van de loontrekkende werkgelegenheid in de Vlaamse industrie is afhankelijk van ondernemingen onder buitenlands zeggenschap. Meer dan 30% van de toegevoegde waarde van de niet-financiële economie in Vlaanderen en bijna 54% van de toegevoegde waarde van de Vlaamse industrie wordt gecreëerd door ondernemingen onder buitenlands zeggenschap.⁹
Competitiviteit	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ In 2011-2012 stond België op de 15de plaats in de Global Competitiveness Index. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ In 2017-2018 prijkte België op 20ste plaats in de Global Competitiveness Index. Een daling van 5 plaatsen ten opzichte van 2011-2012.
Mobiliteit	
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Filevorming en congestie in en rond de grootsteden en economische knooppunten vormen een toenemend probleem. Woon-en werkverkeer gebeurt in 74,9% van de gevallen nog steeds met eigen voertuigen. Het openbaar vervoer en verplaatsing te voet of met de fiets dient gestimuleerd te worden. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Steeds meer voertuigen verzadigen het Vlaamse wegstelsel. Tussen 1999 en 2017 nam het aantal personenwagens op het Belgische wegennetwerk met 26% toe, terwijl het aantal inwoners per personenauto daalde met 12%. In diezelfde periode steeg het aantal vrachtwagens met 72% en het aantal autobussen en autocars met 10%. Het toenemende aantal voertuigen op het wegstelsel leidt tot verzadiging en een jaarlijks toenemend aantal verliesuren in het voertuig. In Gent en Antwerpen is er tussen 2012 en 2016 een toename van respectievelijk 2 en 3% verliesuren per voertuig. ▶ De mobiliteitsproblematiek is verantwoordelijk voor een dagelijkse kost van minimaal zeshonderdduizend euro tot maximaal drie miljoen euro, waarvan 60% door de bedrijven en de gezinnen

⁸ <http://www.werk.belgie.be/moduleDefault.aspx?id=21166>

⁹ <https://www.ewi-vlaanderen.be/buitenlands-zeggenschap-de-vlaamse-economie>

- ▶ Personen- en goederenvervoer zijn verantwoordelijk voor 20% van het energieverbruik en voor 80% van de broeikasgasemissie in de transportsector in Vlaanderen.

gedragen wordt. Bovendien wordt de economische kost steeds hoger door de toenemende maatschappelijke kost. Een snelle en effectieve aanpak is nodig gezien de hoge kost.

- ▶ Transport is in Vlaanderen verantwoordelijk voor 21% van de broeikasgasemissie. Waar de emissies in de energiesector en de huishoudens dalen, nemen ze toe bij transport, ondanks verbeteringen in de energie-efficiëntie van voertuigen en het gebruik van biobrandstoffen

Stedelijke omgeving

- ▶ In 2012 telde Vlaanderen 6,35 miljoen inwoners. Toenemende vergrijzing (18% 65-plussers) en almaar meer diversiteit (15% is van vreemde origine) kenmerken de demografie van Vlaanderen.
- ▶ Vlaanderen is met 470 inwoners per km² een van de meest dichtbevolkte regio's in West-Europa. De verstedelijking neemt daarbij jaar na jaar toe.
- ▶ Vlaanderen telt 2 grootsteden, 11 regionaal-stedelijke gebieden en 41 kleinstedelijke gebieden. Geschat wordt, dat ongeveer 50% van de Vlaamse bevolking in de invloedssfeer van deze 14 stedelijke gebieden leeft.
- ▶ De twee Vlaamse grootsteden Gent en Antwerpen kampen met beduidend meer economisch/maatschappelijke problematieken dan hun regionaal-stedelijke collega's.
 - Grote werkloosheidsgraad
 - Hoge criminaliteitscijfers
 - Hoge CO₂-emissies
 - Dure huizenprijzen
 - Groot aantal leefloontrekkers

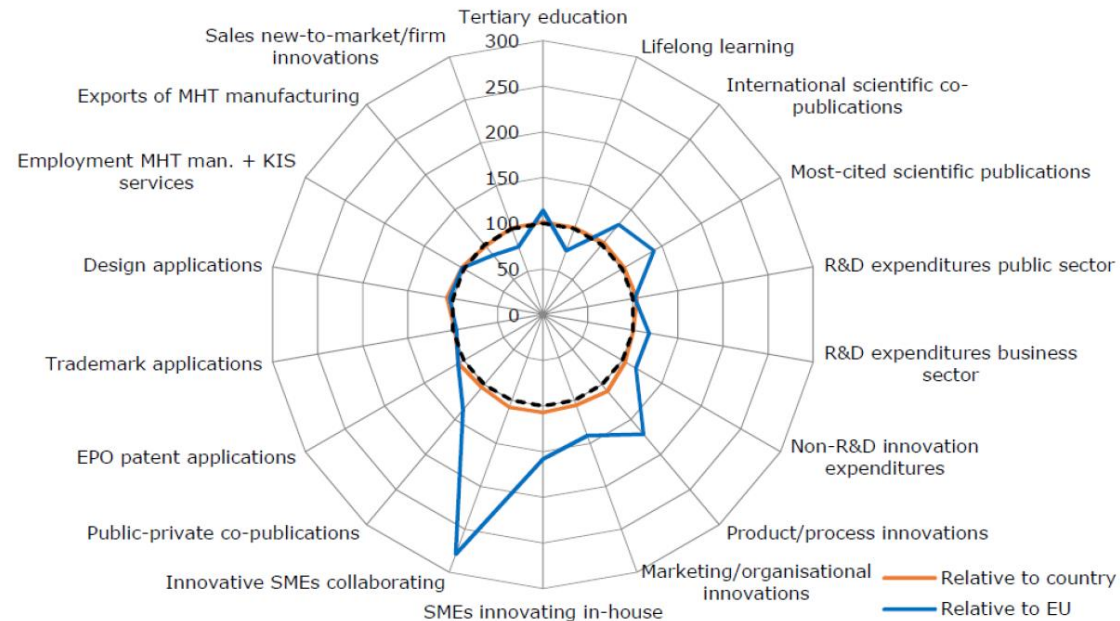
- ▶ In 2017 telde Vlaanderen 6,5 miljoen inwoners, onder wie 8,4% niet-Belgen, 20% van buitenlandse origine en 19,7% 65+'ers. De vergrijzing van de bevolking zet zich door en zorgt voor nieuwe maatschappelijke uitdagingen.
- ▶ De bevolkingsdichtheid bleef de afgelopen jaren stijgen. In 2017 wonen in Vlaanderen 482 inwoners per km².
- ▶ In de komende 10 jaar zal de bevolking van het Vlaamse Gewest groeien met 5%. De bevolkingsgroei tekent zich af in bijna alle gemeenten, maar vooral in de stad Antwerpen, de regio rond Gent, en in delen van de provincie Antwerpen en Vlaams-Brabant.
- ▶ De werkloosheidsproblematiek is een steeds groter wordend probleem in Antwerpen, waar de werkloosheidsgraad blijft stijgen tot 15,4% werklozen in 2016. In Gent daalt de werkloosheidsgraad sinds 2014 (12% in 2016). Toch blijft de werkloosheid in beide steden groot in vergelijking met de andere regionaal-stedelijke gebieden in Vlaanderen.
- ▶ Dalende criminaliteit in Gent en Antwerpen met respectievelijk -13% en -16,6% in 2016 ten opzichte van 2006 (vooral na 2011).¹⁰ Deze trend is ook te zien in de andere Vlaamse Steden.

¹⁰ <http://statistieken.vlaanderen.be/QvAJAZZfc/notoolbar.htm?document=SVR%2F5V-criminaliteit.qvw&host=QVS%40cww100154&anonymous=true>

		<ul style="list-style-type: none"> ▶ De luchtkwaliteitsindex van beide grootsteden verbeterde de laatste jaren aanzienlijk. ▶ Woningen in beide steden worden steeds duurder. ▶ Het aantal leefloontrekkers in Gent (247.636 in 2011 en 256.661 in 2016) en Antwerpen (496.741 in 2010 en 517.456 in 2016) blijft stijgen. Deze tendens is niet eigen aan de twee grootsteden, maar zet zich in de periode 2011-2016 door in het ganse Vlaams Gewest.
Innovatie, technologische ontwikkeling	O&O-intensiteit	
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaanderen scoort met een O&O-intensiteit van 2,4% in 2011 beter dan het EU-15 gemiddelde dat op 2,12% ligt, maar nog onder de EU2020- doelstelling van 3%. Met betrekking tot O&O in- en output scoort Vlaanderen gemiddeld. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ In 2015 behaalde Vlaanderen een O&O-intensiteit van 2,69%. Daarmee is de O&O-intensiteit van Vlaanderen veel hoger dan het Europese gemiddelde van 1,95%, maar nog steeds onder de 3% doelstelling. In de periode 2009-2015 noteren we een gestage groei van 0,6% van het BBP (van 2,06 tot 2,69); Wanneer we Vlaanderen vergelijken met de Scandinavische landen, Duitsland en Oostenrijk heeft Vlaanderen nog een weg te gaan. De 3% doelstelling dient verder nagestreefd te worden. ▶ Vlaanderen bekleedt momenteel (2017) de 46ste plaats in het Regionaal Innovatie Scorebord (RIS) en de 37ste plaats binnen de EU. In 2011 behaalde Vlaanderen nog de 36ste plaats. Daar waar Vlaanderen de voorbije jaren behoorde tot de tweede groep van sterke innovatoren, is het in de laatste RIS-editie 2017 echter wel opgeschoven naar de groep van 'innovatieleiders'. ▶ Vlaanderen scoort goed op drie van de 4 categorieën van het RIS: (i) de raamwerkcondities; (ii) investeringen; (iii) de innovatie-activiteiten, maar opvallend minder wat impact betreft. Met andere woorden: Vlaanderen heeft goede raamwerkcondities, investeert veel in O&O en telt veel innovatieve bedrijven, maar kan deze factoren en opgebouwde kennis onvoldoende valoriseren en commercialiseren. <p><i>Onderstaande figuur vat de sterkten en zwakten van Vlaanderen samen op vak van innovatie. Ondanks de gunstige inputfactoren van het Vlaamse innovatiesysteem (veel innovatieve bedrijven, veel O&O-investeringen en goede raamwerkcondities) scoort Vlaanderen opvallend minder goed op de verkoop van nieuwe marktintroducties (nieuw voor het bedrijf/nieuw voor de markt) en op het percentage van tewerkstelling in snelgroeiende sectoren.</i></p>

O&O uitgaven bedrijven

► Volgens de Community Innovation Survey van de Europese Commissie (2009) had 62% van de Vlaamse bedrijven een vorm van innovatie in de periode 2006-2008 en deed 52% van de bedrijven aan proces- en productinnovatie. Dit is vrij goed ten opzichte van het Europese gemiddelde, maar om de 3% doelstelling te halen (waarvan minstens 2/3 door bedrijven), moet Vlaanderen extra inspanning doen. Het aantal O&O uitgaven door bedrijven bedroeg in 2011 1,58% van het bbp.

► De totale bruto binnenlandse uitgaven voor O&O verdubbelden bijna in de periode tussen 2005 (€ 3.571 mln) en 2015 (€ 6.472 mln). Om de 3% doelstelling te behalen (waarvan 2/3 door de bedrijven) moest Vlaanderen een extra inspanning leveren. Dit gebeurde ook want in 2015 bedroegen de O&O-uitgaven door bedrijven 1,89% van het bbp, een lichte stijging ten opzichte van 2011. De Vlaamse overheidsuitgaven voor O&O waren in 2015 goed voor 0,80% van het bbp. Met de totale som van 2,69% wordt de 3%-doelstellingen nog steeds niet bereikt.

Publieke uitgaven O&O

► De publieke uitgaven zijn het verschil tussen de totale uitgaven en de bedrijfsuitgaven voor O&O. In 2011 bedroegen de Vlaamse

► Tussen 2006 en 2016 stegen de overheidsuitgaven voor O&O van de Vlaamse Overheid met 44%. Vlaanderen blijft sterk investeren in O&O: in 2017 wordt 196 mln. EUR bijkomend voorzien. In 2015

	overheidsuitgaven voor O&O 0,80% van het bbp, wat beduidend beter is dan het Europese gemiddelde.	kon het de 1%-norm niet behalen. De publieke O&O uitgaven bedroegen 0,80% van het bbp.
Informatie- en communicatie technologieën	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 98% van de bevolking in België was in 2011 bereikbaar via breedbandinternet. België doet het zo heel wat beter dan het EU-27 gemiddelde van 50%. ▶ Ook op vlak van regelmatig internetgebruik werden de Europese doelstellingen gehaald. 80% van de Vlamingen consulteert het internet minstens 1 keer per week, tegenover het Europese gemiddelde van 23%. ▶ 48% van de Vlamingen koopt online goederen en diensten, tegenover een gemiddelde van 44% in de EU-27. 24% van de Vlaamse bedrijven is actief in online verkoop (13% in EU-27), hiermee werd de doelstelling van de Digitale Agenda nog niet behaald (33% tegen 2015). ▶ Meer dan de helft van de Vlamingen gebruikt het internet voor contact met de overheid (EU-27: 43%). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 88% van de bevolking gebruikte in 2016 het internet. 81% heeft een vaste breedbandaansluiting en 31% gebruikt een mobiele aansluiting. Het gemiddelde van de EU-28 voor een vaste breedbandaansluiting is 74% en voor een mobiele breedbandaansluiting 41%. Vlaanderen doet het dus nog steeds een stuk beter dan het Europese gemiddelde. ▶ Meer en meer Vlamingen consulteren het internet regelmatig. In 2015 bezocht 85% van de Vlamingen minstens één keer per week het internet en ook het EU-28 gemiddelde nam toe. In 2015 was 76% van de bevolking een regelmatige internetgebruiker.¹¹ ▶ In 2016 deed 51% van de Vlamingen online aankopen. Daarnaast had 95% van de Vlaamse bedrijven (>10 werknemers) een vaste breedbandaansluiting en 78% een mobiele breedbandaansluiting. 85% van de ondernemingen (>10 werknemers) had in 2016 een website. Voor 24% van de bedrijven telde de elektronisch verkoop van meer dan 1% van de totale omzet in 2016. ▶ Het aandeel van de Vlamingen die internettoepassingen voor e-government gebruikt bleef gelijk.
Concurrentie-vermogen KMO's	Ondernemerschap	
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De ondernemersgraad (aandeel zelfstandigen in de bevolking) bedroeg 9,2% in 2011 in Vlaanderen. De Vlaamse ondernemersgraad ligt onder het EU-27 gemiddelde van 10,2%, maar boven het cijfer van de meeste buurlanden. ▶ De TEA-index (Total Entrepreneurial Activity) voor Vlaanderen bedraagt 4,8%. Dit wil zeggen dat 4,8 personen op honderd aangeven, dat ze bezig zijn met het oprichten van een bedrijf of 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De Vlaamse ondernemersgraad ligt nog steeds onder het EU-28 gemiddelde, maar steeg ten opzichte van 2011. In 2016 had 13,5% van de totale Vlaamse werkende bevolking een statuut als zelfstandige. Het EU-28 gemiddelde van 2014 bedraagt 15,4%.¹² ▶ De TEA-index voor België bedroeg in 2015 6,24%. Een belangrijke stijging in vergelijking met 2009 (3,3%) en 2014 (5%). Het percentage is vergelijkbaar met de andere West-Europese landen.

¹¹ <http://www.statistiekvlaanderen.be/statistiek-ict>

¹² <http://www.werk.belgie.be/moduleDefault.aspx?id=21166#AutoAncher19>

recent een eigen onderneming hebben opgericht. Dit is vergelijkbaar met de andere West-Europese landen.

Sinds 2015 bereikt het jaarlijks aantal starters reeds drie jaar op rij recordhoogten. In 2017 startten ruim 28% meer mensen een zaak (eenmanszaak of vennootschap) dan 10 jaar geleden. De stijgende TEA sinds 2009 in combinatie met de meer recente starterscijfers, tonen aan dat er sprake is van een duidelijke trendbreuk naar meer ondernemerschap in Vlaanderen.

Oprichtings- en stopzettingsgraad

- ▶ Vlaanderen telt sinds de economische crisis van 2008-2009 een hoog aantal faillissementen. Daarbij gaat het bijna altijd over bedrijven met minder dan 100 werknemers (voornamelijk bedrijven met minder dan 5 werknemers (90%)). Vooral bedrijven in de horeca en de industrie hebben het zwaar te verduren.
- ▶ De oprichtingsratio ligt in Vlaanderen, steeds hoger dan de stopzettingsratio. In 2011 werd de oprichtingsratio berekend op 8,47% en de stopzettingsratio op 6,18%.
- ▶ Het aandeel van gazellen daalde aanzienlijk van 10% in 2008 tot 4,1% in 2010.

- ▶ Sinds de economische crisis steeg het aantal faillissementen in Vlaanderen. En ook na de crisis kon een stijging van het aantal faillissementen niet verhinderd worden. Vanaf 2014 is er een lichte daling van het aantal faillissementen, maar toch ligt het aantal nog steeds erg hoog. De stopzettingsgraad is vooral groot in de horeca en de groot- en detailhandel, daarbij gaat het bijna altijd om ondernemingen met minder dan 50 werknemers (een faillissement dreigt het vaakst voor bedrijven tot 5 werknemers zijn).
- ▶ De laatste jaren is de stopzettingsratio van bedrijven in Vlaanderen gedaald van 7,28% in 2014 tot 5,66% in 2016. De oprichtingsratio ligt elk jaar hoger dan de stopzettingsratio. (9,98% in 2014 en 9,81% in 2016).
- ▶ Groiegericht ondernemerschap (in toekomstgerichte sectoren) blijft momenteel achter in België. Dit blijkt sinds de crisis niet toegenomen, wat in andere Europese wél het geval was:
 - Bij de groep starters in 2017 had 8,6% werknemers in dienst; bij 0,3% betrof het 10 of meer werknemers. Bij de starters uit 2013 die vijf jaar later nog actief zijn, had nog steeds 87,2% geen werknemers in dienst en slechts 0,6% meer dan 10 werknemers in dienst.
 - In 2015 maakten snelgroeiende ondernemingen of 'gazellen' 2,7% van het totaal aantal Vlaamse ondernemingen met 10 of meer werknemers uit. Dit is significant lager dan in 2009, toen hun aandeel nog 4% uitmaakte. Gazellen zijn nochtans belangrijk omwille van hun groeitrajec en voorbeeldfunctie voor beginnende bedrijven.

		<ul style="list-style-type: none"> ○ Wanneer we inzoomen op de nieuwe digitale sectoren, leveren innovatieve groei-bedrijven in België maar 5,9 procent van de jobcreatie, veel minder dan het EU-gemiddelde van 9,1 procent.¹³
	Internationalisering KMO's	
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 33% van de Belgische kmo's waren tussen 2006 en 2008 internationaal actief. Dit is meer dan het Europese gemiddelde van 25%. Slechts een klein deel van die 33% exporteert in grote hoeveelheden, het overgrote deel exporteert slechts in geringe mate. Chemie, farma, vervoer en machines zijn goede export-producten. De internationale positie van Vlaanderen is erg kwetsbaar. ▶ Ondernemingsvriendelijk klimaat 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De kmo's die vandaag exporteren zijn voornamelijk iets oudere kmo's. 46% van de exporterende bedrijven bestaat langer dan 20 jaar.¹⁴
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ België is een slechte leerling op vlak van overheidsregulering. Dit blijkt vaak een drempel voor ondernemerschap. Volgens tweejaarlijkse enquête van het Federaal Planbureau zijn de administratieve lasten erg hoog. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De totale kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen en zelfstandigen worden in 2016 op 6,79 miljard euro geraamd. Dat is een stijging met 2,3 % ten opzichte van de totale geraamde kosten van de administratieve lasten in 2014.¹⁵
Koolstofarme economie	Dalende emissie van broeikasgassen	
	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vlaanderen haalde in 2008-2012 de Kyoto-norm (daling van 5%) en realiseerde in recentere jaren is een verdere daling van de emissie en broeikasgassen. Toch zijn verdere maatregelen nodig om de Europa 2020-doelstellingen te halen. ▶ De grootste producenten van broeikasgassen zijn de sectoren gebouwen (38%), transport (32%) (niet ETS-sectoren), landbouw (15%) en industrie (11%). De emissies uit de transportsector worden voornamelijk veroorzaakt door personenvervoer (45%) en 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ In 2016 daalde de totale broeikasuitstoot in België met 19,7% ten opzichte van 1990. Daarbij wordt de Europa 2020-doelstelling bijna gehaald.¹⁶ Deze daling werd bereikt door minder fossiele brandstoffen en een verbeterde energie-intensiteit (energieverbruik per eenheid BBP). ▶ In 2016 was de industrie de grootste producent van broeikasgassen (45,7%), daarna volgen de transportsector (22,4%), de residentiële en tertiaire verwarming (19,6%), de landbouw (10,4%), afval (1,3%) en andere (0,6%). Ten opzichte van het begin van het Kyoto-protocol zijn de emissies uit de

¹³ Vértesy, D., Del Sorbo, M., Damioli, G. (2017), "High-growth, innovative enterprises in Europe", Joint Research Centre Technical Reports, JRC – European Commission

¹⁴ <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Entreprises/De-exportprestaties-van-de-Belgische-kmos.pdf>

¹⁵ https://www.plan.be/admin/uploaded/201803221003420.PP_116_11667_N.pdf

¹⁶ <http://www.klimaat.be/nl-be/klimaatverandering/belgie/belgische-uitstoot/evolutie-van-de-uitstoot/>

goederenvervoer (35%). In elke sector is reductie mogelijk, voornamelijk in de bouwsector.

industrie en de landbouw sterk gedaald, terwijl de uitstoot van de transportsector steeg.¹⁷

Stimuleren van hernieuwbare energie

▶ De Europa 2020-doelstelling beoogde een stijging van het aandeel van hernieuwbare energiebronnen tot 20% (13% op Belgisch niveau) ten opzichte van 1990. In 2010 bedroeg het aandeel hernieuwbare energiebronnen in Vlaanderen 3,4% en in 2011 3,8%. Dit ligt ver onder het Europese gemiddelde van 12,4 in 2010.

▶ In 2011 leek de Europa 2020-doelstelling nog veraf met een aandeel van 3,8% hernieuwbare energiebronnen in Vlaanderen. In 2015 is dit aandeel gestegen tot 6%. Vlaanderen zal dus nog een belangrijke inspanning moeten leveren om de doelstelling (13% op Belgisch niveau) te bereiken uit de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie van 2009.¹⁸

Efficiënt gebruik van energie / grondstoffen

▶ De derde Europa 2020-doelstelling was het verbeteren van energie-efficiëntie met 20%. Sinds 2005 daalt het primair energieverbruik in België en ook de energie-intensiteit volgt een dalende trend, maar blijft toch een stuk hoger dan het Europese gemiddelde. Op vlak van eco-efficiëntie scoort België matig ten opzichte van Europa.

▶ Vlaanderen hield de dalende trend van de energie-intensiteit van de economie aan. In 2005 was er 203 kgoe (Kilograms of Oil Equivalent)/1.000 euro bbb. Dit daalde tot 155 kgoe/1.000 euro in 2015. Het Europese gemiddelde (EU-28) op vlak van energie-intensiteit is in 2015 120 kgoe/1.000 euro bbb.

¹⁷ <http://www.statistiekvlaanderen.be/statistiek-energie#187354a3-7217-4c9f-9bd3-f1b85cfe4f81>

¹⁸ In 2009 werd de Europese Richtlijn 2009/28/EG (richtlijn ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen) goedgekeurd waarin de EU zich tot doel stelt om tegen 2020 20% van het bruto eindverbruik uit hernieuwbare energiebronnen te halen. In deze richtlijn worden bindende doelstellingen vastgelegd voor iedere Europese lidstaat voor het aandeel hernieuwbare energiebronnen in het bruto eindverbruik.

In onderstaande tabel vatten we de belangrijkste bevindingen uit de SWOT-analyse samen in relatie tot de prioriteiten binnen het huidige EFRO-programma.

Tabel 9: conclusies SWOT-analyse in relatie tot de EFRO-prioriteiten

	Positieve evoluties	Aandachtsvelden
<p>Innovatie Valorisatie en commercialisatie van kennis blijft belangrijk aandachtspunt</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Stijgende O&O-intensiteit (van 2,4% van het BBP in 2011 naar 2,69% in 2015). Vlaanderen scoort hoger dan het Europese gemiddelde (1,95%), maar voor het behalen van de 3%-norm zijn nog extra inspanningen nodig. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Valorisatie blijft belangrijk aandachtspunt: Vlaanderen heeft goede raamwerkcondities, investeert veel in O&O en telt veel innovatieve bedrijven, maar kan deze factoren en opgebouwde kennis onvoldoende valoriseren en commercialiseren, zo blijkt uit het Regionaal Innovatie Scorebord 2017.
<p>Competitiviteit en ondernemerschap Groei van jonge ondernemingen en administratieve lasten problematisch</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De ondernemersgraad stijgt sterk en komt in de buurt van het Europees gemiddelde. De stijgende TEA (Total Entrepreneurial Activity) sinds 2009 in combinatie met de meer recente starterscijfers, tonen aan dat er sprake is van een duidelijke trendbreuk naar meer ondernemerschap in Vlaanderen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Aantal faillissementen blijft hoog. Vooral stopzetting in de horeca en de groot- en detailhandel, waarbij het bijna altijd gaat om bedrijven met minder dan 50 werknemers (in het bijzonder bedrijven tot 5 werknemers). ▶ Groeigericht ondernemerschap (in toekomstgerichte sectoren) blijft momenteel achter in België. Ook het aantal gazellen nam af. ▶ De totale kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen en zelfstandigen worden in 2016 op 6,79 miljard euro geraamd. Dat is een stijging met 2,3 % ten opzichte van de raming in 2014.
<p>Koolstofarme economie Hernieuwbare energie en verkeerscongestie als aandachtsvelden</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Dalende broeikasgasemissie als gevolg van het gebruik van minder fossiele brandstoffen en een hogere energie-efficiëntie. Deze efficiëntiestijging is de laatste jaren evenwel teruggevallen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Te veel uitstoot, voornamelijk in de transportsector en de industrie. ▶ Laag aandeel hernieuwbare energiebronnen. Met een aandeel van 6% is Vlaanderen ver af van de 13% doelstelling in 2020 (wel stijging ten opzichte van 2011, waar we nog maar 3,8% haalden). ▶ Steeds meer filevorming en congestie door toenemend aantal voertuigen op de Vlaamse wegen.
<p>Stedelijkheid Een systeemomslag is nodig op een aantal fronten: naar ruimtelijke inrichting, naar samenlevingspatronen en naar de circulaire organisatie van stromen (energie, afval). Ook de stedelijke organisatie is niet meer aangepast.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Steden zijn aantrekkelijk en kennen een belangrijke bevolkingstoename ▶ Stedelijke diversiteit als motor voor innovatie ▶ Minder criminaliteit in de grootsteden. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De twee Vlaamse grootsteden Antwerpen en Gent blijven kampen met economische en maatschappelijke uitdagingen: stijgende werkloosheid, dure vastgoedprijzen en een toenemend aantal leefloontrekkers. ▶ Als een aantal evoluties in de steden in hun samenhang worden beschouwd, bevragen ze op een fundamentele manier bestaande 'systemen' zoals het energiesysteem, het mobiliteitssysteem, het systeem rond wonen en bouwen, enz.

4.2 Beleidsscreening

Sinds het Operationeel Programma (2013-2014) zien we een aantal inhoudelijke thema's en ontwikkelingen die sterker op de beleidsagenda zijn gekomen. We hebben het dan respectievelijk voor:

1. Het Vlaamse clusterbeleid (2016);
2. De verhoogde aandacht voor klimaat (klimaatakkoord van Parijs, 2015);
3. De nieuwe accenten in de Europese meerjarenbegroting 2021-2027 en bijgevolg ook in de komende structuurfondsenperiode (onderhandelingen lopend);
4. De vernieuwde KETS-strategie binnen het Europese industriebeleid (2018);
5. De Vlaamse en Europese initiatieven rond Smart cities (sinds 2016);
6. De nieuwe accenten op digitale technologie in het Vlaamse innovatiebeleid (2018);
7. Sterkere focus op de stedelijke dimensie (Urban Agenda, 2016).

Het Vlaamse clusterbeleid

De Vlaamse regering keurde op 4 maart 2016 het besluit goed waarin de steun geregeld wordt voor innovatieclusters in Vlaanderen.¹⁹ Clusters zijn bedrijfsnetwerken in een bepaald domein die door middel van onderlinge samenwerking en samenwerking met kennisinstellingen hun competitiviteit verhogen.

In het besluit van de Vlaamse Regering wordt een onderscheid gemaakt tussen speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN). De speerpuntclusters (er zijn er inmiddels zes) situeren zich in strategische domeinen voor Vlaanderen en worden ondersteund op de lange termijn; de innovatieve bedrijfsnetwerken (ondertussen een 20-tal) verenigen bedrijven binnen opkomende domeinen.

Het clusterbeleid voorziet in cofinanciering (max 50%) voor een beperkte periode (max 10 jaar voor een cluster, max 3 jaar voor een IBN). Naast deze structurele financiering kan EFRO waardevolle initiatieven en projecten vanuit deze clusters ondersteunen.

Via het oproepensysteem speelde EFRO al in op het clusterbeleid, met o.a. oproep 130: Ondersteunen verspreiding van technologieën met oog op kennisvalorisatie/vermarkting – Clusterbeleid.

Verhoogde aandacht voor klimaat (klimaatakkoord van Parijs)

Mondiaal werd door 195 landen eind 2015 een eerste universeel klimaatakkoord gesloten in Parijs, het zogenaamde 'Paris Agreement'. Dit akkoord omvat een actieplan om de gemiddelde temperatuuroename op aarde beneden de 2°C te houden ten opzichte van het pre-industriële tijdperk, en ambiert zelfs om die stijging te beperken tot 1,5°C. Op 4 november 2016, het moment waarop voldoende landen zich er hadden achter geschaard, werd het akkoord van kracht. Sindsdien is het aantal landen dat het akkoord hebben geratificeerd toegenomen tot 169 (toestand 26 oktober 2017). De Vlaamse Regering ratificeerde het akkoord op 7 oktober 2016, de Belgische op 7 april 2017. Als lid van de EU betekent dit voor België en Vlaanderen dat ze moeten bijdragen tot het behalen van een reductie van de broeikasgasuitstoot met minstens 40 % tegen 2030.

Ook binnen Europa post 2020 gaat er meer accent op klimaat, we gaan er hieronder op in.

De nieuwe accenten in de Europese meerjarenbegroting 2021-2027

Hoewel de onderhandelingen rond de nieuwe Europese meerjarenbegroting 2021-2027 nog volop lopen, lijken zich wel al een aantal relevante tendenzen af te tekenen voor de volgende structuurfondsenperiode, zoals:

- ▶ Een afslanking van het aantal programma's: van 58 naar 37 programma's;

¹⁹ <https://www.vlaio.be/nl/clusterorganisaties/het-clusterbeleid/het-vlaamse-clusterbeleid>

- ▶ Meer aandacht voor programma's met "een hoge toegevoegde Europese waarde", waarbij ERASMUS en HORIZON expliciet worden genoemd. Voor die programma's wordt een verdubbeling van de middelen in het vooruitzicht gesteld;
- ▶ Blijvende aandacht voor stedelijke ontwikkeling, met reservaties (minimale percentages) binnen de ESI-fondsen voor de steden;
- ▶ Meer aandacht voor nieuwe thema's als migratie, buitenlands beleid en defensie;
- ▶ Minder geld voor het landbouwbeleid en de structuurfondsen;
- ▶ Een verhoging van het LIFE-budget van 3,45 naar 5,7 miljard (onder voorbehoud);
- ▶ Een oormerking binnen het Financieel Meerjarenprogramma 2021-2027 van de EU voor 25% aan klimaat, tegenover 20% op vandaag. In de ontwerp teksten voor EFRO wordt minimaal 85% voor innovatie en klimaat gezamenlijk vooropgesteld, met een minimum van 60% specifiek voor innovatie.

De vernieuwde KETS-strategie binnen het Europese industrie- en innovatiebeleid

Key enabling technologies (ST's) zijn sinds 2009 een prioriteit voor het industriebeleid van de EU, omdat ze proces-, product- en diensteninnovatie in de hele economie mogelijk maken en dus de industriële modernisering en het concurrentievermogen bevorderen. De mate waarin Europese bedrijven in staat zijn sleuteltechnologieën als micro- and nanoelectronics, nanotechnology, industrial biotechnology, advanced materials, photonics, and advanced manufacturing technologies te ontwikkelen en in te zetten, bepaalt in belangrijke mate hun concurrentiekracht.

Het concept van sleuteltechnologieën (of KETS) heeft een belangrijke rol gespeeld bij de beleidsvorming en programmering in de aanloop naar het huidige meerjarig financieel kader (2014 - 2020) en is al een belangrijke prioriteit in het kader van de lopende structuur- en investeringsfondsen.

Sinds het tot stand komen van het OP in 2013-2014 is het accent van de EU op sleuteltechnologieën enkel maar prominenter op de agenda komen te staan. De High Level Group over KET's heeft in juni 2015 zijn eindrapport uitgegeven, getiteld "KETs: Time to act". Dit rapport bevestigt opnieuw het belang van ST's om innovatie te versnellen en het concurrentievermogen en de herindustrialisering van Europa te stimuleren.

In een recenter rapport 'Re-finding Industry' (2018) lanceert de High Level group een vernieuwde KETS strategie waarmee Europa de industriële toepassing, het leiderschap in strategische technologieën en de maatschappelijke impact hoopt te maximaliseren. In de aanbevelingen : ²⁰

- ▶ worden de bestaande zes sleuteltechnologieën bevestigd, maar voegt men vier ervan samen in twee bredere categorieën (materialen en nanotechnologie, fotonica en micro- en nano-elektronica);
- ▶ Verbreedt men de KET 'biotechnologie' naar 'Life Sciences-technologieën';
- ▶ Voegt men twee nieuwe hoofdvelden toe, namelijk:
 - kunstmatige intelligentie;
 - digitale beveiliging en connectiviteit.

Smart cities

Het Smart cities verhaal is zowel op Europees als Vlaams niveau volledig doorgebroken. Denk aan het EIP-SCC (European innovation partnership on smart cities and communities), of de verschillende initiatieven vanuit de Vlaamse overheid:

- ▶ Oproep City of Things (VLAIO): 21 geselecteerde projecten;
- ▶ De Slim in de stad Prijs en het Smart Flanders programma, waarbij Minister Liesbeth Homans IMEC €1 miljoen ter beschikking stelt om de 13 centrumsteden en de VGC te ondersteunen;

²⁰ https://ec.europa.eu/research/industrial_technologies/pdf/re_finding_industry_022018.pdf

- ▶ Initiatieven rond open data van het Agentschap Informatie Vlaanderen i.h.k.v. het programma 'Radikaal digitaal' met een jaarlijks hefboombudget van €10 miljoen.

Recent werden ook twee innovatieve bedrijfsnetwerken (IBN) erkend door VLAIO rond smart cities: een initiatief van AGORIA en een initiatief van SmartCities.Vlaanderen.

Op lokaal niveau is er het werkspoor 'Smart Cities' van het Kenniscentrum Vlaamse Steden dat loopt van 2017 tot 2021. In een eerste fase deed IMEC een bevraging van de centrumsteden, waarbij vanuit de huidige stand van zaken, een werkagenda werd afgeleid met 12 werkpakketten. Zie het Rapport [Smart Portraits](#).

De nieuwe accenten op digitale technologie in het Vlaamse innovatiebeleid

Hoewel verwacht wordt dat digitalisering een veel fundamenteelere impact op de economie zal hebben dan de ICT-golf van de jaren '90, zijn de mogelijkheden momenteel nog (sterk) onderbenut. McKinsey Institute schat dat de Europese economie momenteel maar opereert aan 12% van haar digitaal potentieel en de VS aan 18%.

Tijdens het dieptegesprek met de vertegenwoordiger van het kabinet Muylers werd aandacht gevraagd voor een aantal nieuwe technologieën. De Minister lanceert vijf 'beleidsprioriteiten voor het innovatiebeleid' waar meer aandacht moet naar toe gaan in de toekomst:

- ▶ Artificial intelligence;
- ▶ Cybersecurity;
- ▶ AR/VR;
- ▶ Personalised Medicine;
- ▶ Autonomous Vehicles.

Digitale eengemaakte markt (DSM)

In het verlengde van de ambitie van de Vlaamse overheid op vlak van digitale technologie, moet ook de strategie (2015) van de Europese Commissie worden vermeld om te komen tot een digitale eengemaakte markt (DSM). Op die manier wil de EC de bestaande marktbelemmeringen in de EU aanpakken, zodat ongeveer 500 miljoen consumenten en 23 miljoen bedrijven kunnen genieten van een gelijk speelveld en profiteren van de voordelen van de digitale revolutie.

Onder de drie pijlers van de DSM werden 16 kerngebieden aangewezen als startpunten voor acties rond o.a. e-commerce, modernisering van EU-auteursrecht, e-privacy en audiovisuele regels, cyberbeveiliging, data-economie, internettoegang en connectiviteit, digitale vaardigheden en digitale capaciteiten in EU-bedrijven.

Sterkere focus op de stedelijke dimensie (Urban Agenda, 2016)

De Urban Agenda of stedelijke agenda voor de EU werd in mei 2016 gelanceerd met het pact van Amsterdam. Het wil de samenwerking tussen lidstaten, steden, de Europese Commissie en andere belanghebbenden bevorderen om groei, leefbaarheid en innovatie in de Europese steden te stimuleren.

De Urban Agenda illustreert de ambitie om de stedelijke dimensie en de stadsbesturen dichterbij te betrekken in het uitwerken van geïntegreerde oplossingen rond een aantal maatschappelijke uitdagingen. Binnen de Urban Agenda werden 12 thematische partnerschappen gevormd waarbinnen stadsbesturen en andere overheidsniveaus inzichten uitwisselen rond:

1. de integratie van migranten en vluchtelingen;
2. betaalbare huisvesting;
3. luchtkwaliteit;
4. stedelijke armoede;
5. circulaire economie;
6. digitale transitie;
7. jobs en vaardigheden ('skills') in de lokale economie;

8. stedelijke mobiliteit;
9. klimaatadaptatie;
10. energietransitie;
11. verantwoordelijke en innovatieve openbare aanbestedingen ('Public procurement');
12. duurzaam landgebruik.

In de zomer van 2017 vond een publieke consultatie plaats rond de ontwerp-actieplannen van de eerst gevormde partnerschappen. In een verslag van de Europese Commissie aan de Raad, gepubliceerd in november 2017, wordt de balans opgemaakt van de voortgang van de stedelijke agenda voor de EU en haar partnerschappen.²¹

4.3 Additionaliteit en samenhang

Additionaliteit is een belangrijk beginsel in de structuurfondsen. Met EFRO moet vermeden worden dat zaken worden gefinancierd die ook vanuit het regulier beleid bedoeld worden.

Op basis van onze analyse stellen we vast dat de EFRO-financiering additioneel wordt ingezet, aanvullend op wat regulier bestaat of waar regulier geen middelen worden gevonden.

Wel moet gezegd dat het vinden van complementaire niches minder evident is als het gaat over het ondersteunen van ondernemerschap, innovatie binnen ondernemingen of energie-efficiëntie. Op deze domeinen bestaat al heel wat ondersteuning:

- ▶ Rond ondernemersbegeleiding bestaat een Vlaamse mastercall waarop organisaties als UNIZO, VOKA, en anderen doorgaans intekenen. Binnen het huidige EFRO-programma werden binnen de GTI's parrallele calls gelanceerd, wat er in sommige gevallen zelfs toe heeft geleid dat aanbieders hun programma's niet meer gevuld kregen.
- ▶ Innovatieprojecten binnen bedrijven worden op diverse manieren ondersteund. Begin 2018 zijn kmo-innovatieprojecten, kmo-haalbaarheidsstudies, sprint-projecten en O&O-bedrijfsprojecten vervangen door twee nieuwe subsidies:
 - Ontwikkelingsprojecten: voor vernieuwende ideeën – nieuw of verbeterd product, proces of dienst – die een onderneming kunnen veranderen en versterken op korte termijn;
 - Onderzoeksprojecten: voor kennisopbouw die op lange termijn de basis vormt voor veranderingen binnen de onderneming.
- ▶ Energie-efficiëntie is evenzeer een thema uit het OP dat al gedeeltelijk door regulier beleid wordt gevat, denk bv. aan de financiële steun voor energieadvies via de KMO-portefeuille (VLAIO), al is deze steun wel beperkt in scope.

Kenmerkend is wel dat de steun binnen het reguliere beleid werkingsmiddelen betreft. Additionele middelen voor investeringen blijven op deze terreinen m.a.w. noodzakelijk.

4.4 Toekomstige oriëntatie voor EFRO

Als we de bevindingen samenleggen uit de vorige paragrafen (update SWOT, beleidscreening, additionaliteit), kunnen we onderstaande conclusies afleiden naar de aard en de inhoudelijk focus van toekomstige projecten, of het komende programma (post 2020).

Aard van de projecten

Vanuit het perspectief additionaliteit is er meer nood aan **investeringsmiddelen** dan aan werkingsmiddelen. Twee aandachtspunten daarbij:

²¹ Zie <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda-eu/report-commission-council-urban-agenda-eu>.

- ▶ Tijdig lanceren van oproepen en een toewijzing van middelen in het begin van het programma. Investeringsprojecten hebben doorgaans meer tijd nodig om zich te realiseren en er moet vermeden worden dat er omwille daarvan Europese middelen verloren gaan (N+3-regel, mogelijks N+2 in de volgende periode);
- ▶ blijven inzetten op publiek-private projecten om het multiplicatoreffect van de EFRO-middelen te maximaliseren. De complexiteit van de staatssteunregeling en de druk van het prestatiekader neigen immers naar het opzoeken van meer 'veilige' publieke projecten, die buiten het visier van de staatssteun blijven en een quick win zijn in termen van het behalen van de prestatie-indicatoren. De investeringen in de fietssnelwegen of in sociale huisvesting zijn daar voorbeelden van. Op zich inhoudelijk passende en additionele projecten, maar met een beperkte inzet van private middelen.

Inhoudelijke oriëntatie

Inhoudelijk menen we vanuit de SWOT en de beleidsscreening de grootste urgentie vast te stellen rond volgende thema's:

- ▶ **Simme specialisatie** door een gecoördineerde valorisatiestrategie van sleuteltechnologieën in toekomstgerichte economische sectoren;
- ▶ Ontwikkelen en toepassen van nieuwe **digitale technologie** in industrie, diensten en maatschappij (smart cities, digitale dienstverlening, smart mobility,...);
- ▶ Verminderen van de druk op het **klimaat**: uitbouw van de circulaire economie, smart mobility, omschakeling naar niet fossiele brandstoffen, etc.

Slimme specialisatie waarmaken

Valorisatie van kennis en de commercialisatie ervan, is de focus binnen de huidige Prioriteit 1. Ook uit meer recente onderzoeken en rapporten blijkt dat dit de eerste prioriteit moet blijven de komende jaren.

In het verlengde hiervan blijft slimme specialisatie een belangrijk uitdaging. Tijdens een van de diepte-interviews werd gesteld dat slimme specialisatie zich in Vlaanderen vooral richt op het ondersteunen van enerzijds bedrijven in bepaalde speerpuntsectoren en anders de uitbouw van technologische innovatie via de SOC's. Een slimme specialisatie maakt de verbinding tussen beide, met name de inzet van leidende technologie in de modernisering van onze industrie.

Vlaanderen heeft op verschillende onderzoeksdomeinen een sterke tot leidende positie opgebouwd. Dit is bijvoorbeeld het geval voor micro – en nanoelectronica, biotechnologie, 3D-printing, en geavanceerde materialen. Dit zijn telkens technologieën met een groot economisch potentieel, tevens doorbraaktechnologieën voor de toekomst.

Foresightstudies die rekening houden met de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen (i.e. verouderende samenleving, klimaatsverandering, toenemende bevolking, etc.) geven ook het belang aan van bovenvermelde technologieën in de nieuwe economie. Vlaanderen heeft hier duidelijk een groot economisch potentieel dat vandaag nog onvoldoende wordt aangesproken. Ondanks de sterke en diepgaande wetenschappelijke excellentie is Vlaanderen nog steeds geen topregio in verschillende innovatierankings (zie ook hoger: SWOT-analyse).

Via specifieke oproepen zou EFRO in de volgende programmeerperiode deze uitdaging mee kunnen helpen vorm geven. Een triple helix-werking tussen het bedrijfsleven (ondernemingen, clusters en innovatieve bedrijfsnetwerken), kenniscentra (universiteiten, SOC's en andere kenniscentra) en de overheid kan deze slimme specialisatiebeweging gangmaken en de innovatie-waardeketen, van onderzoek tot marktvalorisatie, versterken.

5 / Effectiviteit, efficiëntie en verwachte impact

Evaluatievragen

- ▶ Hoe ver staan we met de realisatie van de doelstellingen, gelet op de output/impact en de resultaten die tot nog toe zijn verwezenlijkt?;
- ▶ Is het financieel gewicht binnen elke prioriteit in verhouding tot de resultaten en verwachte impact?
- ▶ Zijn de gelanceerde oproepen coherent en efficiënt ten opzichte van de verwachte outputs van het programma en de prioriteiten/strategische doelstellingen?;
- ▶ Wat is de efficiëntie van het programma op basis van kosten per output / resultaat?
- ▶ Wat is de Europese toegevoegde waarde van het programma?

Conclusies

- ▶ De voortgang van het programma wordt hieronder beschreven aan de hand van gerapporteerde data van de promotoren via het e-loket. Bedenk daarbij dat:
 - Dit een zeer technische weergave is van het programma. Lees achter de cijfers belangrijke investeringsprojecten zoals beschreven in de 9 fiches in bijlage, of ondernemers en bedrijven die worden begeleid (750 bedrijven die bereikt worden in P1, 2.000 bedrijven in P2);
 - Dit een tussentijdse evaluatie is, op basis van beperkt beschikbare informatie. Het grootste deel van de output binnen de projecten moet nog worden gerapporteerd.
- ▶ In het algemeen liggen de vooropgestelde streefwaarden van de goedgekeurde projecten in lijn met de streefwaarden in het programma voor 2023. Er zijn hierop wel een aantal uitzonderingen:
 - Onder prioriteit 2 zien we twee indicatoren die achter liggen op schema. De streefwaarden voor 2023 zullen waarschijnlijk wel gehaald worden aangezien er al een aanzienlijke bijdrage is en er nog budget beschikbaar is om projecten goed te keuren;
 - Onder prioriteit 3 wordt het moeilijk om de indicator voor goederentransport te behalen. Twee andere indicatoren blijven licht achter, maar zijn niet problematisch;
 - Onder prioriteit 4 zien we het tegengestelde beeld. De streefwaarden van de goedgekeurde projecten overschrijden de vooropgestelde streefwaarden uit het programma tot factor 20. Deze indicatoren werden gebaseerd op een aantal relevante projecten uit de vorige programmaperiode, maar de huidige type projecten zijn grootschaliger.
- ▶ De effectief gerapporteerde waarden van de projecten liggen nog ver onder de vooropgestelde streefwaarden. Dit is vooral het geval bij de prioriteiten 1, 3 en 4, die sterk inzetten op investeringsprojecten die pas in een latere fase een meetbaar resultaat opleveren. Onder prioriteit 2 zitten veel meer werkingsprojecten die vroeg in de programmaperiode zijn opgestart, wat zich duidelijk uit in hogere gerealiseerde waarden. De twee indicatoren onder prioriteit 2 die voorlopig nog lager scoren, kunnen waarschijnlijk behaald worden gezien de nog beschikbare middelen.

▶ De impact van de grotere (investerings)projecten in dit programma wordt niet gevat door de huidige outputindicatoren. De 10 grootste projecten (volgens EFRO-steun) vertegenwoordigen slechts 13% van de streefwaarden en 1% van de gerapporteerde waarden. We gaan daar verder op in bij de aanbevelingen.

▶ Het programma zit op schema om de doelstellingen binnen het prestatiekader te behalen. De financiële indicator onder prioriteit 3 loopt wel nog achter. Er wordt momenteel een inspanning gedaan om 75% van de mijlpaalwaarde te bereiken voor deze indicator zodat voor alle prioriteiten aan het prestatiekader wordt voldaan.

Het prestatiekader, dat voor het eerst geldt, zet een voelbare druk op de goedkeuring van de projecten door de Managementautoriteit. Het wordt belangrijker om projecten te hebben met een directe impact op de output- of inputindicatoren (besteding middelen). De bijdrage tot de programma-indicatoren is een belangrijker afwegingscriterium, al zullen er geen goede projecten op afgewezen worden. Ook in dit programma zijn voorbeelden van grote investeringsprojecten die pas op langere termijn een meetbare impact realiseren.

▶ De Europese toegevoegde waarde van EFRO vertaalt zich in hoofdzaak in:

○ Steun aan regio's die met achterstelling kampen. EFRO is een instrument dat bij uitstek is gericht op het wegwerken van regionale verschillen. Binnen dit programma heeft inzonderheid Limburg een significante impuls gekregen via EFRO (en ESF);

○ Blijvende druk om in te zetten op innovatie en klimaat en daarrond een coherente strategie vorm te geven (ex ante conditionaliteiten);

○ Een hefboom en catalysator voor investeringen op verschillende vlakken:

▪ Argumentatie om investeringen niet uit te stellen en in hun uitvoering vooruit te laten gaan (om geen EU-steun te verliezen);

▪ Argumentatie om te investeringen in Vlaanderen te verankeren (in het geval van buitenlandse groepen);

▪ Argumentatie om eigen financiële middelen te mobiliseren tegenover de Europese middelen.

○ Een grotere visibiliteit voor projecten en goede praktijken.

▶ Een try-out van de data envelopment analyse voor het meten van de efficiëntie van projecten, heeft geleerd dat het vergelijken van de uitkomst van projecten moeilijk is omwille van de uniciteit van elk project. Niettemin is het volgens IDEA mogelijk om aan het eind van het programma, op basis van meer uitgebreide monitoringinformatie, de methodiek in te zetten om beter inzicht te krijgen in de efficiënte inzet van middelen. In de volgende periode zou de omschrijving van de indicatoren nog beter aangepast kunnen worden aan de methodiek en een grotere vergelijkbaarheid mogelijk maken.

Aanbevelingen

Het indicatorensysteem voor de volgende programmaperiode moet bijgestuurd worden vanuit een aantal vaststellingen uit de analyse:

▶ De outputindicatoren moeten meer gericht zijn op direct meetbare aspecten van investeringsprojecten, zoals gerealiseerde oppervlakte.

▶ De resultaatsindicatoren op vandaag registreren evoluties op Vlaams niveau. Ze lijken ons in de volgende programmaperiode, mits een vertaling naar de context van de projecten, ook geschikt om op projectniveau de impact van de grotere projecten beter op te volgen. Via de huidige outputindicatoren lukt dat onvoldoende.

▶ Voor het meten van efficiëntie van projecten, dienen bepaalde indicatoren nog verder worden verfijnd. In de volgende periode wordt best gezocht naar indicatoren die sterker vergelijkbaar zijn tussen de verschillende projecten.

In het onderzoek rond de effecten van het programma, hebben we aandacht voor:

▶ De outputs en resultaten per specifieke doelstelling. Dat doen we aan de hand van de indicatoren, die weliswaar nog onvolledig zijn;

▶ In onze analyse besteden bijzonder aandacht aan:

- De impact van de grotere projecten;
 - Het behalen van het prestatiekader.
- ▶ De Europese toegevoegde waarde.
 - ▶ De efficiëntie binnen het programma: hoe verhouden de ingezette middelen zich tot de uitkomst? We maken daarbij gebruik van de 'data envelopment method'.

5.1 Evaluatie van de outputindicatoren

In deze paragraaf analyseren we de monitoringinformatie die tot nog toe werd gerapporteerd door de verschillende promotoren via het e-loket. In dit hoofdstuk spitsten we ons toe op de outputindicatoren. Deze indicatoren geven de streefwaarden en de resultaten weer van de verschillende projecten.

Vooraleer in te gaan op de bespreking per prioriteit, geven we hieronder een aantal algemene vaststellingen:

- ▶ In tegenstelling tot de vorige programmaperiode overschrijden de streefwaarden van de goedgekeurde projecten niet systematisch de streefwaarden die in het programma werden vooropgesteld. Vooral onder prioriteit 3 zien we een aantal indicatoren die met de huidige streefwaarden van de goedgekeurde projecten waarschijnlijk niet zullen voldoen aan de streefwaarden uit het programma. In prioriteit 4 zien we het tegengestelde beeld. De streefwaarden van de goedgekeurde projecten overschrijden de vooropgestelde streefwaarden uit het programma tot factor 20.
- ▶ De effectief gerapporteerde waarden van de projecten liggen onder de vooropgestelde streefwaarden. Dit is vooral het geval bij de prioriteiten 1 en 3, die sterk inzetten op investeringsprojecten die pas in een latere fase een meetbaar resultaat opleveren. Onder prioriteit 2 zitten veel meer werkingsprojecten die vroeg in de programmaperiode zijn opgestart, wat zich duidelijk uit in hogere gerealiseerde waarden. Twee indicatoren blijven voorlopig onder de vooropgestelde streefwaarden, maar er is nog voldoende openstaand budget om deze te kunnen realiseren.

Prioriteit 1: Innovatie

Binnen prioriteit 1 liggen de gerapporteerde waarden doorgaans nog een stuk onder de vooropgestelde streefwaarden. In het jaarverslag 2017 geeft het programmasecretariaat aan dat dit te maken heeft met het karakter van de projecten, zijnde doorgaans investeringsprojecten. De werkingscomponent valt meestal achteraan de projectperiode. Projecten rapporteren op deze indicatoren voornamelijk op het einde van de projectperiode.

Op basis van de indicatoren kunnen we stellen dat er tot nu toe vooral ingezet werd op het ontwikkelen van nieuwe producten/diensten in een living lab en de ondersteuning van bedrijven bij de vermarkting van deze nieuwe producten. De samenwerking met kennisinstellingen en de valorisatie van onderzoeksresultaten werd nog in mindere mate gerealiseerd.

Concreet per strategische doelstelling stellen we volgende zaken vast:

- ▶ Onder SD1.1 (co-creatie) werd voorlopig maar een beperkt deel van de vooropgestelde streefwaarden gerapporteerd door de goedgekeurde projecten. De streefwaarden van deze projecten liggen wel een stuk boven de streefwaarden voor het programma 2023. Met nog bijna de helft van het budget beschikbaar, ziet het er naar uit dat de vooropgestelde target voor deze specifieke doelstelling nog verder zal overschreden worden.
 - Indicator 1, 'Aantal bedrijven dat samenwerkt met ondersteunende kennisinstellingen ter bevordering van co-creatie en de valorisatie van O&O resultaten': 22 projecten hebben streefwaarden opgenomen voor deze indicator, 10 van deze projecten rapporteerden al waarden. De voornaamste bijdragen tot nu toe komen van de projecten Sectorinnovatie schakelfunctie, CoCreatie-Hub Bedrijven in de Kempen Insect Cluster en Anicells. De grootste bijdrage wordt op termijn echter verwacht van de meer recente projecten Bio Base Flow, InQbet Accelerator, Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen en GreenVile LAB2FAB.
 - Indicator 2 'Aantal producten en/of diensten die ontwikkeld en/of getest werden binnen een living lab' haalt met de streefwaarden van de goedgekeurde projecten meer dan het dubbel van de

vooropstelde streefwaarden. Deze relatief hoge streefwaarden ten opzichte van het programma 2023 zijn vooral toe te schrijven aan het project Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen (streefwaarde 75 ten opzichte van 219 in totaal). Dit project rapporteerde echter nog geen waarden. Het reeds afgesloten project LED 2016 zorgde voor het leeuwendeel van de gerapporteerde waarden (26/63).

- ▶ SD1.2 (demonstratieprojecten) schommelt rond de vooropgestelde streefwaarden voor 2023. De effectief gerapporteerde waarden blijven echter rond de 50% van de vooropgestelde streefwaarden hangen. Het budget voor deze SD is wel al volledig toegekend.
 - Indicator 3 'Aantal ondernemingen dat wordt ondersteund bij de introductie van nieuwe producten (nieuw op de markt) door kennisvalorisatie en vermarkting' realiseerde tot nu toe 50% van de vooropgestelde streefwaarden. De streefwaarden bij de goedgekeurde projecten blijven wel net onder die in het programma 2023. Nochtans overschreed het project LED 2016 haar streefwaarde van 20 en behaalde 100.
 - Bij indicator 4 'Aantal ondernemingen dat wordt ondersteund bij de introductie van nieuwe producten (nieuw voor de onderneming) door kennisvalorisatie en vermarkting' kunnen we een vergelijkbare vaststelling maken. De effectieve realisatie blijft ook beperkt tot rond de 50%, maar de streefwaarden bij de goedgekeurde projecten behalen wel de streefwaarden uit het programma. Ook hier overschreed het project LED 2016 sterk de vooropgestelde waarde (135 t.o.v. 30). Het project met de hoogste streefwaarde, InQbet Accelerator (100), is relatief recent gestart en heeft nog geen gerapporteerde waarden. We kunnen verwachten dat hiermee een sterke inhaaloperatie wordt gemaakt.
 - Indicator 5 'Aantal begeleidingen van ondernemingen om de valorisatie van onderzoeksresultaten te bevorderen' blijft qua gerapporteerde waarden nog ver onder het doel. Ook voor deze indicator is het recente project InQbet Accelerator (streefwaarde 100) een belangrijke bijdrager. Andere belangrijke bijdragers zoals Bio Base flow (streefwaarde 60) en Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen (streefwaarde 50) zijn ook pas in 2017 goedgekeurd.

Prioritaire as	Specifieke doelstelling	Indicator	Streefwaarde Programma 2023	Doelstellingen		Realisatie tot nu toe	
				Streefwaarde goedgekeurde projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023	Gerapporteerde waarde projecten in uitvoering/afgesloten projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023
Onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	1.1. Het versterken van de mogelijkheden om O&O optimaal te benutten door het ontwikkelen van living labs	1 Aantal bedrijven dat samenwerkt met ondersteunende kennisinstellingen ter bevordering van co-creatie en de valorisatie van O&O resultaten	320,00	442,00	138,13%	69,00	21,56%
		2 Aantal producten en/of diensten die ontwikkeld en/of getest werden binnen een living lab	96,00	219,00	228,13%	63,00	65,63%
	1.2 Ondersteunen van de overdracht / verspreiding van technologieën door het opzetten van specifieke demonstratieprojecten	3 Aantal ondernemingen dat wordt ondersteund bij de introductie van nieuwe producten (nieuw op de markt) door kennisvalorisatie en vermarkting	315,00	286,00	90,79%	166,00	52,70%
		4 Aantal ondernemingen dat wordt ondersteund bij de introductie van nieuwe producten (nieuw voor de onderneming) door kennisvalorisatie en vermarkting	420,00	457,00	108,81%	215,00	51,19%
		5 Aantal begeleidingen van ondernemingen om de valorisatie van onderzoeksresultaten te bevorderen	525,00	509,00	96,95%	146,00	27,81%

Prioriteit 2: Ondernemerschap

Binnen prioriteit 2 liggen de gerapporteerde waarden hoger dan binnen de andere prioriteiten. Dit kan verklaard worden door het feit dat het hier vooral gaat over werkingsprojecten met een korte opstartperiode.

Zowel in gerealiseerde waarden als in streefwaarden van goedgekeurde projecten ligt het zwaartepunt bij het ondersteunen van intrapreneurship en ondernemingen met internationale oriëntatie. Het bevorderen van een ondernemersvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen en het stimuleren van innovatieve bedrijfsmodellen loopt iets achter, met 2 van de drie indicatoren die voorlopig nog onder de vooropgestelde streefwaarden liggen.

Hieronder gaan we in meer detail voor de verschillende specifieke doelstellingen:

- ▶ Vooral SD 2.1 'bevorderen van intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap' zit ruim voor op schema, zowel wat de gerapporteerde waarden als de streefwaarden betreft. Nochtans is hier nog maar 42% van het budget toegekend. Deze SD wordt gemeten aan de hand van de indicator 'Aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen ter bevordering van intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap'. Vooral het project Gentrepreneur draagt hier toe bij, met een streefwaarde van 200 ondernemingen en een gerapporteerde waarde van 275. Dit project is zo goed voor 28% van de goedgekeurde streefwaarden, met slechts 7% van het totale budget binnen deze SD. Er kunnen nog bijkomende waarden verwacht worden van het project VAKlab, dat nog maar 105 ondernemingen bereikte ten opzichte van de 223 vooropgestelde.
- ▶ De gerapporteerde waarden onder SD2.2 'Bevorderen van een ondernemingsvriendelijke klimaat bij lokale en provinciale besturen' halen voor de 2 relevante indicatoren samen ongeveer 70% van de vooropgestelde streefwaarde voor 2023. De streefwaardes van de goedgekeurde projecten tot nu toe liggen iets hoger.
 - De indicator 'Aantal betrokken lokale overheden per project ter bevordering van het ondernemersvriendelijke klimaat' is het verst gevorderd van de twee relevante indicatoren. Vooral het project 'De bedrijvige kern' droeg hiertoe bij, met 142 betrokken lokale overheden (en een streefwaarde van 236). Het merendeel van de projecten onder deze indicator (19/33) omvat echter één lokale betrokken overheid.
 - De tweede indicator onder deze doelstelling, 'Aantal realisaties met betrekking tot een verbeterde dienstverlening door een lokale overheid', is momenteel nog eerder laag. Er is nog voldoende budget beschikbaar (44%) om deze doelstelling te behalen. Het zijn hoofdzakelijk dezelfde projecten die een bijdrage leveren tot deze indicator, met als voornaamste 'Het internet, ook uw zaak', KWAZ en Tourism Factory. Met uitzondering van de laatste, haalden deze projecten de vooropgestelde streefwaarden.
- ▶ SD 2.3, 'Verbeteren van kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's', haalt zowel bij gerapporteerde als vooropgestelde streefwaarden ongeveer 70% van de streefwaarden in het programma 2023. Deze doelstelling wordt gemeten aan de hand van het aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen ter verbetering van de kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen. Vooral het nog lopende Xenia online horeca dienstenplatform moet hier toe bijdragen. Dit project rapporteerde echter nog geen waarden. Tot nu toe zorgde het project 'Transformatie Bouw Limburg 2.0' voor de grootste bijdrage, met 322 ondersteunde ondernemingen. Nochtans was hun streefwaarde beperkt tot 30 ondernemingen.
- ▶ SD 2.4 'Verhogen van het kennispotentieel binnen kmo's door inzetten van gespecialiseerd personeel', werd gewijzigd. Hier is geen budget of indicatoren meer aan toegekend.
- ▶ SD 2.5 (internationaal ondernemen) zit net als SD 2.1 ver voor op de streefwaarden voor het programma van 2023, zowel bij de doelstelling van de goedgekeurde projecten (182%) als bij de effectief gerapporteerde waarden (245). Het budget voor deze doelstelling is wel zo goed als volledig besteed (99%). Vooral Limburgse projecten, met in het bijzonder 'Bevordering internationalisatie Limburgse bedrijven' (237 bereikte ondernemingen) droegen bij aan de indicator 'Aantal bereikte ondernemingen met internationale oriëntatie' Uit Prioriteit 1 draagt o.a. ook het project "Janssen Incubatie Model" hiertoe bij gezien de internationale scope van de betrokken bedrijven.

Prioritaire as	Specifieke doelstelling	Indicator	Streefwaarde Programma 2023	Doelstellingen		Realisatie tot nu toe	
				Streefwaarde goedgekeurde projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023	Gerapporteerde waarde projecten in uitvoering/ afgesloten projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023
Concurrentie- vermogen van KMO's	2.1. Bevorderen van intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap	6 Aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen ter bevordering van intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap	420,00	724,00	172,38%	501,00	119,29%
	2.2 Bevorderen van een ondernemingsvriendelijk ke klimaat bij lokale en provinciale besturen	7 Aantal betrokken lokale overheden per project ter bevordering van het ondernemersvriendelijke klimaat	236,00	250,00	105,93%	190,00	80,51%
		8 Aantal realisaties met betrekking tot een verbeterde dienstverlening door een lokale overheid	300,00	231,00	77,00%	199,00	66,33%
	2.3 Verbeteren van kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's	9 Aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen ter verbetering van de kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen	1.430,00	1.006,00	70,35%	972,00	67,97%
	2.4. Verhogen van het kennispotentieel binnen kmo's door inzetten van gespecialiseerd personeel.	10 Aantal ondernemingen die niet financiële steun ontvangen ter verbetering van het kennispotentieel van kmo's door inzet van gespecialiseerd personeel	0,00	/	/	/	/
	2.5. Bevorderen van een internationaal ondernemersklimaat	11 Aantal bereikte ondernemingen met internationale oriëntatie	195,00	356,00	182,56%	478,00	245,13%

De gerapporteerde waarden binnen prioriteit 3 liggen bijzonder laag. Voor 4 van de 6 indicatoren zijn nog geen gerapporteerde waarden van goedgekeurde of afgeronde projecten. De overige 2 indicatoren liggen nog ver onder de streefwaarden uit het programma 2023. De vooropgestelde streefwaarden door de projecten liggen voor de helft van de indicatoren onder de streefwaarden uit het programma 2023. De uitzondering is de indicator 'aantal gezinnen met een verbeterde energie consumptie', die het dubbel van de streefwaarden uit het programma 2023 vooropstelt. Opvallend is ook dat een heel aantal indicatoren afhankelijk zijn van een beperkt aantal (grote) projecten. Dit geldt echter niet voor de indicator duurzaam personenvervoer, die vooral door fietsostradeprojecten wordt ingevuld.

Een aantal factoren kunnen deze lagere waarden verklaren. Prioriteit 3 is nieuw voor de huidige programmaperiode. Dit betekent dat er gezocht moest worden naar nieuwe niches en partners om deze in te vullen. Er wordt in eerste instantie ook ingezet op investeringsprojecten. Dit zorgde ervoor dat deze prioriteit eerder traag op gang kwam in vergelijking met de andere prioriteiten.

Concreet per strategische doelstelling stellen we volgende zaken vast:

- ▶ SD 3.1 (energetische renovatie) wordt gemeten aan de hand van twee indicatoren. De effectief gerapporteerde waarden liggen nog laag voor beide, maar de vooropgestelde streefwaarden door de projecten zitten voor op schema met nog 25% van het budget over. De indicator 'Aantal ondersteunde demonstraties en pilots die leiden tot kwaliteitsverhoging en stimulering van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie' wordt voorlopig ingevuld door 4 grote projecten. De indicator 'Aantal gezinnen met een verbeterde energie consumptie' wordt gedragen door 6 projecten, met het grote project Schorenschhof als voornaamste.

SD 3.2 (duurzame stedelijke mobiliteit) scoort voorlopig laag in verhouding met de vooropgestelde streefwaardes in het programma voor 2023. Vooral indicator 16: "Bijkomende tonnage die duurzaam wordt vervoerd" is nog heel laag. Er werd recent dan ook beslist om hier bijkomend op in te zetten. Er vond een gesprek plaats met De Waterweg rond het vervoer van vracht op het water en binnen de GTI West-Vlaanderen werd een oproep rond vrachtvervoer gelanceerd.

De indicator 'Bijkomende aantal personen dat op duurzame wijze wordt vervoerd' omvat vooral fietsostradeprojecten. Ondanks het hoog aantal projecten (23), worden de vooropgestelde streefwaarden met de goedgekeurde projecten nog niet bereikt. Geen enkele van deze projecten rapporteerde al effectieve waarden.

- ▶ SD 3.3 (energie-efficiëntie bij KMO's) wordt gemeten aan de hand van de indicator 'Aantal kmo's die concrete acties ondernemen inzake energie-efficiëntie'. Deze indicator zit op 75% van vooropgestelde streefwaarden in het programma met de doelstelling van de reeds goedgekeurde projecten. De gerapporteerde waarden liggen echter nog heel laag. Ongeveer de helft van het budget moet wel nog toegekend worden. De indicator is afhankelijk van een beperkt aantal (6) projecten.
- ▶ SD 3.4 (groene warmte en hernieuwbare energie) heeft nog geen effectief gerapporteerde waarden. De goedgekeurde waarden in de projecten behalen wel al de vooropgestelde doelstellingen in het programma 2023. 55% van het budget is nog beschikbaar. De indicator voor deze SD is het aantal weggewerkte knelpunten voor het gebruik van groene warmte en hernieuwbare energie. Slechts een beperkt aantal (6), weliswaar heel grote projecten (zoals ECP Beerse, duurzame energievoorziening in de steden, Janssen G3 en Crop on top) dragen hier aan bij.

Prioritaire as	Specifieke doelstelling	Indicator	Streefwaarde Programma 2023	Doelstellingen		Realisatie tot nu toe	
				Streefwaarde goedgekeurde projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023	Gerapporteerde waarde projecten in uitvoering/ afgesloten projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023
Overgang naar koolstofarme economie	3.4. Toename van het gebruik van groene warmte en van de productie van hernieuwbare energie	12 Aantal weggewerkte knelpunten voor het gebruik van groene warmte en hernieuwbare energie	10,00	11,00	110,00%	0,00	0,00%
	3.3. Verhoogde energie-efficiëntie bij KMO's (energie-efficiënte bedrijfsgebouwen en productieprocessen)	13 Aantal kmo's die concrete acties ondernemen inzake energie-efficiëntie	267,00	202,00	75,66%	9,00	3,37%
	3.1 Stimuleren van doorgedreven energetische renovaties van bestaande residentiële gebouwen tot bijna-energie neutraal prestatieniveau	14 Aantal ondersteunde demonstraties en pilots die leiden tot kwaliteitsverhoging en stimulering van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie	10,00	10,00	100,00%	0,00	0,00%
		15 Aantal gezinnen met een verbeterde energie consumptie	200,00	387,00	193,50%	23,00	11,50%
	3.2. Verbeterde duurzame stedelijke mobiliteitssystemen die kaderen in een gemeentelijk/stedelijk klimaatplan	16 Bijkomende tonnage die duurzaam wordt vervoerd	3.000.000,00	3.200,00	0,11%	0,00	0,00%
		17 Bijkomende aantal personen dat op duurzame wijze wordt vervoerd	40.000,00	29.420,00	73,55%	0,00	0,00%

De vooropgestelde streefwaarden in het programma 2023 worden voor alle indicatoren al ruimschoots overschreden met de doelstellingen in de goedgekeurde projecten. Vooral stedelijke vitaliteit en ruimteproductiviteit springen er uit. Dit kan verklaard worden door de grote oppervlaktes die werden gerealiseerd in Antwerpen met park Groot Schijn. Deze waarden werden ook voor een groot stuk al gerapporteerd. Dit is niet het geval voor SD 4.1, Groenblauwe netwerken, waar de streefwaarden van de goedgekeurde projecten nog gerealiseerd moeten worden.

De streefwaarden werden opgesteld op basis van een aantal relevante projecten vorige programmaperiode. Uit deze projecten werd een relatief hoge kost per vierkante meter ingeschat. In deze programmaperiode werden een aantal projecten geselecteerd die heel snel veel oppervlakte bestreken, zoals parken. Dit verklaart voor een grote stuk de sterke overschrijding van de vooropgestelde waarden.

Concreet per strategische doelstelling stellen we volgende zaken vast:

- ▶ SD 4.1. Groene en groenblauwe netwerken omvat twee indicatoren. De eerste indicator, het aantal m² waterbeheersmaatregelen, wordt enkel en alleen gerealiseerd door park Groot Schijn. Park Spoor Oost had oorspronkelijk ook (heel hoge) streefwaarden voor deze indicator, maar dit werd gecorrigeerd. Dezelfde vaststelling gaat ook op voor de tweede indicator, Aantal m² gecreëerde of gevaloriseerde openbare ruimte binnen de stad. In Gent zijn er geen projecten met streefwaarden onder deze SD.
- ▶ SD 4.2. Ruimteproductiviteit wordt gemeten via twee indicatoren. De indicator 'aantal m² nieuwe of gevaloriseerde/getransformeerde terreinen in stedelijke gebieden' werd al volledig gerealiseerd via het project Spoor Oost. De projecten Kievit II Zuid en Wasserij der Vlaanderen hebben streefwaarden voor deze indicatoren. De tweede indicator 'nieuwe of gerenoveerde m² openbare of bedrijfsgebouwen in stedelijke gebieden' wordt ingevuld door dezelfde drie projecten, aangevuld met het wintercircus en het LAR Business Center.
- ▶ SD 4.3. Stedelijke vitaliteit wordt opgevolgd via de indicator 'oppervlakte gerealiseerde publieke ingrepen en buurtgerichte ondernemingsinfrastructuur in achtergestelde buurten'. Deze indicator werd met bijna 2000% overschreden wat betreft de streefwaarden van de projecten. De opgevolgde resultaten van de projecten moeten zich echter nog grotendeels realiseren. Er dragen 5 projecten bij tot deze indicator, maar het is vooral het project Kioskplaats Hoboken die de hoogste streefwaarden heeft (16.273/25.555). Enkel de renovatie van de Maria Gorettikerkerk tot multifunctionele ruimte rapporteerde effectief al waarden.

Prioritaire as	Specifieke doelstelling	Indicator	Streefwaarde Programma 2023	Doelstellingen		Realisatie tot nu toe	
				Streefwaarde goedgekeurde projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023	Gerapporteerde waarde projecten in uitvoering/afgesloten projecten	% t.o.v. streefwaarde programma 2023
Duurzame stedelijke ontwikkeling	4.1. Groene en groenblauwe netwerken	18 Aantal m ² waterbeheersmaatregelen	350,00	2.421,00	691,71%	0,00	0,00%
		19 Aantal m ² gecreëerde of gevaloriseerde openbare ruimte binnen de stad	22.000,00	55.000,00	250,00%	0,00	0,00%
	4.2. Ruimteproductiviteit	20 Aantal m ² nieuwe of gevaloriseerde/getransformeerde terreinen in stedelijke gebieden	6.000,00	35.050,00	584,17%	20.300,00	338,33%
		21 Nieuwe of gerenoveerde m ² openbare of bedrijfsgebouwen in stedelijke gebieden	1.300,00	4.788,00	368,31%	60,00	4,62%
	4.3. Stedelijke vitaliteit	22 Oppervlakte gerealiseerde publieke ingrepen en buurtgerichte ondernemingsinfrastructuur in achtergestelde buurten	1.300,00	25.555,00	1965,77%	593,00	45,62%
Technische bijstand		23 Aantal VTE gefinancierd uit TB	20,00	21,00	105,00%	21,00	105,00%

5.2 Resultaatsindicatoren

De resultaatsindicatoren zijn globale Vlaamse indicatoren over innovatie, ondernemerschap, hernieuwbare energie en leefbaarheid van de steden. Ze moeten ons iets leren over de impact van het programma, maar dienen met de nodige omzichtigheid te worden geïnterpreteerd. De data zijn vaak momentopnames, gebaseerd op enquêtes. Ze moeten dan ook over een langere periode worden geïnterpreteerd;

Relevantie van de resultaatsindicatoren

De huidige resultaatsindicatoren zijn op een hoog macroniveau geformuleerd. De bedoeling is om deze indicatoren in het kader van een impactevaluatie te hanteren als toetssteen om na te gaan in welke mate het programma invloed heeft gehad.

Het EFRO budget voor Vlaanderen is relatief beperkt, zowel in vergelijking met de budgetten van de Vlaamse beleidsdomeinen als met de middelen in andere Europese regio's. De meerwaarde van de EFRO middelen voor Vlaanderen komt vooral uit de additionaliteit ten opzichte van het regulier beleid. De huidige resultaatsindicatoren meten dit slechts in beperkte mate.

Een mogelijk alternatief is om de resultaatsindicatoren sterker te koppelen aan specifieke projecten. In deze benadering worden de indicatoren gemeten aan de hand van de directe impact van een project. Vooral voor grotere projecten is dit van toepassing. Voor kleinere projecten is deze benadering mogelijk te complex. Let wel, binnen de huidige regelgeving is dit nog niet mogelijk.

Resultaatsindicatoren per prioriteit

We geven hieronder ook de meest recente waarden van de resultaatsindicatoren weer. Het is echter belangrijk opnieuw te benadrukken dat dit globale Vlaamse indicatoren zijn. We koppelen daarom in deze tussentijdse evaluatie geen conclusies aan de waarden voor deze resultaatsindicatoren.

Tabel 10: Resultaatsindicatoren prioriteit 1

Indicator	Meet-eenheid	Basis-waarde	Huidige waarde	Streefwaarde 2023	Opmerkingen	Bron
Totaal aantal kmo's met product-, proces-, marketing- of organisatorische innovatie	%	62	70	70	Nieuwe waarde in CIS 2017 pas in zomer 2018 beschikbaar	ECOOM
Aandeel van de omzet gerealiseerd door nieuwe of verbeterde producten of diensten	%	8	7	10	Waarde beschikbaar uit Meting 2016 Pact 2020	ECOOM

Onder prioriteit 2 is slechts voor een heel beperkt aantal indicatoren een recente update beschikbaar. Zo zijn er waarden uit 2016 beschikbaar voor de indicatoren 'aandeel snelgroeiende ondernemingen' en 'aantal exporterende Vlaamse bedrijven, incl. KMO's'. Voor beide van deze indicatoren liggen de waarden onder de initiële basiswaarde en de vooropgestelde streefwaarde.

Tabel 11: Resultaatsindicatoren prioriteit 2

Indicator	Meeteenheid	Basis-waarde	Huidige waarde	Streefwaarde 2023	Opmerkingen	Bron
Entrepreneurial Employee Activity (EEA)	% ondernemende werknemers t.o.v. totale bevolking	8.6%	4,01%	12%	Nog geen GEM rapport 2015 beschikbaar	GEM
Verbetering van de dienstverlening van lokale overheden ten overstaan van bedrijven en organisaties	Schaal 1-10	6,2	/	9	Nog geen nieuwe waarde beschikbaar. Vervolgmeting werd in 2017 uitgevoerd	SVR

Verkooppunten in centrale winkelgebieden in Vlaanderen	Aantal verkooppunten	39.599	/	40.000	Nog geen nieuwe waarde beschikbaar	Locatus
Totaal aantal kmo's met product-, proces-, marketing- of organisatorische innovatie	%	62	70	70	Nieuwe waarde in CIS 2017 pas in zomer 2018 beschikbaar	ECOOM
Aandeel snelgroeïende ondernemingen	% ondernemingen	3,52	2,7	4	Waarde beschikbaar uit meting 2016. Gepubliceerd in VRIND 2017	ViA
Ontluikend & nieuw ondernemerschap: internationale oriëntatie	% respondenten betrokken bij starten/managen bedrijf	29	30	40	Nog geen GEM rapport 2015 beschikbaar	GEM
Aantal exporterende Vlaamse bedrijven, incl. KMO's	Ondernemingen	18.700	18.160	20.000	Waarde heeft betrekking op meting in 2016. Gepubliceerd in VRIND 2017	ViA

De resultaatsindicatoren voor prioriteit 3 zijn beter up to date dan voor de andere prioriteiten. 3 van de 5 indicatoren evolueren in de goede richting, namelijk de productie van groene warmte, het aandeel hernieuwbare energie en de uitstoot van broeikasgassen bij residentiële gebouwen.

De uitstoot van broeikasgassen door de vervoerssector en de niet –ETS industrie blijven echter stijgen. Het is weinig waarschijnlijk dat de streefwaarde voor 2023 gehaald wordt zonder drastische wijzigingen.

Tabel 12: Resultaatsindicatoren prioriteit 3

Indicator	Meet-eenheid	Basis-waarde	Huidige waarde	Streefwaarde 2023	Opmerkingen	Bron
Productie groene warmte	PJ	27,6	28,1	33	Vlaanderen heeft enkel een productiedoelstelling in het kader van de lastenverdeling tussen de gewesten en de federale overheid.	VEA
Aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het finaal energiegebruik	GWh (en %)	16.118 (5,7%)	17.905 (6,4%)	25.074	Vlaanderen heeft enkel een productiedoelstelling in het kader van de lastenverdeling tussen de gewesten en de federale overheid.	VEA
Geschat jaarlijks volume broeikasgas-uitstoot residentiële gebouwen	Ton CO2-eq	13.594.000	10.575.000	9.723.000	Nieuwe waarde: meting 2016	VMP
Geschat jaarlijks volum van broeikasgasuitstoot in CO2 eq sector vervoer	Ton CO2-eq	14.426.000	16.300.000	13.369.000	Nieuwe waarde: meting 2016	VMP
Geschat jaarlijks volume van broeikasgasuitstoot in CO2-eq in niet ETS industrie	Ton CO2-eq	4.289.000	7.000.000	4.753.000		VMP

Onderstaande tabel geeft de resultaatsindicatoren voor prioriteit 4 weer. De indicatoren voor de tevredenheid over de groenvoorzieningen en de buurt gaan in stijgende lijn. Via de stadsmonitor kunnen deze regelmatig opgevolgd worden.

Tabel 13: Resultaatsindicatoren prioriteit 4

Indicator	Meet-eenheid	Basis-waarde	Huidige waarde	Streefwaarde 2023	Opmerkingen	Bron
Tevredenheid groenvoorzieningen - groenindruk van eigen buurt	%	68,2	70,5	70-75	Wanneer bewoners vinden dat er voldoende groen is in hun buurt, wordt dat als een belangrijke kwaliteit van de woonomgeving gezien. Voor deze indicator werd een gemiddelde van de scores van Antwerpen en Gent genomen. Zowel in Gent (72% tevreden) als in Antwerpen (69% tevreden) is de tevredenheid over het groen in de buurt vooruit gegaan.	Stadsmonitor
Ruimte-productiviteit	Aantal werk-enden/ha economisch bezette bodem	109,3	/	112-117	Nog geen nieuwe waarde beschikbaar	Stadsmonitor
Tevredenheid over de buurt	%	72,6	74,5	75-80	De tevredenheid van inwoners over hun buurt zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun directe woonomgeving zien. (On)Tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren zoals de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, aanzien van de buurt, enz. De oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden zijn zowel van economische, sociale, fysiek- ecologische als van institutionele aard. Voor deze indicator werd een gemiddelde van de scores van Antwerpen en Gent genomen. In beide steden ging deze score omhoog (Gent: van 74% naar 77%, Antwerpen: van 71% naar 72%).	Stadsmonitor

5.3 Impact van de grotere projecten

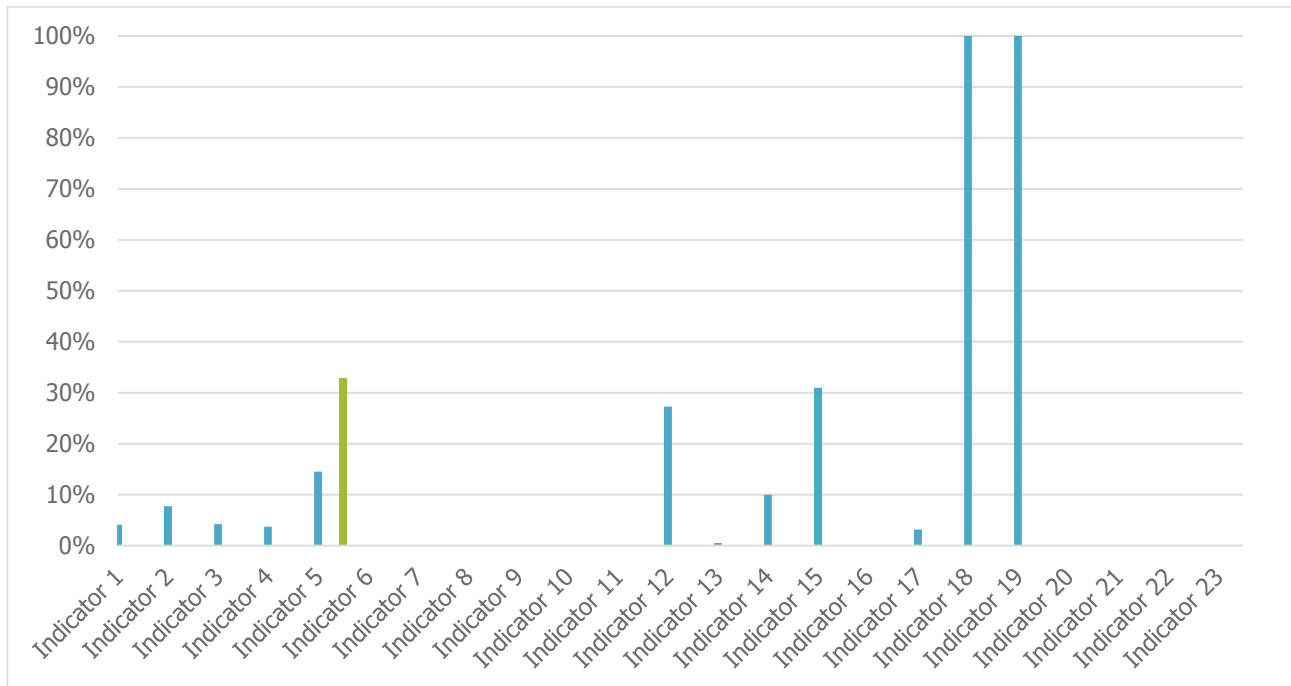
Grote projecten worden niet gevat in de outputindicatoren

Binnen het huidige programma wordt er sterker ingezet op grotere projecten. Ze vormen een essentieel sluitstuk om de vooropgestelde resultaten te behalen. Het is daarom zeer relevant om na te gaan wat de impact is van deze projecten. De impact is op vandaag nog moeilijk in te schatten doordat deze projecten nog niet afgerond zijn. Een eerste analyse maakt echter wel duidelijk dat de outputindicatoren niet volstaan om de resultaten van de grotere projecten op te volgen.

We vergelijken de streefwaarden en de gerealiseerde waarden per indicator voor de 10 grootste projecten uitgedrukt in budget. Dit geeft ons inzicht in welke mate deze projecten bijdragen aan de indicatoren om het programma op te volgen. Onderstaande figuur geeft de vergelijking weer.

Figuur 6: Aandeel van de 10 grootste projecten in de streefwaarden en gerealiseerde waarden (per indicator)

Samen zijn de 10 grootste projecten goed voor 43% van het totale reeds toegekende EFRO-budget. De figuur illustreert echter duidelijk dat ze niet instaan voor een vergelijkbaar aandeel in de outputindicatoren. Over alle prioriteiten heen zijn de 10 grootste projecten goed voor gemiddeld 13% van de streefwaarden (blauwe balkjes) bij de goedgekeurde projecten. Indicatoren 18 en 19 zijn de uitzondering die de regel bevestigt. Bij deze indicatoren zorgt park Groot Schrijn in zijn eentje voor de volledige realisatie van de indicatoren onder SD 4.1, Groene en groen-blauwe netwerken.

Gemiddeld staan de 10 grootste projecten slechts in voor 1% van de gerealiseerde waarden (groene balk). Enkel onder indicator 5, het aantal begeleidingen van ondernemingen om de valorisatie van onderzoeksresultaten te bevorderen, realiseerde het project "Naar een duurzame energievoorziening in steden" effectieve waarden voor deze indicator binnen prioriteit 1.

Deze vaststelling kan deels verklaard worden doordat het leeuwendeel van de 10 grootste projecten investeringsprojecten zijn onder prioriteit 1. De resultaten van deze projecten worden pas in een latere fase zichtbaar. Het lage aandeel in de streefwaarden duidt er echter ook op dat de indicatoren de beoogde effecten van deze grote projecten niet adequaat meet.

Directe output meten

Voor de indicatoren onder prioriteit 4, duurzame stedelijke ontwikkeling, slagen er wel in om het directe resultaat van de grotere investeringsprojecten te meten. Dit gebeurt vooral door het uit te drukken in vierkante meter gerealiseerde oppervlakte. Door een aantal van dit soort indicatoren toe te voegen onder prioriteit 1 en 3, waar nu ook veel investeringsprojecten zitten, zou al een correcter beeld geven van de directe output van de projecten.

5.4 Voortgang ten aanzien van het prestatiekader

Met het oog op een voldoende prestatiegerichtheid, werkt de Europese Commissie in deze programmeerperiode voor het eerst met een prestatiereserve. Dit betekent dat tegen het einde van de periode (2019) extra middelen (6% van het budget) beschikbaar worden gesteld aan beter presterende programma's (programma's die 85% van hun mijlpalen hebben gehaald).

Voor het Vlaamse EFRO-programma 2014-2020 betreft dit een bedrag van 10.535.527 euro, als volgt verdeeld over de verschillende prioritaire assen:

Tabel 10: overzicht Europese EFRO-middelen per prioriteit, met aanduiding van de prestatiereserve

	Hoofdtoewijzing	Prestatiereserve	Totaal
Pr. 1 - Stimuleren van innovatie, technologische ontwikkeling en onderzoek	79.607.451	5.192.114	84.799.565
Pr. 2 - Versterken van het concurrentievermogen van KMO's	27.979.296	1.896.699	29.875.995
Pr. 3 - Bevorderen van de overgang naar een koolstofarme economie	34.714.833	2.326.627	37.041.460
Pr. 4 - Bevorderen van een duurzame stedelijke ontwikkeling	15.812.382	1.120.087	16.932.469
Pr. 5 - Technische bijstand	6.942.610	0	6.942.610
TOTAAL	165.056.572	10.535.527	175.592.099

In 2019 verricht de Commissie op basis van het jaarverslag, in samenwerking met de lidstaat, een evaluatie van de prestaties van het programma ten opzichte van het vastgestelde prestatiekader, overeen gekomen tussen EFRO Vlaanderen en de Commissie.

Dit prestatiekader omvat 2 tot 5 indicatoren per prioriteitsas, waarvan telkens een financiële en een outputindicator:

- ▶ Als financiële indicator geldt voor elke prioriteit het totale bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigen in het boekhoudsysteem van de Certificeringsautoriteit.
- ▶ De outputindicatoren dekken een substantieel deel van de middelen in de betreffende as af. Hierbij werd de balans bewaakt tussen indicatoren die betrekking hebben op de uitvoering van de as (aantal georganiseerde/uitgevoerde acties) en op het bereik hiervan (deelnemers).

Bij de opmaak van het prestatiekader werd ervan uitgegaan dat de gerealiseerde waarde betrekking moest hebben op afgesloten projecten. De vooropgestelde waarden voor 2018 zijn dan ook eerder aan de lage kant. Deze voorwaarde werd echter gewijzigd, waardoor nu ook realisaties van projecten die nog niet volledig zijn afgesloten in aanmerking komen.

Als prioriteiten hun mijlpalen niet hebben bereikt, stellen de lidstaten voor dat het overeenkomstige bedrag van de prestatiereserve opnieuw wordt toegewezen aan de prioriteiten die wel de mijlpalen hebben bereikt en doen zij voorstellen voor andere wijzigingen in het programma als gevolg van de nieuwe toewijzing van de prestatiereserve.

De mijlpalen van een prioriteit worden geacht bereikt te zijn indien voor alle indicatoren uit het desbetreffende prestatiekader eind 2018 ten minste 85 % van de mijlpaalwaarde is bereikt (prioriteit 1).

Bij wijze van afwijking mogen, wanneer het prestatiekader drie of meer indicatoren omvat (prioriteiten 2, 3 en 4), de mijlpalen van een prioriteit als bereikt beschouwd worden als alle indicatoren op één na eind 2018 85 % van hun mijlpaalwaarde hebben bereikt. De indicator die minder dan 85 % van zijn mijlpaalwaarde bereikt, mag niet minder bereiken dan 75 % van zijn mijlpaalwaarde.

Onderstaande tabel geeft het volledige overzicht van het prestatiekader, de mijlpalen voor 2018 en de verwachte resultaten. Een groot deel van de mijlpalen werd op 30/06 al gehaald of zelfs ruimschoots overschreden. Dit geldt vooral voor prioriteiten 1 en 2 en in mindere mate voor prioriteit 4. Onder prioriteit 3 werd nog geen enkele van de 4 indicatoren behaald. De Entiteit EFRO geeft echter voor elk van deze indicatoren projecten aan die de vooropgestelde mijlpalen waarschijnlijk zullen behalen voor het einde van 2018.

De doelstelling van minimaal 85% van de mijlpaal zal dus naar alle waarschijnlijkheid gehaald worden. De enige uitzondering is de financiële doelstelling onder prioriteit 3. Dit komt door een combinatie van factoren:

- ▶ De prioriteit werd relatief laat opgestart;
- ▶ De prioriteit zat niet in het vorige programma;
- ▶ De projecten onder deze prioriteit zijn vooral investeringsprojecten.

De Entiteit EFRO geeft aan dat ze nog heel actief bezig zijn om 75% te behalen voor deze indicator.

Het niet behalen van één indicator onder een bepaalde prioriteit hoeft geen probleem te zijn. Een deel van de prestatiereserve kan overgeheveld worden naar een prioriteit waarbinnen de prestatiedoelstellingen wel werden behaald.

Een opvallende vaststelling uit de interviews is dat de prestatiegerichtheid onder druk van het prestatiekader merkbaar is bij de projectselectie. Er wordt veel aandacht geschonken aan het selecteren van projecten die direct bijdragen aan het realiseren van de indicatoren in het prestatiekader. Het wordt ook belangrijker om projecten te kiezen die snel kosten kunnen maken en declareren. Dit bleek vooral het geval te zijn onder prioriteit drie.

De hogere druk van het prestatiekader betekent echter niet dat alleen projecten met een directe impact worden geselecteerd. Het belang van grote investeringsprojecten nam in deze periode alleen maar toe. We toonden reeds aan dat de grootste 10 projecten bijvoorbeeld maar bijdragen aan 1% van de gerealiseerde waarden. Toch werden deze projecten goedgekeurd omwille van hun grote hefboomwaarde op langere termijn.

Tabel 11: Prestatiekader programma 2014-2020 met mijlpalen voor 2018

Prioritaire as	Specifieke doelstelling	Indicator of belangrijke uitvoeringsstap	Meeteenheid	Mijlpaal voor 2018	Gerealiseerde waarde op 30/06/2018	% t.o.v. mijlpaal	Verwachte waarde 31/12/2018	% t.o.v. mijlpaal
Onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie	1.2 Ondersteunen van de overdracht / verspreiding van technologieën door het opzetten van specifieke demonstratieprojecten	Aantal begeleidingen van ondernemingen om de valorisatie van onderzoeksresultaten te bevorderen	aantal	78,0	146,0	187,2%		
		Bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigden in het boekhoudsysteem van de CA	M euro	33,0	21,0	63,6%		
Concurrentievermogen van KMO's	2.1. Bevorderen van intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap 2.3. Kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's verbeteren.	Aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen	aantal	63,0	501,0	795,2%		
		Aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen	aantal	215,0	972,0	452,1%		
		Bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigden in het boekhoudsysteem van de CA	meuro	11,6	6,8	58,6%		
Overgang naar koolstofarme economie	3.1 Stimuleren van doorgedreven energetische renovaties van bestaande residentiële gebouwen tot bijna-energie neutraal prestatieniveau	Aantal ondersteunde demonstraties en pilots die leiden tot kwaliteits- verhoging en stimulering van EE en HE	aantal	2,0	0,0	0,0%	3,0	150,0%
		Aantal gezinnen met een verbeterde energie -consumptie	aantal	30,0	23,0	76,7%	81,0	270,0%
	3.4. Toename van het gebruik van groene warmte en van de productie van hernieuwbare energie	Aantal weggewerkte knelpunten	aantal	2,0	0,0	0,0%	3,0	150,0%
		Bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigden in het boekhoudsysteem van de CA	meuro	14,4	1,2	8,3%		
Duurzame stedelijke ontwikkeling	4.1. Bevorderen van groen, groene-blauwe infrastructuur, en klimaatadaptieve ruimte	Aantal m ² gecreëerde of gevaloriseerde openbare ruimte in de stad	m ²	3.300,0	0,0	0,0%	40.000,0	1212,1%
		Aantal m ² nieuwe of gevaloriseerde/ getransformeerde terreinen in stedelijke gebieden	m ²	900,0	20.300,0	2255,6%		
	4.3. Verhogen van de stedelijke vitaliteit in achtergestelde buurten, door het ondersteunen van kleinschalige stedelijke projecten op buurt – en wijkniveau die een economische hefboom betekenen	Oppervlakte gerealiseerde publieke ingrepen en buurtgerichte ondernemings- infrastructuur in achtergestelde buurten	m ²	195,0	593,0	304,1%		
		Bedrag aan gecertificeerde uitgaven van begunstigden in het boekhoudsysteem van de CA	meuro	6,5	1,3	20,0%		

5.5 Europese toegevoegde waarde

Wat is de waarde die EFRO toevoegt aan hetgeen individueel ook door de Vlaamse overheid kan worden gerealiseerd?

Een belangrijk punt in de evaluatie is het bepalen van de toegevoegde waarde van EFRO, als Europees instrument. Tijdens de diepte-interviews en de cases werd er systematisch aandacht besteed aan de meerwaarde van de Europese middelen, in vergelijking met een louter Vlaamse benadering.

In een nota over gezondheidsbeleid (dat tot de verantwoordelijkheid van de lidstaten behoort) wordt Europese toegevoegde waarde als volgt afgebakend:²²

"Europese toegevoegde waarde is waarde die wordt toegevoegd aan de waarde die wordt gecreëerd door acties van afzonderlijke lidstaten. Deze toegevoegde waarde kan resulteren uit verschillende factoren, zoals coördinatiekosten, rechtszekerheid, een grotere doeltreffendheid of complementaire effecten. Het begrip «Europese toegevoegde waarde» weerspiegelt de bredere relevantie en het belang van de actie op EU-niveau met het oog op de presentatie van modellen en mechanismen die niet alleen regionaal of nationaal kunnen worden toegepast, maar ook Uniebreed."

Deze definitie sluit aan bij de benadering in het discussiedocument '[Reflection Paper on the Future of EU Finances](#)' (2017).

Input vanuit helikopterinterviews en cases

- ▶ Voor regio's in industriële reconversie is EFRO een belangrijke versneller. Vlaanderen had niet dezelfde middelen voor Limburg gereserveerd, dan ze deed binnen de cofinanciering van Europese projecten. Vanuit die gedachte kan EFRO in de toekomst nog een betekenisvolle bijdrage leveren in zones waar klappen vallen door het vertrek van internationale bedrijven.
- ▶ Europa legt binnen EFRO een inhoudelijk kader op aan alle regio's dat hen verplicht te blijven innoveren en aandacht te hebben voor duurzaamheid. Ook legt de EFRO-kader sterk de nadruk op resultaatgerichtheid, en verbindt via de prestatiereserve ook consequenties aan het al of niet behalen van de vooropgestelde realisaties. Het is goed dat die externe druk aangehouden wordt, al is het effect in Vlaanderen door het relatief kleine EFRO-budget beperkt.
- ▶ Vanuit het coherente inhoudelijke kader en de verplichte link naar de slimme specialisatiestrategie, worden opportuniteiten voor interregionale samenwerking zichtbaar. In de lopende programmaperiode is Vlaanderen betrokken geraakt in verschillende initiatieven die dergelijke samenwerking in het versterken en verfijnen van de RIS3 ondersteunen (Vanguard, smart specialisation platforms,...). Deze en zeker volgende periode zullen de Europese beleids- en financieringskaders om dit op regionaal niveau te ondersteunen verder worden uitgewerkt.
- ▶ EFRO is additioneel geld. Het programma maakt dingen mogelijk waar nog geen Vlaams kader voor is, het biedt ruimte om te experimenteren. Binnen de huidige programmaperiode bestaat er wel een duidelijke spanning tussen resultaatgerichtheid en een experimentele aanpak. Het prestatiekader legt immers een duidelijkere nadruk op het behalen van relatief snel meetbare resultaten.
- ▶ Europese steun gaat gepaard met cofinanciering die tenminste deels door de projectpartners zelf gegenereerd wordt, zeker programmaperiode nog meer dan voorheen. EFRO zorgt zo dus voor een investeringshefboom vanuit lokale overheden, middenveldorganisaties of private partijen. Ook kan EFRO-steun bijdragen aan de verankering van Vlaamse vestigingen van multinationale bedrijven, en zelf

²² http://ec.europa.eu/chafea/documents/health/hp-factsheets/added-value/factsheets-hp-av_nl.pdf

bijkomende lokale investeringen vanuit de hoofdzetel genereren (bv. incubator op de terreinen van Janssen Pharma)

- ▶ De uitvoering van de EFRO-projecten gebeurt binnen een strakker kader en deadline dan de meeste Vlaams gefinancierde projecten (bv. fiets-o-strade in Merelbeke met symbolische euro EFRO-geld).
- ▶ Meer visibiliteit: de EFRO praktijken in A'pen en Gent krijgen meer aandacht van de andere steden dan de projecten met reguliere middelen.
- ▶ Vlaanderen is gebaat bij Europese stabiliteit en deugdelijk bestuur in de verschillende Europese lidstaten. EFRO draagt daar in belangrijke mate toe bij, met name in de Oost-Europese lidstaten. Vlaanderen ervaart op dit punt indirect een meerwaarde van de Europese steun.
- ▶ De controle op staatssteun levert in de praktijk nogal wat problemen op. Anderzijds zorgt Europa er op die manier voor dat de markt open blijft. In een louter Vlaams beleid zou daar minder aandacht voor zijn.

Conclusie

De Europese toegevoegde waarde van EFRO bestaat in hoofdzaak uit:

- ▶ Steun aan regio's die met achterstelling kampen. EFRO is een instrument dat bij uitstek is gericht op het wegwerken van regionale verschillen. Binnen dit programma heeft inzonderheid Limburg een significante impuls gekregen via EFRO (en ESF);
- ▶ Blijvende druk om in te zetten op innovatie en klimaat en daarrond een coherente strategie vorm te geven (bv. een slimme specialisatiestrategie als ex ante conditionaliteit);
- ▶ Een hefboom en catalysator voor investeringen op verschillende vlakken:
 - Argumentatie om investeringen niet uit te stellen en in hun uitvoering vooruit te laten gaan (om geen EU-steun te verliezen);
 - Argumentatie om investeringen in Vlaanderen te verankeren (in het geval van buitenlandse groepen);
 - Argumentatie om eigen financiële middelen te mobiliseren tegenover de Europese middelen.
- ▶ Een grotere visibiliteit voor projecten en goede praktijken.

5.6 Efficiëntie meten via de 'Data envelopment analysis'

We onderwerpen één outputindicator aan een data envelopment analysis als test om te zien in welke mate dit een geschikte methode is voor het nagaan van efficiëntie binnen de projecten.

Methode

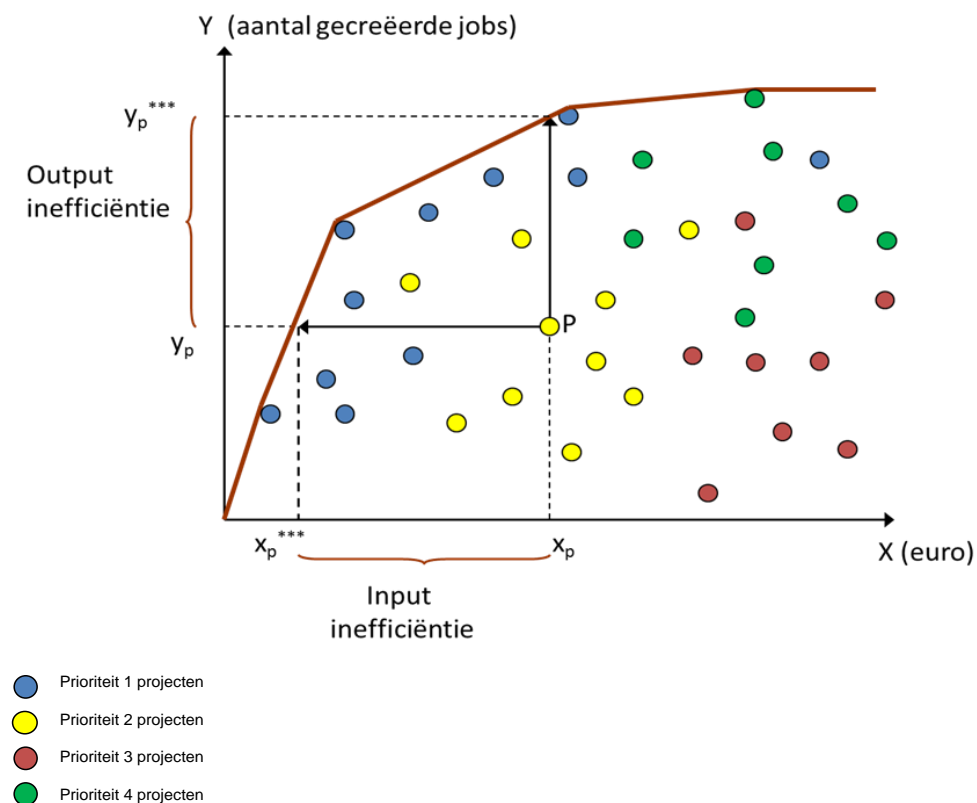
Een DEA-analyse laat ons toe de prestaties binnen de projecten en doelstellingen te vergelijken. We gaan hierbij niet zozeer focussen op de bereikte resultaten van een individueel project, maar eerder op de relatieve prestaties van de projecten onderling. De waarde van deze analyse bevindt zich dus in het vergelijken van elk project met de best practices en hieruit lessen te trekken. In de analyse gaan we middelen (X-as) afzetten tegen bereikte resultaten (Y-as).

We zijn er ons van bewust dat het vergelijken van projecten niet evident is (appelen worden met peren vergeleken). Elk project heeft zijn unieke kenmerken en doelstellingen, vandaar dat we projecten van hetzelfde type zullen clusteren en er ook een kwalitatieve interpretatie zullen aan koppelen.

Laten we (fictief) veronderstellen dat de onderstaande grafiek een beeld geeft van de EFRO-projecten (totaal aantal observaties). Op de Y-as meten we het resultaat van het project/doelstelling en op de X-as gebruiken we het projectbudget als input variabele. De rode curve verbindt telkens de meest efficiënte projecten en vertegenwoordigt op die manier een 'best practice curve'. We zien dat project P met een budget van X_p een resultaat van Y_p heeft bereikt. Een vergelijking met de best practice leert ons dat P met een gegeven budget van X_p potentieel een output van Y_p^{***} had kunnen bereiken. Of anders gesteld: om output Y_p te bereiken waren in principe slechts X_p^{***} middelen nodig.

Figuur 7: Data envelopment analysis toegepast op EFRO-prioriteiten 2014-2020

De 'data envelopment methode' geeft ons beter inzicht in volgende vragen:

- ▶ Hoe ver liggen de input, de output en de verhouding input/output uit elkaar van projecten, die eenzelfde doelstelling voor ogen hebben?
- ▶ Waarom haalt een project met dezelfde middelen meer output?
- ▶ Wat kunnen we leren van de 'best practice'? Hoe hebben zij het goede resultaat bereikt?

In het licht van de voorbereiding van een nieuw programma kan deze analyse uiterst interessante leereffecten opleveren.

Beperkingen in een tussentijdse evaluatie

Op het moment van deze tussentijdse evaluatie werden nog maar een beperkt deel van de finale waarden gerapporteerd en gevalideerd. Er zijn ook grote verschillen tussen de prioriteiten in de mate waarin al waarden beschikbaar zijn voor de indicatoren. Een volledige data envelopment analyse is dus niet mogelijk.

We beperken ons tot een eerste 'demoanalyse' die zich toespitst op een indicator waarvoor al relatief veel waarden gerapporteerd werden. De meest geschikte is indicator 9 voor de SD 2.3 "verbeteren van kennis over implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's". Deze specifieke doelstelling wordt gemeten aan de hand van het aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen ter verbetering van de kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen. 12 projecten rapporteerden al gevalideerde streefwaarden voor deze indicator, goed voor 1.006 ondersteunde ondernemingen.

Ondanks de geschiktheid van indicator 9 voor deze oefening, botsen we toch nog op de beperking dat niet alle projecten die rapporteren op deze indicator even ver gevorderd zijn. We komen hier deels aan tegemoet door enkel projecten te selecteren die in 2016 van start zijn gegaan. Zo kunnen we er redelijkerwijs van uitgaan dat ze al relatief ver staan met hun uitvoering. Hiermee houden we een selectie van 9 geanalyseerde projecten over.

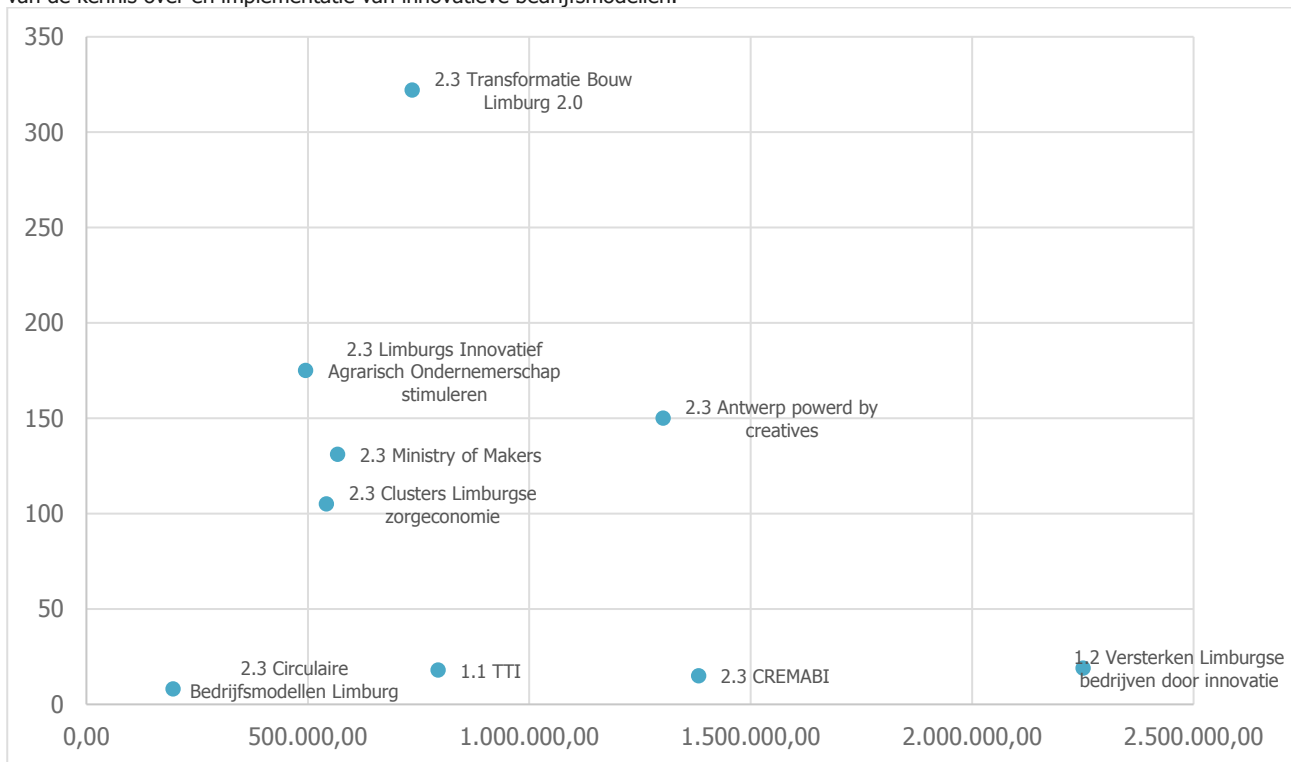
Resultaten 'demoanalyse'

De analyse toont ons een aantal interessante verschillen tussen projecten:

- ▶ We zien inhoudelijk 3 sterk vergelijkbare projecten die qua budget schommelen rond de €500.000, namelijk Limburgs Innovatief Agrarisch Ondernemerschap stimuleren, Ministry of Makers en Cluster Limburgse zorgeconomie. Toch is er op dit moment een aanzienlijk verschil in het aantal ondersteunde ondernemers.
- ▶ Antwerp powered by creatives en CREMABI zijn beide matchmaking projecten die ongeveer 1,3 miljoen euro aan EFRO-steun ontvangen. APBC doet dit via een open huis en een digitaal platform. CREMABI zet meer in op netwerkevents en sensibilisering. Tussen beide is er voorlopig een beduidend verschil in bereik.
- ▶ Transformatie Bouw Limburg ligt 'buiten categorie' qua ondersteunde ondernemers.
- ▶ De twee projecten (TTI en versterken Limburgse bedrijven door innovatie) die niet onder SD 2.3 vallen waar de indicator bijhoort, scoren begrijpelijkerwijs lager op deze indicator. Hun streefwaarden voor indicator 9 lagen dan ook lager dan voor de meeste andere projecten.

Onderstaande figuur geeft het resultaat van de demo-analyse weer.

Figuur 8: DEA voor projecten die bijdragen aan indicator 9 "Aantal ondernemingen die niet-financiële steun ontvangen ter verbetering van de kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen."

Het is duidelijk dat deze demoanalyse verdere kwalitatieve diepgang vraagt. We selecteerden de drie projecten die qua budget en werking sterk vergelijkbaar zijn om via een telefonisch interview meer inzicht te krijgen in een verklaring voor de mogelijke verschillen.

Dat resulteerde in volgende inzichten:

- ▶ Projecten die mensen en inzichten uit verschillende sectoren proberen te matchen vragen een grotere tijdsbesteding om van de grond te komen dan projecten die zich op één sector focussen. Dit geldt voor de Clusters Limburgse zorgeconomie, waar men bedrijfsmodellen uit andere sectoren probeert te implementeren in de zorg. Het is echter ook van toepassing op Ministry of Makers, die design als middel voor andere sector inzet.
- ▶ Niet elke 'getelde' ondersteuning vraagt dezelfde tijdsinvestering en heeft een verschillende impact. Een ondernemer die een interactieve lezing bijwoont heeft hetzelfde gewicht in de registratie als een ondernemer die een intensieve bootcamp volgt. Dit bemoeilijkt de vergelijking tussen de verschillende projecten erg.

De waarde van een data envelopment analyse is vooral het identificeren van vergelijkbare projecten. Dit laat toe om dieper in te gaan op een aantal projecten en hieruit lessen en goede praktijken te extrapoleren. Met het oog op de ex post evaluatie kan een DEA dus een ondersteunende tool zijn.

Met de huidige formulering en registratie van indicatoren botst de analyse wel snel op haar grenzen. De outputindicatoren geven geen impact weer, maar enkel output. Meer bereikte ondernemers betekent niet automatisch een grotere impact. Een DEA is dus steeds maar een eerste stap, daarna is een meer kwalitatieve bevraging nodig.

De indicatoren op een andere manier invullen kan het gebruik van een DEA wel eenvoudiger maken. Het is bijvoorbeeld mogelijk om indicatoren 'relatief' te maken. Zo denken we aan het toevoegen van een tijdsbesteding vanuit het project per ondernemer. Dit zou de vergelijkbaarheid vergroten. Er moet wel een balans gevonden worden met wat haalbaar is voor de projecten om op een waarheidsgetrouwe manier te registreren. Dit is zeker niet binnen iedere specifieke doelstelling haalbaar.

6 / Kwaliteit van de uitvoering en van het toezichtstelsel

Evaluatievragen

- ▶ Is een kwaliteitsvolle en efficiënte uitvoering en toezicht op het programmaniveau verzekerd?
- ▶ Is een kwaliteitsvolle en efficiënte uitvoering en toezicht op het projectniveau verzekerd?
- ▶ In hoeverre verloopt het beheer en het toezicht deugdelijk en efficiënt, met duidelijke verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden overeenkomstig de bepalingen van het nationale en communautaire recht (Entiteit EFRO, Programmasecretariaat, Comité van Toezicht)?
- ▶ In hoeverre verloopt de projectselectiefase volgens het Europese kader, waarbij de mededinging is gerespecteerd;
- ▶ Wat is de kwaliteit van de indicatoren, het monitoringskader en de dataverzameling?
- ▶ Wat is efficiëntie van het beheer van het programma (Technische Bijstand) op basis van kosten per output/resultaat?

Conclusies

- ▶ Als algemene conclusie stellen we vast dat zowel de programma- als projectuitvoering en het toezicht erop op kwaliteitsvolle wijze georganiseerd en ondersteund worden. Op verschillende domeinen stellen we ook een beter gestructureerde organisatie vast dan voorheen (bv. staatssteunwerkgroep binnen VLAIO).
De omslag naar een grotere verantwoordelijkheid voor de centrale managementautoriteit in het beheer en nieuwe invulling van het Comité van Toezicht verzekert de objectiviteit in de projectgoedkeuring en de focus in het programmabeheer.
- ▶ Aan de andere kant leidt deze versterkte impact van de managementautoriteit tot een grotere afstand tot de stakeholders in het Comité van Toezicht en tot de promotoren. Het maakt o.a. de goedkeuringsprocedures voor hen minder inzichtelijk. Het Comité van Toezicht kent in haar nieuwe invulling een minder actieve betrokkenheid van haar leden.
- ▶ De nadruk die de managementautoriteit legt op het naleven van de Europese richtlijnen met betrekking tot het behalen van resultaten (prestatiereserve) en de financieel-administratieve verplichtingen (bv. staatssteun) in deze programmaperiode zorgt voor een cultuur- en mentaliteitsverandering bij zowel het programmabeheer en de promotoren om meer resultaatgericht te werken en extra (private) cofinanciering te genereren.
- ▶ De nieuwe structurering van het programmabeheer, evenals de werking van de GTI's, heeft voor bijkomende taken voor de managementautoriteit gezorgd en extra druk op de personeelsinzet gelegd. Dit terwijl het aantal VTE's in deze periode is gedaald. Dit staat een gedegen en correct

programmabeheer voorlopig niet in de weg, maar zorgt wel voor feitelijk te weinig capaciteit voor communicatie, kennisbeheer, IT, etc.

- ▶ De managementautoriteit tracht, o.a. via de contactpunten, de promotoren zoveel mogelijk te begeleiden en ondersteunen in de projectvoorbereiding en –uitvoering. Dat gebeurt via begeleidingscomités met de promotoren (3 maal voor elk project) en bij controlemomenten, hetgeen door de promotoren ook gewaardeerd wordt.

De administratieve lasten en de doorlooptijd van de goedkeuringsprocedure blijven voor de promotoren echter een belangrijk aandachtspunt. Vooral de inspanningen bij de opmaak van het projectdossier worden als erg intensief ervaren, en de goedkeuringsprocedure als langdurig en niet altijd inzichtelijk. Ook de controles tijdens de projectuitvoering gaan telkens gepaard met substantieel extra werk.

- ▶ Het overkoepelende monitoringskader is door een beperking van het aantal op te volgen indicatoren beter beheersbaar geworden. Doordat promotoren hun gerapporteerde waardes nu telkens moeten motiveren is de voortgang van projecten ook inzichtelijker geworden. Wel zijn niet alle output-indicatoren van toepassing op de projectsituatie, en is er door het gebrek aan resultaatsindicatoren op projectniveau soms te beperkt zicht op de concrete bijdrage van de projecten aan de gewenste resultaten van het programma.
- ▶ Onder de baseline 'Europa investeert, Vlaanderen groeit' worden voor zowel de professionele doelgroepen als het brede publiek communicatie-acties georganiseerd. De provinciale en stedelijke contactpunten spelen een belangrijke rol hierin. Vanaf 2018 voorziet men de focus nog sterker te leggen op de resultaten van de projecten en de bijdrage van het programma aan de Vlaamse prioriteiten.

Aanbevelingen

- ▶ In het licht van bijkomende taken voor de centrale beheersautoriteit is versterking van de huidige personeelcapaciteit nodig, om de kwaliteitsvolle en efficiënte uitvoering en toezicht op programma- en projectniveau ook voor de toekomst te verzekeren. Idealiter wordt het personeelsplan (PEP) EFRO ingevuld.
- ▶ Binnen de nieuwe rolverdeling tussen de managementautoriteit, contactpunten en het Comité van Toezicht blijft het van belang te waken over een voldoende betrokkenheid van de stakeholders (besturen en sociaal-economisch veld) om de legitimiteit, de transparantie en het bereik van het programma te verzekeren.

Het is aanbevolen om het Comité van Toezicht te revitaliseren, waarbij tijdens de bijeenkomsten naast de algemene programmavoortgang ook de verdere inhoudelijke invulling van het programma en de inzet van vrijkomende middelen uit projecten wordt besproken.

- ▶ De contactpunten kunnen als bevoorrechte partners in het programmabeheer vroeger en diepgaander geïnformeerd worden over calls en projectbeoordelingen, zodat zij hun brugfunctie naar promotoren beter kunnen vervullen. Zo worden de afwegingen in de goedkeuringsbeslissingen voor promotoren inzichtelijker, en zullen zij administratieve lasten en ontvankelijkheidsvoorwaarden beter accepteren.
- ▶ Het instellen van een systeem van vooraanmelding en vroegtijdige haalbaarheidstoets binnen bepaalde oproepen zou helpen om promotoren meer voeling met het programma en haar administratieve procedures en voorwaarden te laten krijgen. Ook dit zou kunnen bijdragen aan een hogere acceptatie van de juridische en administratieve verplichtingen.
- ▶ Met betrekking tot de staatssteuntoets zouden de calls de (on)mogelijkheden voor de projectinvulling binnen de van toepassing zijnde wetgeving meer kunnen expliciteren, om zo van bij aanvang duidelijkheid te scheppen voor alle partijen, en de onzekerheid die promotoren momenteel ervaren op dit vlak te verlagen.
- ▶ De opvolging van de projecten aan de hand van indicatoren vormt geen noemenswaardig probleem, maar het monitoringskader biedt een te beperkt inzicht in de effectiviteit van de projecten. De resultaatsindicatoren op programmaniveau zouden waar mogelijk (op informele basis) vertaald moeten kunnen worden naar het projectniveau.
- ▶ Om meer samenhang tussen de projecten te bevorderen en hun resultaten op een hoger niveau te valoriseren zou meer inhoudelijke uitwisseling tussen de promotoren kunnen worden georganiseerd. De contactpunten kunnen (mede) instaan voor de omkadering.

- ▶ Om bezoekers aan de EFRO-website een concreter beeld te geven van het programma, zou een beknopte en levendige voorstelling van alle projecten kunnen opgenomen worden.

In dit hoofdstuk onderzoeken we de kwaliteit van de organisatorische omkadering en de coördinatie door de Managementautoriteit. We gaan na welke inspanningen het programmabeheer levert voor een kwaliteitsvolle uitvoering van het programma. Vanuit de entiteit EFRO heeft men immers via het communicatiebeleid, via de selectiecriteria voor projecten, via ondersteuningsacties en sensibilisering belangrijke sturingsmogelijkheden.

In het bijzonder hebben we aandacht voor wijzigingen in deze programmeerperiode zoals de herpositionering van het Comité van Toezicht, dat meer als toezichtorgaan functioneert en zich niet langer inlaat met de goedkeuring van projecten.

We staan in dit hoofdstuk achtereenvolgens stil bij:

- ▶ De organisatie van het beheer en toezicht;
- ▶ De organisatie van de projectcyclus (projectoproepen, -indiening, -selectie en uitvoering);
- ▶ Het toezicht en de administratief ondersteunende systemen (administratieve kaders, de lasten en ondersteuning van promotoren, monitoringkader,...);
- ▶ De communicatie en disseminatie.

6.1 Organisatie van beheer en toezicht

Het beheer van en toezicht op de uitvoering van het EFRO-programma is gestructureerd volgens drie belangrijke organen: de centrale managementautoriteit, het Comité van Toezicht en de provinciale contactpunten. De managementautoriteit en de provinciale contactpunten worden gefinancierd uit het programmabudget voor technische bijstand van circa €7 mln (4% van totale EFRO-budget). Hieronder beschrijven we kort de rol van deze organen en de evoluties daarin in deze programmaperiode.

Managementautoriteit

Centraal orgaan in het programmabeheer is de managementsautoriteit die de volledige programma-implementatie coördineert en overziet, in lijn met Europees opgelegde verplichtingen en verantwoordelijkheden. Zij staat in voor:

- ▶ voorbereiding en wijziging van het programma;
- ▶ de voorbereiding en lancering van de oproepen;
- ▶ de projectgoedkeuring;
- ▶ inhoudelijke en administratieve opvolging (monitoring en evaluatie, voortgangsrapportages, uitvoeren van begeleidingscomités per project, begeleiding van controles /audits,...);
- ▶ verdere uitvoeringstaken (communicatie, betalingen,...);

Daarnaast vervult de managementautoriteit een adviserende rol naar projectpromotoren, zeker ook tijdens de uitvoering van de projecten, over de mogelijke administratief-financiële structurering en (on)mogelijkheden van het project.

Voor de projectselectie steunt de managementautoriteit op een inhoudelijke beoordeling en advies door een technische expertenwerkgroep, die telkens ad hoc wordt samengesteld in functie van de thema's van de betreffende call. De finale goedkeuring wordt door de managementautoriteit verleend, na volledige administratieve afhandeling van hun kant.

Op het eerste gezicht lijken de taken en verantwoordelijkheden van de managementautoriteit stabiel te blijven ten opzichte van de vorige periode, maar nieuwe en complexere regelgeving en voorschriften hebben in de huidige periode wel degelijk extra administratieve lasten veroorzaakt. In combinatie met enkele nieuwe elementen in het huidige programma heeft dit een groter beroep gedaan op de staf van de managementautoriteit. Het gaat onder andere om:

- ▶ Verschuiving van verantwoordelijkheden van Comité van Toezicht naar managementautoriteit (zie verder voor meer toelichting);
- ▶ Het beheer en opvolging van de GTI's, met onder andere extra projectoproepen tot gevolg;
- ▶ Het uitvoeren van bijkomende of uitgebreidere toetsen en checks in de projectbeoordeling, met name staatstoeu en kredietwaardigheid;
- ▶ Toegenomen controlelast van projecten als gevolg van strengere audits met zwaardere implicaties voor de projecten, en meer nadruk op fraudepreventie met invoering specifieke maatregelen;
- ▶ Toegenomen monitoringlasten als gevolg van prestatiereserve;
- ▶ Uitbreiding van het E-loket door bijkomende vereisten Commissie;
- ▶ Jaarlijkse afsluitingen in plaats van éénmalige afsluiting, waardoor administratief zware cyclus elk jaar doorlopen moet worden waardoor een zware en tijdskritieke cyclus doorlopen .

Europa stelt dat de lidstaat of regio voldoende personeelscapaciteit moet voorzien om een kwalitatief beheer van de fondsen te verzekeren. Ondanks deze bijkomende taken is de capaciteit en personeelsinzet van de managementautoriteit in de huidige periode sinds 2015 met circa 15% achteruitgegaan. Daarnaast is de personeelscapaciteit bij de contactpunten substantieel verminderd.

De reden hiervoor is in de eerste plaats de beperkingen die de Vlaamse overheid zelf oplegt voor de aanwerving van nieuw personeel door de systematische reductie van het aantal "koppen" binnen de Vlaamse overheid. Deze beperkingen leiden er toe dat de door Europa beschikbaar gestelde middelen voor technische bijstand in de vorige periode niet konden worden uitgeput, hetgeen vervolgens druk zet op de middelen die in de huidige en volgende periodes hiervoor beschikbaar wordt gesteld.

Comité van Toezicht

Het Comité van Toezicht bestaat uit een aantal belangrijke institutionele Vlaamse stakeholders bij het EFRO-programma (middenveld, gemeenten, provinciebesturen,...). De rol van het Comité is sterk veranderd ten opzichte van de vorige programmaperiode. Waar het Comité in 2007-2013 nog medebevoegd was voor de goed- of afkeuring van projecten, functioneert zij nu enkel nog als toezichtsorgaan *sensu stricto*.

Deze evolutie is het direct resultaat van een tussenkomst van de Europese Commissie, die een herpositionering van de CvT oplegde, om rolvermenging in het Comité tegen te gaan. Door de betrokkenheid in de projectselectie, en dus een actieve rol in de programmauitvoering, wordt haar rol als onpartijdige toezichthouder op diezelfde uitvoering gecompromitteerd.

Op basis hiervan is de verantwoordelijkheid voor projectselectie formeel verschoven naar de managementautoriteit, zodat de projectbeoordeling onafhankelijker en technischer kan verlopen, zonder directe belanghebbenden in individuele projecten rond de tafel. De inperking van de rol van het Comité maakt het gemakkelijker om de inhoudelijke focus van het programma aan te houden, en maakt de budgettoekenning ook minder gevoelig voor het aanhouden van bepaalde geografische en/of politieke evenwichten.

De nieuwe invulling en positionering van het Comité brengt meer klaarheid in haar rol en verhouding ten opzichte van het programma. Het heeft er echter ook toe geleid dat het Comité op een andere manier functioneert, met minder frequente bijeenkomsten die in hoofdzaak enkel de finale goedkeuringen vanuit de managementautoriteit behandelen. Hierdoor kennen de vergaderingen voor de leden van het Comité minder urgentie, en is hun betrokkenheid verminderd. Dit terwijl het toezicht op de programma uitvoering een niet te verwaarlozen taak blijft.

In het algemeen verdient betrokkenheid van stakeholders bij het EFRO-programma voldoende aandacht. Voor de Europese Commissie is een sterk partnerschap rond EFRO belangrijk, cfr. de Europese gedragscode inzake partnerschappen van 2014.²³ Dit verhoogt immers de legitimiteit en socio-economische inbedding van het programma. Deze stakeholders zijn in de voorbereiding van het Operationeel Programma dan ook uitgebreid inhoudelijk geconsulteerd door de managementautoriteit. Ook in de GTI stuurgroepen zijn de lokale stakeholders sterk vertegenwoordigd.

²³ GEDELEGEERDE VERORDENING (EU) nr. 240/2014 VAN DE COMMISSIE van 7 januari 2014 betreffende de Europese gedragscode inzake partnerschap in het kader van de Europese structuur- en investeringsfondsen.

Vanuit die gedachte moet in de aanloop van de volgende programmeerperiode worden bekeken hoe stakeholders ook op Vlaams niveau sterker inhoudelijk betrokken kunnen worden in de uitvoering van het programma, zonder in te boeten aan inhoudelijke focus of objectiviteit. Het Comité van Toezicht kan hiervoor nog altijd het geschikte orgaan zijn, mits enkele initiatieven om haar rol te versterken, zoals:

- ▶ Werken met een vaste kalender voor het hele jaar, met een hogere frequentie dan momenteel;
- ▶ Het Comité een rol geven in de voorbereiding van de oproepen, zowel inhoudelijk als qua planning. De oproepen hebben een strategisch karakter, ze geven vertaling aan de doelstellingen in het OP;
- ▶ Het Comité laten meespreken over de inzet en besteding van vrijkomende saldo van verschillende projecten (vrijval).

Het meewegen van de input van het Comité in deze punten gaat niet te koste van haar onafhankelijkheid, en maakt de besluitvorming hierop wellicht ook minder vatbaar voor politieke druk. Uiteraard is actieve betrokkenheid en commitment van de leden van het Comité wel een absolute voorwaarde om deze heranimatie werkelijk te realiseren.

Provinciale en stedelijke contactpunten

Naast de centrale managementautoriteit zijn er in iedere Vlaamse provincie en in de twee grootsteden Antwerpen en Gent EFRO-contactpunten die ook een stuk van de technische bijstand in de programma-uitvoering richting promotoren op zich nemen. Deze contactpunten zijn ingebed in de provinciale en stedelijke administraties onder een beheersovereenkomst met de managementautoriteit (sinds 2015), en worden vanaf 2016 gefinancierd vanuit het budget voor technische bijstand.

Ook de rol van de contactpunten is in de huidige periode gewijzigd met minder inhoudelijke betrokkenheid in de uitvoering van het programma (inhoudelijke voorbereiding oproepen, beoordeling projectvoorstellen), consistent met de overwegingen voor de nieuwe invulling van het Comité van Toezicht (tegengaan van rolvermenging, wegnemen geografische/bestuurlijke belangen).

De beheersovereenkomsten voor de huidige periode tussen de Managementautoriteit en de provinciale en stedelijke administraties geven de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden duidelijk weer. De contactpunten hebben als kerntaak het programmasecretariaat/management-autoriteit te ondersteunen in haar verantwoordelijkheid voor de volledige programma-uitvoering, en zijn hierin dus niet zelf actief inhoudelijk betrokken.

Dit betekent concreet dat de contactpunten op hun provinciaal of stedelijk grondgebied optreden als verbindingspunt naar projectpromotoren via:

- ▶ Projectwerving en –begeleiding: ondersteuning aan promotoren in de voorbereiding en uitvoering van de projecten volgens de Europese en Vlaamse kaders, inclusief het organiseren van begeleidingscomités van de projecten en het bijwonen van Vlaams en Europese projectcontroles en audits;
- ▶ Communicatie en informatie: met name door deelname in de werkgroep 'Communicatie' van het programmasecretariaat, en technische en logistieke ondersteuning bij initiatieven op het terrein (o.a. tijdens de jaarlijkse Dag van Europa).

Hoewel minder betrokken in de programma-uitvoering, blijven de contactpunten wel het meest nabije aanspreekpunt voor bestaande en potentiële promotoren. Zij spelen een zeer belangrijke rol in de eerstelijnsadvisering in de voorbereiding en uitvoering van projectdossiers. Ze kunnen in een vroegtijdig stadium inschattingen doen over de haalbaarheid van bepaalde projectideeën of –aspecten, en erover waken dat een promotor consequent binnen de project- en programmakaders blijft, zowel inhoudelijk als financieel-administratief. Met name voor onervaren of kleinere promotoren is deze ondersteuning onmisbaar om het projectdossier op een technisch correcte manier vorm te geven en uit te voeren, en controle- en auditprocedures soepeler te laten verlopen. De contactpunten worden door de promotoren dan ook hoog gewaardeerd.

Er vindt maandelijks overleg plaats tussen de managementautoriteit en de contactpunten om de voortgang van het programma en de projecten te bespreken en te informeren over nieuwe oproepen, etc.

Desondanks hebben de contactpunten op sommige punten moeite met hun gewijzigde rol en vinden zij het moeilijker dan voorheen om hun rol als lokale EFRO-antenne optimaal te vervullen.

In hun nieuwe rol verloopt de informatiestroom nu enkel nog via managementautoriteit, en is men niet meer op voorhand op de hoogte van de inhoud van calls of projectbeoordelingen. Zo worden zij feitelijk op hetzelfde moment en dezelfde wijze geïnformeerd over (voorwaardelijke) afkeuringen van projecten als de promotoren zelf, en kunnen zij hierover dus geen extra uitleg verschaffen aan de promotor. Hoewel men nog altijd de dossierbeheerder kan contacteren voor meer uitleg, voelt men zich daardoor minder in staat de inhoudelijke terugkoppeling tussen promotoren en managementautoriteit te doen, en een mediërende rol tussen beide te vervullen.

We menen dat in het belang is van het gehele programmabeheer om de contactpunten in hun rol als 'liaison' richting de promotoren optimaal te benutten. Hiervoor moeten ze door de entiteit EFRO op een geprivilegieerde manier worden geïnformeerd over aankomende calls en voldoende duiding krijgen over de behandeling van de ingediende voorstellen. Zo kan ook al eerder en meer gericht nieuwe projecten werven en instrueren over de verwachtingen.

Overigens zijn de contactpunten in de territoriale instrumenten in het EFRO-programma, de GTIs en as 4 rond stedelijke ontwikkeling, wel nauwer betrokken in de programma-uitvoering door deelname aan de GTI-stuurgroepen en het stedelijk medebeheer voor as 4. Voor beide instrumenten hebben lokale (sociaal-economische) stakeholders/besturen een rol in het beheer, met name in het toetsen of ingediende projecten binnen de territoriale strategische kaders passen. De managementautoriteit blijft daarbij wel verantwoordelijk voor de uiteindelijke formele goedkeuring van projecten.

De werkwijze van GTI-stuurgroepen wordt verder behandeld in het volgende hoofdstuk.

6.2 De projectcyclus

In deze paragraaf gaan we in op de organisatie van de projectcyclus. De werving en behandeling van projecten bestaat uit volgende onderdelen:

1. Projectoproep;
2. Indiening projecten;
3. Beoordeling en selectie;
4. Uitvoering (periodieke rapportage, bijeenkomsten begeleidingscomités, communicatie,...);
5. Afronding/uitbetaling.

We overlopen de belangrijkste aandachtspunten voor iedere fase hieronder. Het toezicht wordt behandeld in de volgende paragraaf (6.3).

Oproepen

Deze programmaperiode kent een hoog aantal projectoproepen in vergelijking met 2007-2013. Dit heeft vooral te maken met de aparte oproepen voor de GTI's. Aparte oproepen passen binnen het GTI-kader, maar de ervaring in de huidige periode tot nu toe leert dat meer oproepen niet direct leidt tot meer kwaliteitsvolle

projecten, en dus niet bijdragen aan de efficiëntie van de programma-uitvoering. Verschillende GTI-specifieke oproepen hebben immers zeer weinig of helemaal geen ingediende projecten, waardoor een belangrijk deel van het vooropgezette budget niet binnen voor de betreffende oproep toegekend kan worden.

De oproepen zijn thematische ingestoken per prioriteit en staan gemiddeld 3 tot 4 maanden open. Opvallend is dat binnen prioriteit 4 voor open oproepen gekozen wordt, die veel langer open blijven staan. Zowel uit de cases als ervaringen van het programmasecretariaat leren dat het veel promotoren moeite kost om hun projectideeën binnen de gelimiteerde looptijd van oproepen te structureren binnen de EFRO-templates. Het technisch klaar maken van een project vereist een substantiële tijdsinvestering, waardoor de inhoudelijke projectvoorbereiding in veel gevallen al een stuk voor lancering van de oproep moet gebeuren.

Promotoren zijn zich hiervan niet altijd voldoende van bewust, waardoor men te lang wacht met de daadwerkelijke applicatie en in tijdsnood komt voor de projectindiening. Dit heeft een negatief effect op de kwaliteit van de voorstellen en leidt mogelijk tot gemiste kansen voor het programma.

Een tegemoetkoming hierin is het instellen van een jaarlijks vaste periode waarbinnen kan ingediend worden. Dit heeft het voordeel van stabiliteit en duidelijkheid voor zowel de promotoren als de management-autoriteit. Het zorgt echter ook voor minder flexibiliteit om via de oproepen specifieke onderwerpen aan bod te laten komen. Hierin zou de optimale mix van types oproepen gevonden moeten worden.

Vorbereiding en indiening projecten

Uit de cases blijkt dat de opmaak van het projectdossier voor veel promotoren een grote inspanning vraagt, en relatief hoge (niet-subsidieerbare) voorbereidingskosten met zich mee brengt (bv plannen architect). Met name kleinere, onervaren promotoren hadden externe hulp en expertise nodig bij met name de administratief-technische aspecten van de indiening van hun project. Maar ook ervaren projectpromotoren merken op dat deze last substantieel hoger ligt dan voor andere, Vlaamse financieringsprogramma's.

Het kader waarbinnen projecten moeten worden ingediend, wordt uniform door de Europese Commissie voor EFRO programma's opgelegd, en de managementautoriteit draagt de verantwoordelijkheid om dit consequent toe passen. In de interviews met de entiteit EFRO werd bevestigd dat de druk vanuit Europa om resultaten neer te zetten alsook het strenger meekijken vanuit DG Competitie op de staatssteunregels aanleiding geven tot een strenge toepassing van de procedures. Hiermee beoogt men het financiële risico van zowel de promotoren als de MA zelf tot en minimum te beperken, en maximale rechtszekerheid voor hen te garanderen. Afwijking van deze regelgeving kan bij controles immers tot serieuze (financiële) repercussies voor het project en haar promotoren of zelfs het programma leiden.

Tegelijkertijd ervaren promotoren een sterke ondersteuning vanuit de contactpunten en de management-autoriteit in de voorbereiding van de dossiers, met bereidheid om mee te denken over oplossingen die zowel het project zelf vooruit helpen als binnen het gestelde kader passen. Dit is absoluut noodzakelijke support om tot een volwaardig en valide projectaanvraag te komen. Het online projectportaal/e-loket is weliswaar verbeterd, maar nog altijd complex in gebruik, zeker voor 'beginnende' promotoren. Ook hiervoor is voldoende toelichting vanuit het contactpunt nodig

Uit de cases komt verder naar voren dat een eerdere (lichte) toets op de inhoudelijke haalbaarheid van een projectidee wenselijk zou zijn voor de promotoren, zodat men in de voorbereiding van het volledige dossier een beter beeld kan vormen van welke aspecten extra aandacht verdienen.

In de GTI's en sommige Interregprogramma's wordt een systeem van vooraanmelding voorzien, waarbij projectideeën kunnen afgetoetst worden bij de stuurgroep.²⁴ Promotoren dienen hierbij een projectfiche met voorlopige inhoudelijke beschrijving in bij het Provinciaal Contactpunt, dat de fiches overmaakt aan de GTI stuurgroep en de feedback van de stuurgroep aan de projectindienaar bezorgt. Deze processtap is "informeel" van aard, en de aspirant-promotor kan er geen rechten aan ontleen, maar kan wel aanvoelen of een idee goed zit om verder uit te werken. Voorwaarde hiervoor is wel dat de contactpunten hierin een actieve rol spelen, aangezien een dergelijk proces te zwaar zou wegen op de centrale managementautoriteit alleen.

²⁴ In een aantal EFRO-oproepen werd al met vooraanmelding gewerkt (zowel binnen GTI als Vlaamse oproepen). De vooraanmeldingen worden ingediend bij de MA. Binnen GTI's werd ook soms met pitches gewerkt, waar de promotoren hun projectideeën voorstellen.

Goedkeuringsprocedure van projecten

Zoals hierboven al vastgesteld wordt de administratieve en inhoudelijke goedkeuringsprocedure volledig onder directe aansturing van de managementautoriteit uitgevoerd. Waar voorheen het Comité van Toezicht mee besliste over de goedkeuring van projecten, baseert de managementautoriteit haar inhoudelijke goedkeuring nu voor een groot deel op het advies van technische werkgroepen, op maat van elke oproep samengesteld. Ook voor de GTI's doorlopen de ingediende projecten na passage in de lokale stuurgroep dezelfde inhoudelijke en administratieve procedure als reguliere projecten.

De definitieve formele goedkeuringsbeslissing wordt genomen op het teamoverleg van de managementautoriteit, waarbij het advies van de technische werkgroep tot nu toe altijd gevolgd is. Zo heeft de procedure een meer technocratisch en onafhankelijk karakter, maar is tegelijk ook minder transparant voor de stakeholders en de projectpromotoren.

Vanuit de cases leren we dat het goedkeuringsproces en de timing ervan voor veel promotoren vooraf niet duidelijk is, en vaak langer duurt dan men verwacht. Bijkomende vragen van vaak technische aard leiden tot extra werk en een herformulering van het voorstel, terwijl men vaak niet goed kan plaatsen hoe dit wezenlijk bijdraagt aan de verbetering van het voorstel.

Daarnaast blijkt voor sommige promotoren ook de onderbouwing en motivatie bij de afkeuring of voorwaardelijke goedkeuring van projecten niet altijd duidelijk. Dat is deels te plaatsen in het geval de promotoren na de goedkeuringsprocedure enkel formeel op de hoogte worden gesteld per brief, inclusief een technische toelichting. In vele gevallen evenwel, en zeker bij grote projecten, neemt de managementautoriteit persoonlijk contact via mail of telefoon en/of wordt er een overleg ingepland met de promotor in functie van een oplossing op maat. Deze praktijk sluit aan bij de behoefte aan directe, concrete en persoonlijke feedback die we tijdens gesprekken met promotoren hebben gevoeld. Voor de organisatie van deze terugkoppeling kan in de toekomst wellicht nog sterker beroep gedaan worden op de contactpunten, om de werklast bij de managementautoriteit niet te laten oplopen.

Uitvoering en afronding van de projecten

Naast de ondersteuning in de opmaak van het projectvoorstel, worden de projecten tijdens hun uitvoering tot aan de formele afronding gestructureerd begeleid vanuit het programmasecretariaat. Er zijn voor elk project drie begeleidingscomités ingebouwd - bij de start, tussentijds en bij afronding - om de promotoren te adviseren, en eventuele bijsturing te doen. Deze comités worden wederzijds intensief voorbereid, en vragen daarom substantiële capaciteit van de managementautoriteit en contactpunten. Telkens worden de voortgangsrapportage en bijbehorende indicatoren uitgebreid doorlopen en gecontroleerd tot aan de eindrapportage, alvorens er tot uitbetaling van de Europese steun wordt overgegaan.

Daarnaast vinden voor veel projecten verschillende externe controle en audits van Vlaamse en Europese autoriteiten plaats, waarbij managementautoriteit en de contactpunten een ondersteunende rol naar de promotoren vervullen. Ook dit betekent een belangrijke werklast voor de managementautoriteit, contactpunten alsook voor de promotoren zelf. Op het toezicht en de controle hebben we ook in de volgende paragraaf.

6.3 Administratie en ondersteunende systemen

De uitvoering van het programma is over het geheel complexer en technocratischer geworden. Aan de ene kant heeft er een gedeeltelijke decentralisatie plaatsgevonden naar de GTI's, met multiplicatie van oproepen en goedkeuringsprocedures tot gevolg, aan de andere kant wordt de uitvoering meer centraal georganiseerd door de managementautoriteit. De managementautoriteit heeft daarin dus bijkomende taken en grotere verantwoordelijkheid gekregen, en haar eigen administratieve last is voelbaar toegenomen

Deze evolutie past ook binnen een veranderende houding vanuit de Europese Commissie. Er is vanuit Europa een verhoogde druk om in de uitvoering binnen de gestelde administratieve kaders te blijven, met name waar het gaat om de verplichtingen rond overheidsopdrachten en staatssteun. Nadat de Commissie de vorige periode hierrond een aantal belangrijke aandachtspunten formuleerde, is EFRO Vlaanderen strikter omgegaan met deze aspecten. Ook de prestatiereserve legt een extra administratieve druk op de timing van de uitvoering van de projecten.

Hoewel men zich er van bewust is dat dit weinig ruimte biedt voor flexibiliteit voor de promotoren, en de projecten in een strakker gereguleerd keurslijf drukt, beoogt men hiermee ook problemen te voorkomen bij controle en audit achteraf voor de promotoren die in de projectuitvoering vaak weinig bewust omgaan met de regelgeving.

Toezicht en administratieve lasten

Zowel de entiteit EFRO als de auditautoriteit voeren controles uit op de toepassing van de administratieve en financiële verplichtingen in de projectuitvoering. In een later stadium kunnen ook nog controles volgen vanuit de Europese instellingen. Hierdoor is het mogelijk dat een project verschillende controle-entiteiten moet ontvangen, wat telkens een substantiële werklast voor de promotoren met zich meebrengt.

De case studies bevestigen het beeld van de substantiële administratieve en rapportageverplichtingen, met name waar het gaat om inputaspecten (de tijdsbesteding per persoon,...) die weinig van doen hebben met de inhoud van het project. Het gedetailleerde niveau waarop dergelijke zaken moeten worden geregistreerd wordt als weinig waardevol of resultaatgericht ervaren.

Ook tussentijdse wijzigingen van projecten, die met name in investeringsprojecten door onvoorziene omstandigheden regelmatig nodig zijn, blijken in sommige gevallen moeizame processen. Via de begeleidingscomités is enige flexibiliteit en projectbijsturing mogelijk maar grotere financiële en inhoudelijke wijzigingen hebben binnen het gestede kader een uitgebreide formele motivatie nodig. De procedure wordt door de promotoren regelmatig onderschat, trekt daarom een serieuze wissel op de efficiëntie van de projectuitvoering, leidend tot vertragingen.

Grotere projecten met meer financiële ondersteuning kunnen voldoende investeren in het administratieve aspect, en ervaren de last als draagbaar. Dit geldt ook voor de voorbereidingstijd en voorfinanciering van activiteiten die gepaard gaat met EFRO financiering. Voor kleinere projecten is dit veel minder het geval, en voor hen is met name het rondmaken van het financiële plaatje veel problematischer (voorfinanciering, funding gap issues, verplichte publieke uitbestedingen,...). Men geeft aan dat er eerdere ervaring of opgedane expertise voor nodig is om tot een succesvol projectdossier te komen.

Dit duidt erop dat een keuze voor grotere projecten met meer uitvoeringscapaciteit en striktere interpretatie van het administratief kader mogelijk kleinere en nieuwe promotoren afschrikt van deelname aan EFRO.

Buiten de striktere naleving van het kader heeft de entiteit EFRO ook enkele vereenvoudigingen voor de projectpromotoren doorgevoerd:

- ▶ rekeninguittreksels worden via steekproef opgevraagd;
- ▶ uniform systeem van kilometervergoeding voor verplaatsingen met de wagen;
- ▶ gebruik van een standaard uurtarief (SUT) voor personeelskosten.

Ook zijn door de MA de nodige initiatieven genomen om het gebruik van het e-loket voor projectindiening en –opvolging te vereenvoudigen voor promotoren. Entiteit EFRO organiseert daarnaast periodiek ook infosessies om de administratieve verplichtingen toe te lichten aan promotoren, zie aankondigingen in EFFECT.

Wellicht is er nog meer ruimte om bij controles meer steekproefsgewijs te werken met focus op de belangrijkste financiële posten. Binnen de Europese richtlijnen lijkt dit mogelijk, en kan VLAIO hier zelf de nodige procedures inrichten.

Complexiteit staatssteunregels

Een belangrijk aspect dat extra aandacht verdient in dit kader is de staatssteunregeling. De Europese Commissie wil dat bedrijven op een correcte manier kunnen concurreren met elkaar. Vanuit het mededingingsbeleid ziet ze dan ook nauw toe op eventuele voordelen die publieke autoriteiten toekennen aan bedrijven. Overheden die steun willen verlenen aan bedrijven, moeten de regels voor staatssteun respecteren.

De naleving van deze regels werd door de betrokkenen in het EFRO-programma meer dan vroeger als een obstakel aangehaald. Met name de projecten onder P1 zijn veelal staatssteungevoelig, en in de goedkeuringsprocedure is dit aspect is dus meer op de voorgrond gekomen.

De toets op staatssteun moet voor ieder project op dezelfde manier uitgevoerd worden om het risico op inbreuk op de wetgeving te voorkomen, en de promotoren en het programma te behoeden voor problemen tijdens de uitvoering. Duidelijk is dat de besluitvorming rond staatssteun niet altijd makkelijk is, die voor buiten-

standers moeilijk te doorgronden is, en waarbij interpretatie van het kader een rol speelt. Dit leidt tot onzekerheid bij zowel de promotoren als het programmabeheer zelf.

Zowel vanuit de GTIs als de cases komt naar voren dat de staatsteuntoets in sommige gevallen leidt tot:

- ▶ substantiële vertragingen voor het project nadat de hele projectvoorbereiding en –indiening reeds is gebeurd, gezien de lange doorlooptijd van de procedure
- ▶ veel extra werk in het 'juridisch' herschrijven van voorstellen zodat ze binnen het staatsteunkader passen, zonder dat duidelijk is hoe dit bijdraagt aan structuur of effectiviteit van het project binnen het EFRO-programma (vaak eerder omgekeerd – ten koste van de potentiële bijdrage van het project aan de EFRO doelstellingen)
- ▶ verminderde betrokkenheid van KMO's, die niet de interne administratieve mechanismes hebben om het kader strikt voor zichzelf toe te passen.

Om deze problematiek te ondervangen heeft de managementautoriteit flink geïnvesteerd om de capaciteit op dit aspect te verhogen, en tot goed onderbouwde afwegingen te komen die recht doet aan de aard van het programma en aan het staatssteunkader. Zo heeft men een binnen het agentschap een staatsteunwerkgroep ingesteld met gespecialiseerde medewerkers en bijkomende opleidingen in de materie.

Daarnaast maakt men op de website zoveel mogelijk informatie over de toepassing van de staatssteunregels beschikbaar voor promotoren, met uitleg over de verschillende regimes die voor verschillende types projecten kunnen gelden. Indien relevant begeleidt en adviseert men promotoren ook in de voorbereidingsfase rond dit aspect. Het is echter uiteindelijk aan promotor om de assesment van staatssteun in het projectdossier in te vullen, en de ervaring leert dat men nog altijd te vaak onvoldoende stilstaat bij of begrip heeft van de implicaties van de staatssteunregeling.

De strikte toepassing van de staatssteunregeling vereist duidelijk een aanpassing in de houding van promotoren en in hun omgang met toegekende middelen. Hierin speelt in belangrijke mate ook mee dat promotoren meer dan voorheen geacht worden zelf een groter stuk cofinanciering in te brengen. In de vorige programma-periode was Vlaamse cofinanciering uit Hermes tot maximaal 85% van de projectkost veel gebruikelijker. Nu wordt (evenals bv in het Vlaamse clusterbeleid) meer de logica toegepast dat zij die de economische vruchten kunnen gaan plukken van de investering er zelf ook een financieel deel aan kunnen bijdragen. Deze veranderende logica vraagt niet in de laatste plaats van publieke promotoren een andere attitude en mentaliteit (lokale besturen, kennisinstellingen,...), aangezien het kader strenger wordt toegepast dan zij gewend zijn. Voor (grote) bedrijven blijkt deze aanpassing minder een probleem.

Enkelen verwijzen naar Interreg Vlaanderen-Nederland als programma waarin deze toets minder problematisch zou zijn. Ook hier wordt echter geen project goedgekeurd zonder volledig kloppend staatssteunverhaal inclusief gedetailleerde toets. Wel wordt hier vanaf de allereerste fase van de projectvoorbereiding pro-actief op ingespeeld en begeleid, en bv via pre-checks op subsidiabiliteit aandacht aan besteed. Ook knipt men het project om per partner meest aangewezen staatsteunregime te bepalen en in het uiteindelijke projectvoorstel uit te werken. Dit maatwerk leidt tot de nodige flexibiliteit op dit vlak binnen de projecten. Door een andere inrichting en procedures bij EFRO Vlaanderen (bv geen pre-selectie) leent dit programma zich minder voor deze aanpak.

Wel is het wellicht mogelijk om in de oproepen reeds zeer precies en expliciet aan te geven welke regelgeving gevolgd moet worden, en welke vrijstellingen onder bepaalde artikels mogelijk zijn. Hoewel deze beperkingen mogelijk op weerstand van bepaalde promotoren stuiten, zou dit van bij het begin aan alle partijen duidelijkheid scheppen over het kader waarbinnen men moet werken.

Omgaan met indicatoren

De opvolging van het programma gebeurt aan de hand van een monitoringskader bestaande uit Europese en programma-specifieke output- en resultaatsindicatoren. Ieder project moet rapporteren over de voortgang van hun realisaties op een vooraf vastgestelde selectie van de outputindicatoren ten opzichte van project-specifieke streefwaardes. De resultaatsindicatoren relateren enkel aan het Vlaams niveau, en worden dus enkel op programmaniveau opgevolgd.

De opvolging van de outputindicatoren op programmaniveau kent een verbeterde werkwijze ten opzichte van de vorige programmaperiode. Ten eerste is het beperktere aantal indicatoren eenvoudiger te beheren en te

interpreteren. Bovendien moeten de promotoren nu in een verplichte bijlage de gerealiseerde waarden inhoudelijk toelichten. Achteraf wordt de waarde gevalideerd door de EFRO-projectbegeleider. Dit zorgt voor een grotere betrouwbaarheid en motivering van de programma-indicatoren.

Uit de cases blijkt dat de indicatoren de projecten geen grote extra administratieve last bezorgen, aangezien het voor ieder project maar om een beperkt aantal gaat. Wel merkt men op dat niet iedere indicator op programmaniveau van toepassing is op het projectniveau, en niet relevant is voor de doelstellingen van de projecten. De outputindicatoren helpen dus niet altijd voor strategische opvolging van de projecten zelf.

Zeker voor investeringsprojecten zijn de gevraagde outputindicatoren met betrekking tot bereikte/begeleide bedrijven en andere vaak niet van toepassing en nog niet aan te leveren. Daarom blijven deze indicatoren op nul staan, wat een vreemd beeld oplevert.

Onder P4 hebben de indicatoren vaak betrekking op het aantal gerealiseerde ha in het stadsontwikkelingsproject. Aangezien het te realiseren ha al vooraf vastligt, en tussentijds niet wijzigt, biedt een dergelijke indicator niet direct inzicht in de voortgang van het project. Voor zulke gevallen zou het opvolgen van bepaalde te behalen milestones wellicht beter geschikt zijn.

De opbouw van het monitoringkader in lijn met de Europese richtlijnen, waarbij projecten enkel hoeven te rapporteren op een aantal outputindicatoren, leidt tot een weinig strategische opvolging van de bijdrage van de projecten aan de gewenste resultaten en effecten van het programma. De resultaatsindicatoren van het programma gelden immers niet op projectniveau, ookal liggen de gewenste resultaten van de projecten vaak nauw in lijn met die van het programma. Het op informele basis toepassen van resultaatsindicatoren op de projecten in de samenwerkingsovereenkomst met partners (dus zonder formele opname in het monitoringskader) kan bijdragen aan meer resultaatsgerichte opzet en uitvoering van de projecten, meer gerichte opvolging van hun voortgang, en beter inzicht in hun bijdrage aan de gewenste resultaten op programmaniveau.

6.4 Communicatie en disseminatie

De communicatie en disseminatie van de gefinancierde projecten en hun resultaten is een bijzonder aandachtspunt voor de Commissie, en de beheerautoriteit heeft op dit vlak dan ook de nodige inspanningen gedaan. In lijn met de communicatierichtlijnen van de Europese Commissie werd in 2015 een communicatiestrategie opgesteld en goedgekeurd die een coherente vorm en boodschap doorheen alle communicatieactiviteiten vastlegt. Onder de baseline 'Europa investeert, Vlaanderen groeit' worden voor zowel de professionele doelgroepen (o.a. promotoren) als het brede publiek communicatie-acties voorzien

Een vernieuwde website en de digitale nieuwsbrief EFFECT met 1.400 abonnees worden gebruikt om belangrijke of nieuwe projecten in de kijker te zetten, en interessante activiteiten in de context van het EFRO-programma aan te kondigen.

Ook worden verschillende types informatieve events/bijeenkomsten georganiseerd:

- ▶ Een lanceringsevent van het nieuwe Vlaamse EFRO-programma (september 2014) voor alle bestaande promotoren en stakeholders;
- ▶ Een provinciale roadshow in 2015 met generieke infosessies (1 per provincie);
- ▶ Jaarlijks 3 à 4 meer specifieke infosessies voor potentiële promotoren;
- ▶ Jaarlijks in het kader van de Europadag organiseert men 'Europa in je buurt'-activiteiten, waar promotoren de kans krijgen hun project voor te stellen (www.europainjebuurt.be).

De provinciale en stedelijke contactpunten spelen een belangrijke rol in deze provinciaal georganiseerde activiteiten, alsook in de verdere activiteiten en producten richting de media en het brede publiek (in 2017 o.a. reportagereeks met EFRO-projecten in Limburg, EFRO-promofilmje in bioscopen in Vlaams-Brabant,...).

Vanaf 2018 voorziet men de focus nog sterker te leggen op de resultaten van de projecten en de bijdrage van het programma aan Vlaamse prioriteiten.

Twee suggesties vanuit de case projecten

Vanuit de case projecten halen we twee waardevolle suggesties voor het verrijken van de communicatie:

- ▶ Er blijkt bij de promotoren ook behoefte aan meer inhoudelijke uitwisseling tussen projecten. De case projecten geven aan dat het ondanks de communicatie op centraal niveau, moeilijk is om de lessen en uitkomsten van de projecten naar het Vlaamse niveau te transfereren of te vertalen. Dit wordt ondermeer bemoeilijkt doordat er te weinig uitwisseling plaatsvindt tussen lopende projecten, en men dus geen inzicht heeft van de organisatie en verloop van andere projecten, en of er gezamenlijke lessen te trekken zijn. Ontmoetingen tussen projecten op basis van thematische link, bv binnen dezelfde specifieke doelstelling, zou kunnen bijdragen aan de valorisatie van de projecten op een hoger schaalniveau. De contactpunten zouden dit meer actief kunnen stimuleren.
- ▶ Op de website ontbreekt daarnaast eenvoudig toegankelijke basisinformatie en beschrijving van alle goedgekeurde projecten, zoals dat voor andere (nabijgelegen) buitenlandse programma's wel beschikbaar is (Zuid NL, Vlaanderen-Nederland, Nordrhein-Westfalen, Hauts-de-France,...).²⁵ Een aantrekkelijker en toegankelijker projectdatabank zou bijdragen aan de vooropgestelde disseminatie van Europees gefinancierde projecten en resultaten.

Uiteraard zijn bijkomende inspanningen op dit vlak afhankelijk van voldoende middelen en personeelcapaciteit binnen het programmasecretariaat en de contactpunten.

Figuur 9: Voorbeelden van communicatie-acties

²⁵ Op de EFRO website is wel een excel overzicht te vinden met korte inhoud en alle andere belangrijke gegevens van de goedgekeurde projecten <https://www.vlaio.be/nl/andere-doelgroepen/europees-fonds-voor-regionale-ontwikkeling-efro/ontdek-efro-vlaanderen/overzicht>

Aanbevelingen

Op basis van onze evaluatie stellen we vast dat het GTI-instrument is onderbenut. Bepaalde tekortkomingen kunnen worden geredieerd in de toekomst, maar zelfs in dat geval zouden we – binnen de Vlaamse context - de (veralgemeende) inzet van het GTI-instrument ontraden:

- ▶ Het GTI-instrument brengt additionele complexiteit met zich mee, wat de overheadkosten doet oplopen. Het lijkt ons efficiënter om gebiedsgerichte initiatieven mogelijk te maken binnen het Vlaamse kader;
- ▶ Het beheer van het EFRO-programma vereist meer en meer specialistische expertise, wat pleit in het voordeel van een centraal beheer (concentratie van kennis);
- ▶ De omvang van de EFRO-middelen is te beperkt om subregionaal te versnipperen. Afbakening van relatief kleine regionale portefeuilles leidt tot minder mogelijkheden voor de financiering van grotere projecten.

Tegelijk zien we een aantal waardevolle uitgangspunten achter de GTI-aanpak die in de volgende programmaperiode kunnen meegenomen worden op Vlaams niveau: maximale synergie tussen de Europese fondsen (inzonderheid EFRO en ESF), actieve betrokkenheid van stakeholders (zie ook hoofdstuk 6) en de mogelijkheid voor gebiedsspecifieke accenten in de oproepen.

De 'Geïntegreerde Territoriale Investeringsprogramma's' of kortweg GTI's zijn het voorwerp van evaluatie in dit hoofdstuk. De GTI's zijn een nieuw instrument binnen de structuurfondsen, geïntroduceerd in de Gemeenschappelijke Verordening 1303/2013 voor de ESI-Fondsen voor de periode 2014-2020 (Hoofdstuk III, art 36). Door middel van een GTI kunnen lidstaten een specifieke en geïntegreerde strategie ontwikkelen voor een bepaald gebied. 'Geïntegreerd' dekt in het geval van een GTI meerdere ladingen, met name:

- ▶ De realisatie van een geïntegreerde strategie voor een welomschreven gebied;
- ▶ De combinatie van middelen uit verschillende assen;
- ▶ De geïntegreerde inzet van programma's en fondsen, in het bijzonder EFRO en ESF;

Per GTI moet een apart beheer worden uitgewerkt, waarin zowel regionale actoren uit het betreffende gebied als de beheersautoriteit een rol speelt.

De GTI biedt een formeel Europees kader voor een aanpak die Vlaanderen in eerdere OPs al uitwerkte, met territoriale focus op bv de centrumsteden met een eigen inhoudelijke focus en aparte beheersafspraken (stuurgroep). Helemaal nieuw is dit mechanisme dus niet, maar de GTI biedt hiervoor wel een verder uitwerking en verfijning, met specifieke voorwaarden voor de implementatie.

GTI's voor Limburg, De Kempen en West-Vlaanderen

Vlaanderen koos voor het toepassen van het nieuwe GTI instrument in drie regio's, met name de provincie Limburg, de provincie West-Vlaanderen en de regio Kempen. Deze drie GTI's vertegenwoordigen samen 43,1% van het EFRO-budget.

Als we hun budget optellen bij de middelen uit prioriteit 4 gefocust op Gent en Antwerpen (9,6%), kunnen we vaststellen dat 52,7% van de EFRO-middelen in de periode 2014-2020 territoriaal zijn toegewezen.

Elke GTI heeft een eigen geïntegreerde regionale strategie, die als toetsingskader voor de uitvoering van de GTI dient. Deze strategieën definiëren voor iedere regio een aantal specifieke prioritaire speerpunten voor de toekomstige regionale ontwikkeling, met name gericht op industriële transitie (ondernemerschap, innovatie, arbeidsmarkt). De EFRO budgetten voor de GTI's worden telkens in meer of meerdere mate aangevuld met ESF-middelen, zodat de geïntegreerde strategie vanuit beide fondsen kan worden ondersteund.

Bij de evaluatie van de GTI's in Limburg, de Kempen en West-Vlaanderen zullen we bekijken hoe de middelen per GTI zijn ingezet (domeinen en type projecten), en nemen we zowel de effecten als de organisatie van de GTI onder de loupe.

Tabel 16: Territoriale toewijzing van middelen

Prioriteiten programma	EFRO-budget	EFRO-budget (%)
Prioriteiten 1, 2 en 3		
GTI Limburg	€ 45,2 mln	25,7%
GTI West-Vlaanderen	€ 20,9 mln	11,9%
GTI de Kempen	€ 9,5 mln	5,4%
Totaal GTI's	€ 75,7 mln	43,1%
Overige middelen (niet territoriaal toegewezen)	€ 76,1 mln	43,3%
Prioriteit 4 (Gent en Antwerpen)	€ 16,9 mln	9,6%
Technische bijstand (beheer programma)	€ 6,9 mln	4%
Totaal budget	€175.592.099	100%

Gevolgde werkwijze voor de evaluatie

Voor de evaluatie van de GTI's werd als volgt tewerk gegaan:

- ▶ Basisonderzoek voor elke GTI op basis van;
 - ◆ Documentanalyse (OP, startnota GTI, samenstelling stuurgroep,...);
 - ◆ Diepte-interview met de administratief verantwoordelijke voor de GTI. In het geval van de Kempen vond ook een groepsinterview plaats met de lokale stakeholders in de stuurgroep.
- ▶ Bespreking van de ervaringen met de GTI's tijdens de helikopterinterviews en de cases;
- ▶ Diepte-interview met ESF (10/9/2018);

Opbouw van het hoofdstuk

We structureren de bevindingen uit ons evaluatieonderzoek met betrekking tot de inzet van de GTIs als volgt:

- ▶ We bespreken eerste de feitelijke financiële voortgang van elke GTI, en stellen vast in hoeverre de beschikbare middelen binnen de verschillende prioriteiten zijn ingezet tot nu toe
- ▶ Vervolgens gaan we in op de inhoudelijke inrichting, werking en uitvoering van de drie GTI binnen het huidige programma, en werken we een 6-tal evaluatieve beschouwingen uit
- ▶ Tenslotte trekken we een overkoepelende conclusie over de concrete meerwaarde, effectiviteit en efficiëntie van het GTI instrument in het Vlaamse EFRO-kader

7.1 Voortgang per GTI

We bespreken hieronder de financiële voortgang binnen de drie GTI's.

Het vertrekpunt: de budgetten per GTI

Limburg heeft met €72 miljoen (€45,2 miljoen EFRO, €26,7 miljoen ESF) veruit het hoogste GTI-budget. De hoogte ervan gaat terug naar een beslissing tijdens de Europese Raad van 7-8 september 2013, waar n.a.v. de sluiting van Ford Genk €71,9 miljoen Europese steun werd toegekend aan Limburg, aangevuld met de corresponderende Vlaamse cofinanciering. Het budget voor de GTI-Limburg werd m.a.w. al voor de opmaak van de programmastrategie toegewezen.

De budgetten voor de GTI West-Vlaanderen (€20,9 miljoen EFRO, €2,8 miljoen ESF) en de GTI Kempen (€9,5 miljoen EFRO, €338.000 ESF) zijn een stuk lager om het programma niet volledig uit te putten, maar toch nog substantieel om aan beide regio's een structurele impuls te geven.

Buiten de algemene budgetverschillen valt op dat het ESF aandeel in de GTI sterk uiteen ligt: waar Limburg een ESF bijdrage van 37% in het totale GTI budget heeft, is dit voor West-Vlaanderen en De Kempen slechts

respectievelijk 11,8% en 3,4%. Deze budgetverdeling bepaalt reeds in sterke mate in hoeverre de GTI's werkelijk een geïntegreerde strategie hebben kunnen uitvoeren.

Financiële voortgang

- ▶ De Kempen heeft met 83% het grootste deel van haar GTI-enveloppe vastgelegd. Limburg haalt 79% en West-Vlaanderen 57%. De Kempen en Limburg liggen in lijn met de voortgang op Vlaams niveau (77%). In de voortgang in West-Vlaanderen zit minder vaart, we komen er hieronder op terug.
- ▶ Als we de voortgang per as bekijken, zien we dat de middelen voor innovatie het beste worden geabsorbeerd, met ratio's van 81% in West-Vlaanderen en Limburg en 99% in de Kempen. Met name in prioritaire as 2 Ondernemerschap hebben de GTI's nog ruimte voor bijkomende projecten. West-Vlaanderen heeft daarnaast nog maar een beperkt deel van haar budget in prioritaire as 3 koolstafarme economie toegekend. Belangrijkste redenen voor de West-Vlaamse achterstand zijn:
 - Enkele logistieke dossiers in West Deal laten zich tot nu toe onvoldoende inpassen in de EFRO-prioriteit 'koolstafarme economie'. Het dossier rond de overslagterminal Wielsbeke kon, hoewel het inhoudelijk onder EFRO paste, volgens de managementautoriteit beter terecht onder reguliere Vlaamse subsidiekanalen, waar het een hogere financiering kon krijgen
 - Vanuit de GTI werden reservaties gemaakt voor open testfaciliteiten of cocreatie in de verkeerde veronderstelling dat dit onder P2 ressorteerde, terwijl de MA dit in het OP onder P1 indeelde. Dat zorgt voor een overschot van middelen op P2 en een tekort op P1.
- ▶ De vastlegging van de ESF-middelen ligt hoog in de Kempen (95%), maar blijft achter voor Limburg (36%) en West-Vlaanderen (40%). In die percentages zijn niet alleen de specifieke GTI-oproepen begrepen, maar zijn ook de projecten verrekend vanuit de GTI-regio's op de algemene ESF-oproepen. Hier kent de budgettoekenning dus een substantiële achterstand ten opzichte van de EFRO budgetten. Ook is een aanwijzing van de reële geïntegreerde inzet van EFRO & ESF middelen binnen de GTI beperkt is, en dat beide budgetten parallel worden toegekend en ingezet.

Tabel 17: Opname ESF-middelen

GTI	Beschikbare ESF-middelen	Toegewezen (1/9/2018)		Resterend (1/9/2018)	
		Bedrag	%	Bedrag	%
Limburg	€26.733.994 (incl TB)	9.697.382,00 (incl TB)	36	€17.036.562	64
West-Vlaanderen	€2.817.617,83	€1.128.014,16	40	€1.689.603,67	60
Kempen	€338.114,14	€321.500,00	95	€16.614,14	5

- ▶ In de Kempen is het ESF budget (3,4% van het budget) toegekend aan één project, beheerd door de Stad Turnhout, en te gebruiken op het grondgebied van de stad Turnhout. De rationale hierachter was dat de arbeidsmarktproblematieken relevant binnen het ESF programma (activering, toeleiding van inactieven/ kansengroepen) zich binnen de Kempen voornamelijk voordoen in de Stad Turnhout. Vanuit een puur ESF perspectief is deze overweging te begrijpen, ookal is het voor ons binnen deze EFRO evaluatie niet mogelijk daar valide uitspraken over te doen. We stellen wel vast dat de ESF-middelen niet werkelijk territoriaal zijn ingezet zoals beschreven in het Europees kader voor de GTI's.

Planning m.b.t. de resterende inzet van de middelen

Met betrekking tot de besteding van de resterende budgetten in de nog lopende programmaperiode, hebben de GTI's volgende perspectieven

- ▶ West-Vlaanderen
 - In West-Vlaanderen zijn er per 30/6/2018 voor €7.210.000 openstaande oproepen die men hoopt te kunnen invullen. Tegen eind oktober 2018 werd hieruit voor ongeveer €4.076.590,47 aangevraagd.
 - West-Vlaanderen wil graag een budgetwijziging van €2 miljoen van P2 naar P1. Projecten die men bij de samenstelling van het budget voor ogen had voor P2, ressorteren in het OP onder P1.

- ▶ Limburg:
 - In Limburg is er nog een openstaande oproep voor zorginnovatie van €2.750.000. Tegen eind oktober 2018 werd hieruit voor ongeveer €2.250.000 aangevraagd
 - Onder P2 ondernemerschap staat nog €2,6 mln open, en zouden dus nog een aantal projecten mogelijk zijn, mede voortkomend uit het LIRES traject in het kader versterkt streekbeleid (mits positieve staatssteuntoets). Deze projecten zijn echter nog in ontwikkelingsfase.
 - Ook onder andere prioriteiten ziet men nog voldoende opportuniteiten voor nieuwe projecten, in lijn met de uitvoering van het SALK.
- ▶ De Kempen
 - In De Kempen staat nog €232.000 open in de laatste oproep, wat men nog finaal moet toekennen. Het betreffende project staat momenteel op uitstel.
 - Onder prioriteit 2 is een project in ontwikkeling waar een belangrijk deel van het openstaande budget aan toegekend kan worden (€500.000).
 - Voor de resterende 10% van het budget is de stuurgroep in overleg over hoe het optimaal in te zetten.

Naast de genoemde gewenste verschuiving in West-Vlaanderen voorzien de GTI's geen verdere budgetwijzingen, ook al formuleert men buiten bovenstaande sporen nog onvoldoende scherp waar men het resterende budget aan beoogt te besteden. Wel zijn er enkele GTI-projecten onder P3 niet goedgekeurd, die met een versoepeling van voorwaarden nog een waardevolle toevoeging voor de GTI zouden zijn.

We zien in elk geval bij iedere GTI de wens en het commitment om tot betekenisvolle projecten met hefboomwerking voor de regio te komen. In dat licht moet ook hun wens gezien worden om de (beperkte) resterende budgetten per prioriteit te kunnen combineren met mogelijke vrijval uit de lopende projecten, en waar mogelijk geïntegreerd over verschillende prioriteiten heen te kunnen inzetten. Het Europees GTI-kader laat dit toe, maar de vraag is of ook het Vlaamse EFRO hiervoor ruimte laat. Op programmaniveau moet de budgetverdeling per prioriteit immers gerespecteerd blijven.

De inzet van vrijkomende middelen uit projecten zal deel uitmaken van een programmabrede oefening waarin de insteek vanuit de GTI's zal worden meegenomen om de resterende saldi zo efficiënt mogelijk in te zetten op de bestaande noden.

Tabel 18: Stand van zaken per GTI (30 juni 2018)

	Beschikbaar		Goedkeuringen, incl. decommiteringen		# projecten	Nog beschikbaar		Betalingen	
Prioriteit 1 Innovatie	84.799.565	100%	71.155.788,18	84%	40	13.643.776,82	16%	13.406.247,79	19%
Kempen	3.811.221	100%	3.761.731,68	99%	5	49.489,32	1%	1.265.012,66	34%
West-Vlaanderen	12.243.587	100%	9.873.966,82	81%	10	2.369.620,18	19%	472.863,59	5%
Limburg	33.322.192	100%	26.999.112,50	81%	9	6.323.079,50	19%	7.747.255,32	29%
Generiek	35.422.565	100%	30.520.977,18	86%	16	4.901.587,82	14%	3.921.116,22	13%
Prioriteit 2 Concurrentievermogen KMO's	29.875.995	100%	16.721.462,10	56%	64	13.154.532,90	44%	5.200.261,09	31%
Kempen	1.905.610	100%	1.040.723,72	55%	4	864.886,28	45%	0,00	0%
West-Vlaanderen	5.487.173	100%	1.545.589,26	28%	10	3.941.583,74	72%	521.573,95	34%
Limburg	9.032.156	100%	6.422.262,22	71%	15	2.609.893,78	29%	1.351.372,46	21%
Generiek	13.451.056	100%	7.712.886,90	57%	35	5.738.169,10	43%	3.327.314,68	43%
Prioriteit 3 Koolstofarme economie	37.041.460	100%	29.365.355,68	79%	40	7.676.104,32	21%	1.546.328,89	5%
Kempen	3.811.221	100%	3.121.432,20	82%	3	689.788,80	18%	0,00	0%
West-Vlaanderen	3.243.587	100%	519.452,00	16%	1	2.724.135,00	84%	0,00	0%
Limburg	1.000.000	100%	1.000.000,00	100%	1	0,00	0%	635.422,25	64%
Generiek	28.986.652	100%	24.724.471,48	85%	35	4.262.180,52	15%	910.906,64	4%
Prioriteit 4 Stedelijke ontwikkeling	16.932.469	100%	11.032.788,06	65%	11	5.899.680,94	35%	1.290.554,85	12%
Prioriteit 5 Technische bijstand	6.942.610	100%	6.942.599,81	100%	9	10,19	0%	1.662.258,28	24%
TOTAAL	175.592.099	100%	135.217.993,83	77%	164	40.374.105,17	23%	23.105.650,90	17%
Kempen	9.528.052	100%	7.923.887,60	83%	12	1.604.164,40	17%	1.265.012,66	16%
West-Vlaanderen	20.974.347	100%	11.939.008,08	57%	21	9.035.338,92	43%	994.437,54	8%
Limburg	43.354.348	100%	34.421.374,72	79%	25	8.932.973,28	21%	9.734.050,03	28%
Generiek	101.735.352	100%	80.933.723,43	80%	106	20.801.628,57	20%	11.112.150,67	14%

7.2 Inhoudelijke evaluatie GTI's

Hieronder volgt een beschrijving van onze belangrijkste bevindingen met betrekking tot de inhoudelijke inrichting en uitvoering van de GTI's. Onze inhoudelijke evaluatie is gebaseerd op onderstaande 6 observaties, die we telkens hieronder verder uitwerken.

1. De laattijdige beslissing over welke GTI's opgenomen werden in het EFRO-programma, heeft geleid tot een gebrekkige onderbouwing en structurering ervan, en heeft een wissel getrokken op de beheersorganisatie en uitvoering van de GTI's.
2. Het GTI instrument stelt regio's in staat om middelen meer gericht in te zetten in onderling samenhangende projecten gericht op het genereren van structurele effecten op specifieke lokale problematieken en prioriteiten. Kanttekening hierbij is wel dat de instroom van projectvoorstellen beperkter is, wat vanuit het oogpunt kwaliteit en efficiëntie nadelig is.
3. De GTI's kennen in hun uitvoering een grote complexiteit, en zorgen voor bijkomende administratieve lasten in het programmabeheer, omwille van een groter aantal oproepen en bijbehorende selectie-procedures. Ook het decentrale co-beheer van iedere GTI volgt een eigen dynamiek, invulling en nood, hetgeen een groot beroep doet op de capaciteit van de MA.
4. De GTI-prioriteiten en projecten liggen doorgaans in lijn met de EFRO-strategie. Niettemin zit er spanning op het samensporen van de Vlaamse met de gebiedsgerichte strategie, omdat 1) de onderliggende regionale strategieën doorgaans een bredere scope hebben dan de EFRO strategie, en 2) de financiële enveloppe soms ook projecten uit reguliere oproepen of een stuk technische bijstand financiert. Het is belangrijk om de GTI inhoudelijk, geografisch als financieel goed af te bakenen, en daar continu aan vast te houden bij het toekennen van budget aan projecten.
5. Er zit spanning op het samenspel centraal-decentraal beheer voor de selectie en goedkeuring van projecten. Veel heeft te maken met een gebrek aan gezamenlijke visie en begrip over de rolverdeling in het beheer, en op welk niveau de besluitvorming tot stand komt en zou moeten komen. Binnen deze situatie botst de realisatiedrang van onderuit soms met de toetsen op het inhoudelijke EFRO-kader en formele verplichtingen die gelden voor de inzet van de Europese middelen.
6. De beoogde synergie tussen EFRO en ESF bleef uit.

Te korte voorbereiding van de GTI trekt wissel op uitvoering

Het besluit over de precieze inzet van het GTI instrument binnen het Vlaams EFRO OP is zeer laat in de voorbereidingsfase van het programma tot stand gekomen. Al relatief vroeg werd een specifiek budget voor de Provincie Limburg afgebakend, dat vervolgens aan het GTI instrument werd gekoppeld. Het bleef echter gedurende het hele proces van programma voorbereiding onduidelijk of en welke andere GTI-gebieden in het programma zouden worden opgenomen. De uiteindelijke keuze in het OP van twee extra GTIs, en de niet-selectie van andere mogelijke kandidaten, is laat genomen en heeft in de ogen van een aantal stakeholders een eerder willekeurig karakter.

De ex ante evaluatie stelt wel vast dat de GTI's in principe voldeden aan de formele voorwaarde om als zodanig te worden aangemerkt:

- ▶ In elk van de drie regio's is er sprake van een geïntegreerde territoriale strategie, gedragen door de belangrijkste stakeholders. We hebben het dan respectievelijk over:
 - ▷ het Strategisch Actieplan Limburg in het Kwadraat;
 - ▷ het Streekpact Kempen 2013-2018, uitgewerkt in het Dynamisch Actieplan Kempen;
 - ▷ West Deal.

In elk van de programma's ligt het accent op economische ontwikkeling, met tevens aandacht voor arbeidsmarkt en mobiliteit. In minder mate worden ook andere omgevingsfactoren aangehaald als ruimte, klimaat, leefmilieu, welzijn en cultuur.

SALK is de koploper naar uitwerking toe, met een sterk onderbouwde visie en concrete projectfiches. In het geval van West Deal spreken we evenzeer over weloverwogen gebiedsstrategie met voorstellen die nog verdere uitwerking behoeven. DYNAC is een minder holistisch werkstuk dat zich vooral richt op industriële transformatie (speerpunt 'ondernemen, innoveren en internationaliseren' van het Streekpact), verder uitgewerkt in concrete voorstellen.

- ▶ In elk van de regio's is een sterke coördinatie en een leidende coalitie aanwezig die in staat is haar rol op te nemen in de uitvoering en de opvolging van het programma.
 - ▷ De POM West-Vlaanderen;
 - ▷ RESOC Kempen, die als netwerkorganisatie de steun geniet van de belangrijkste actoren in regionale ontwikkeling: de sociale partners, de gemeenten (IOK) en het provinciebestuur;
 - ▷ De task force rond SALK.

De ex ante evaluatie stelt echter ook: *'Organisatorisch is de toewijzing van de gereserveerde middelen nog onvoldoende uitgewerkt. We raden aan dit aspect verder uit te werken, in lijn met de voorschriften van de EU hieromtrent.'*

We stellen een gebrek aan gezamenlijk begrip vast over de precieze verhouding tussen de GTI-strategieën, het EFRO-programma en het ESF-programma, alsook over de rol en positie van de lokale stakeholders in het beheer van de GTI. Hoewel er per GTI een formele overeenkomst over het gezamenlijk beheer en rolverdeling is opgemaakt, is er in de voorbereiding niet voldoende tijd genomen om alle Vlaamse en regionale stakeholders binnen een duidelijk gedefinieerde en gedragen structuur en kader mee te nemen in de uitbouw en uitvoering van de GTI.

De regio's waren zelf organisatorisch niet volledig voorbereid op (hun rol in) de uitvoering van de GTI binnen het EFRO-kader, en verkeerden in de valse veronderstelling dat zij via de GTI-stuurgroep de leidende rol hadden in de besteding van de GTI-middelen. De opgemaakte strategische plannen vormden weliswaar een geschikt regionaal kader, maar boden geen leidend zicht of grip op hoe de beschikbare EFRO-middelen optimaal geïntegreerd ingezet konden worden.

De regionale strategieën zijn in die zin slechts één component in het beheers- en uitvoeringskader van de GTI, naast de Europese richtlijnen van het instrument en het Vlaamse EFRO-programma zelf (het Vlaams ESF-programma nog buiten beschouwing gelaten). Het Vlaamse inhoudelijke en administratieve EFRO kader blijft dus leidend in de projectgoedkeuring. Uit de gesprekken blijkt dat er op alle niveau's vooraf te weinig gezamenlijke interpretatie en visie is gevormd over deze complexe uitvoeringsstructuur, met misverstanden en miscommunicatie tot gevolg.

Dit heeft geleid tot wrijving tussen de verschillende stakeholders, en heeft een remmend effect gehad op de efficiëntie en effectiviteit van de uitvoering van de GTI's. Bovendien maakt het dat zowel het geïntegreerde als het territoriale element van de GTI's niet optimaal is toegepast zoals voorgesteld in het Europees kader.

Het GTI instrument helpt regio's in de realisatie van hun strategie, maar de beperkte instroom van projecten heeft ook zijn beperkingen

Onze evaluatie wijst erop dat de GTI en het eraan gekoppelde EFRO-budget, de betrokken regio's geholpen heeft om voortgang te boeken in hun regionale ambities. Met name in Limburg is er met de GTI-middelen een duidelijk verschil gemaakt in de uitvoering van het SALK, maar elke GTI kan voorbeelden voorleggen van substantiële projecten waar de EFRO-steun en het GTI-kader belangrijk waren om ze nodige schaal en reikwijdte te geven om hun beoogde hefboomeffect te bewerkstelligen. Ook is er binnen de GTI meer samenhang tussen activiteiten en projecten mogelijk. Enkele voorbeelden daarvan:

- ▶ het Mechatronica project in West-Vlaanderen is één geïntegreerd dossier waar dit zonder GTI waarschijnlijk meerdere dossiers zouden zijn geweest. Hogescholen en Universiteiten uit verschillende associaties werken in dit dossier samen, en de verschillende acties op dit domein worden nu onder één koepel uitgevoerd, met de nodige effecten (zie o.a. het aantrekken van FlandersMake naar de regio). Bedoeling is dat volgende initiatieven in dit domein verder bouwen op de sokkel van het eerste project. Uitdaging blijft wel om de samenhang en coördinatie van de verschillende acties doorheen de projectuitvoering goed bewaakt blijft.

- ▶ In de Kempen is een duidelijke complementaire samenhang ontstaan tussen de projecten Insect Pilot Plant (Thomas More Hogeschool) en de Kempen Insect Cluster (Milibeter), die bijgedragen heeft een meer gerichte bundeling van de krachten op dit front, en de niche van de bio-gebaseerde economie sterker in de regio heeft verankerd. Ook op de domeinen zorg & gezondheid en energietransitie (geothermie) zijn verschillende complementaire projecten van start gegaan.
- ▶ Dankzij de EFRO-steun in projecten als Energyville, de T2 Campus en de Construction Academy in het Limburg-programma is er een versnelde uitvoering van belangrijke projecten met grote regionale impact.

Het is aannemelijk dat een aantal projecten ook zonder GTI zouden zijn gerealiseerd, binnen Vlaamse oproepen (zeker onder P1 en 2). In de kleinere GTI's hadden sommige projecten onder het reguliere programmadeel mogelijk zelfs meer financiering kunnen krijgen.

Aan de andere kant bevordert de lokale inbedding van de projecten hun lokale meerwaarde en hebben de lokale actoren binnen het GTI kader hun rol te spelen in het bewaken van de juiste evenwichten en diversiteit van projecten binnen het regionale belang. Tekenend is ook dat de promotoren zelf over het algemeen positief staan tegenover financiering onder de GTI, ondanks de mogelijke financiële beperkingen in de kleinere GTIs.

Andere aspecten die het regionaal hefboomeffect van de GTI illustreren zijn:

- ▶ Op basis van de lokale GTI-strategie en betrokkenheid van de lokale stuurgroep kennen de projecten een breder draagvlak en dieper inbedding in het regionaal weefsel;
- ▶ Het GTI verplicht actoren om hun project te motiveren binnen de regiostrategie, en aan te tonen dat de effecten binnen de GTI voelbaar zullen zijn. Het GTI kader laat daarom een sterkere regie toe op gebiedsniveau, complementariteit te zoeken met verder regionale strategieën, en geïsoleerde projecten te vermijden;
- ▶ Het GTI stimuleert partnerschappen tussen lokale en regionale actoren, zoals in Limburg gebeurd is bij de opzet van het project 'ondernemersplatform Limburg' en opstap is geweest voor gezamenlijke communicatie van de partners voor actieve regiopromotie;
- ▶ Het GTI genereert een hefboom om provinciale middelen in te zetten voor regionale ontwikkeling: de provincie Limburg voorziet bijvoorbeeld een eigen cofinanciering van €12,5 mln voor EFRO;
- ▶ Het GTI-kader helpt om Vlaamse actoren over de streep te trekken (SIRRIS, etc..) en zich in regionale projecten te engageren.

Bij deze positieve effecten van de GTI-projecten voor de regio's moet wel worden aangetekend dat het in een aantal gevallen grote moeite kost om de middelen toe te kennen aan kwaliteitsvolle projecten die voldoende bijdragen aan de gewenste resultaten van EFRO. Verschillende oproepen binnen met name GTI Limburg en West-Vlaanderen genereerden een beperkt aantal of zelfs helemaal geen projectvoorstellen (zie ook hoofdstuk 3). Gevolg hiervan is dat er in de goedkeuringsprocedures binnen de GTI's minder op kwaliteitseisen te selecteren valt dan binnen Vlaamse oproepen met hogere instroom van voorstellen.

Dit duidt erop, zoals we hieronder al aantipten, dat de lokale actoren en stakeholders in de stuurgroep niet altijd voldoende zicht had op het potentieel aan projecten die binnen bepaalde oproepen door EFRO konden worden gefinancierd. Voor sommige geïdentificeerde projectideeën bleek de uitwerking naar een volwaardig EFRO-waardig projectvoorstel moeilijker en langduriger dan gedacht.

Hogere administratieve complexiteit en organisatie

Bovenstaande bedenking duidt ook de bijkomende complexiteit en administratieve organisatie die de GTI's in de projectuitvoering teweegbrengen. Iedere GTI kent haar eigen beheersstructuur, vormgegeven door een specifieke GTI-stuurgroep met lokale stakeholders met ieder hun werking, specifieke oproepen en bijbehorende selectieprocedures. De GTI's doen hiermee substantieel beroep op de administratieve capaciteit van de managementautoriteit in voorbereidings- en opvolgingswerk, en verhoogt de uitvoeringlasten voor het programma als geheel.

Ook voor de lokale stakeholders blijkt het beheer van de GTI's geen eenvoudige aangelegenheid, getuige de moeizame verhouding die zij ervaren tussen de GTI-stuurgroep en en overkoepelende EFRO beheerskader en de moeite die het in sommige gevallen kost geschikte projectvoorstellen te genereren. Ook de capaciteit die

de lokale stakeholders hiervoor voor moeten vrijmaken is geen vanzelfsprekendheid. Daarnaast treden in enkele GTI's een aantal lokale stakeholders in de stuurgroep ook op als projectpromotor, wat hun positie in het beheer van de GTI compliceert, en extra beroep doet op het vermogen van alle betrokkenen om hier op de juiste wijze mee om te gaan.

Congruentie tussen EFRO en de regiostrategieën

Er zijn sterke parallellen tussen de EFRO-prioriteiten en de regiostrategieën. Innovatie en ondernemerschap vormen de ruggengraat in elk van de documenten. Niettemin zijn er verschillen die voor moeilijkheden zorgen:

- ▶ Bepaalde prioriteiten uit de regiostrategieën komen niet voor in EFRO. De regiostrategieën zijn doorgaans breder dan de EFRO-prioriteiten en beschouwen de voorgestelde acties vaak meer als onderdeel van een meer lange termijn regionale ontwikkeling. Ondanks de inspanningen die gebeurden in de startnota's om de gebiedsprogramma's af te stemmen op de EFRO-prioriteiten (bv. de vertaling van West Deal naar West Deal Kwadraat), blijven er fricties rond de projectvoorstellen vanuit de regio's:
 - ▷ Bv. de logistieke projecten in West-Vlaanderen die zich moeilijk laten inpassen in prioriteit 3 (koolstofarme economie). De regio ziet voor deze projecten een belangrijke bijdrage aan het milieu zien (weghalen van het vervoer op de weg), maar enkele ingediende vooraanmeldingen konden niet tot volwaardige projectvoorstellen worden uitgewerkt. Enkele anderen, zoals de al genoemde overslagterminal in Wielsbeke, konden volgens de managementautoriteit beter terecht onder een regulier Vlaamse subsidekanaal van departement MOW.
 - ▷ Het versterken van het toeristisch ondernemerschap is een prioriteit binnen het SALK-programma. Daar bleef weinig geld voor over omdat de middelen voor ondernemerschap vanuit EFRO o.a. naar ondernemersvriendelijk klimaat binnen gemeenten moest gaan. Er zijn voor de GTI Limburg nog wel middelen beschikbaar binnen P2, waarvoor nog insteken voor hun inzet mogelijk zijn
 - ▷ In de Kempen werd een project voor een mobiele stookolie-installatie ingediend als tussenstap in de ontwikkeling van warmtenetten in de regio en onderdeel van de transitie naar groene energievoorziening. Omdat er niet voldoende direct effect was op groene warmte productie, bleek het onmogelijk dit project binnen de EFRO-doelstellingen in te passen (ook de GTI stuurgroep kwam tot die conclusie). Ook projecten gericht op omscholing en toeleiding van werkzoekenden naar de lokale industrie, konden niet vanuit het EFRO-programma worden gefinancierd.
- ▶ Tewerkstelling en arbeidsmarkt maken deel uit van elk van de drie GTI-strategieën (West Deal, SALK en DYNAK). De GTI wordt om die reden mee vanuit ESF ondersteund. In de praktijk lukt dit moeilijk, om diverse redenen:
 - ▷ Binnen de Kempen is het ESF-aandeel te laag om structurele effecten te bewerken. Daarnaast werd het ESF bedrag in zijn geheel toegekend aan één partij (stad Turnhout), wat de geïntegreerde inzet ervan bemoeilijkte;
 - ▷ Voor West-Vlaanderen is er een slechte match tussen de ambities van de regio en de ESF-prioriteit waarop de middelen zijn gealloceerd;
 - ▷ Ook in Limburg is er geen geïntegreerd programma EFRO-ESF met als gevolg ook geen geïntegreerd gefinancierde EFRO-ESF-projecten, met uitzondering van de T2 Campus. Voor andere projecten moeten er 2 afzonderlijke dossiers worden ingediend bij EFRO en ESF.
- ▶ Uit onze evaluatie blijkt daarnaast dat het budget van de GTI's verschillend is samengesteld en is ingezet. Zo worden in bepaalde GTI's ook reguliere projecten onder P1 en P2 gefinancierd uit het GTI-budget. In West-Vlaanderen reserveerde men in het startdocument zelfs €4 miljoen uit het GTI-budget om projecten uit reguliere EFRO-calls in de regio te kunnen financieren.

We stellen vast dat gebruik van GTI-middelen voor reguliere middelen voorbij gaat aan het doel en de filosofie van het GTI-instrument, en ten koste gaat van de lokale betekenis en samenhang van de projecten. Het is van belang om de GTI financiële portefeuille en bijbehorend inhoudelijk kader vooraf strikt af te bakenen, en daaraan gedurende de programma uitvoering aan vast te houden. Indien men vindt dat er extra financiële ruimte nodig is voor reguliere projecten binnen het GTI-gebied, zou dit bedrag buiten de GTI portefeuille gehouden moeten worden.

Een groot deel van bovengenoemde opmerkingen zouden kunnen vermeden worden door een grondiger voorafgaand overleg tussen de regio's en de centrale beheersautoriteit en door een striktere afbakening en selectie van de gemeenschappelijke thema's en acties in de regiostrategie en het globale EFRO-programma.

Decentraal versus centraal beheer

Voor GTI-projecten gelden er twee structuren die gezamenlijk voor het beheer instaan: de decentrale stuurgroep, samengesteld uit lokale en Vlaamse stakeholders, en de centrale beheersautoriteit. De GTI-stuurgroepen waken over de bijdrage en de coherentie van de projecten tot de gebiedsstrategie, de Vlaamse beheersautoriteit doet hetzelfde met het OP als kader. Het finale besluit over de goedkeuring van projecten ligt bij de beheerautoriteit.

De contactpunten merkten op dat de samenstelling van de GTI-stuurgroepen nogal verschillend is. Op basis van de lijsten die we daarvan kregen is dat minder duidelijk. Enkel in Limburg zien we geen academische partners en uitgebreide vertegenwoordiging van de provincie (alle gedeputeerden) vanuit het feit dat de SALK Task force als basis werd genomen. Voorzitterschap ligt ook niet bij een gedeputeerde (Frieda Brepoels) in tegenstelling tot de andere provincies. De stuurgroepen zelf zijn tevreden over hun eigens samenstelling, en spreken ook waardering uit over de rol van de Vlaamse kabinetten daarin.

Het succes van de GTI's is afhankelijk van een goed samenspel tussen de beide betrokken niveaus. Over dat samenspel horen we gemengde geluiden:

- ▶ Het samenspel tussen de GTI en de entiteit EFRO bij de voorbereiding van de calls en projectindiening wordt positief geëvalueerd. De specifieke GTI-oproepen zijn het geschikte middel om lokale promotoren aan te zetten projectvoorstellen te dienen die passen binnen de regionale strategie en het EFRO-kader. De specifieke oproepen verduidelijken en vereenvoudigen zowel de projectindiening vanuit de promotoren als de projectselectie- en beoordeling van deze voorstellen, apart van de reguliere middelen. Vaak presenteren de promotoren hun projectidee bij de GTI stuurgroep, op basis waarvan zij advies krijgen over al of niet verdere uitwerking van een projectaanvraag. De aparte oproepen passen ook in de duidelijke afbakening van de GTI van de regulier EFRO-middelen.
- ▶ Hierbij merken we wel op dat deze aanpak in deze periode geleid heeft tot een multiplicatie van oproepen ten opzichte van de vorige programmaperiode, en dus bijkomende administratieve last op centraal niveau. Voor de GTI werden vaak zeer specifieke oproepen gelanceerd met beperkt budget, waarop in sommige gevallen slechts zeer beperkte of zelfs helemaal geen respons op kwam. Doordat ook de GTI's zelf nog bepaalde geografische en inhoudelijk evenwichten nastreefden, leidde dit ook binnen de GTI's tot een zekere versnippering, tegen de bedoeling van de GTI in.
- ▶ Wrevel bestaat vooral over de rol die GTI-stuurgroepen spelen in de afweging en selectie van projectvoorstellen. Men had hierbij oprichting van de GTIs de verwachting dat men als gelijkwaardige partner zou meebeslissen over de goedkeuring van projecten, gelijkaardig aan de rol de steden en stedelijke contactpunten binnen As 4. Pas later werd men zich er ten volle van bewust dat de GTI-projectvoorstellen na aftoetsing in de stuurgroep nog altijd dezelfde formele goedkeuringsprocedure moeten doorlopen als reguliere projecten. De stuurgroepen voelen zich hierdoor in de rol van adviesorgaan gedrukt in plaats van volwaardig beheersorgaan. De korte voorbereidingstijd van de GTI speelt volgens ons mee in deze onduidelijkheid en verkeerde wederzijdse verwachtingen over de rolverdeling in het beheer.
- ▶ Deze wrevel en mispercepties spelen ook bij aftoetsing van de projectvoorstellen aan het OP en aan formele regels rond overheidsopdrachten, staatssteun, e.d. Men begrijpt dat het inhoudelijke en administratief EFRO gerespecteerd dient te worden, maar vindt het bijzonder vervelend dat belangrijke binnen de GTI afgetoetste projecten omwille hiervan zware vertraging oplopen of niet goedgekeurd geraken. De lokale stakeholders menen dat de GTI-projecten na hun fiat eenvoudiger en sneller goedgekeurd zouden kunnen moeten worden dan 'reguliere' projecten.

Essentieel hierbij is echter dat de financiële eindverantwoordelijkheid voor het programma in elk geval bij de Vlaamse managementautoriteit ligt, en de lokale stakeholders binnen de GTIs geen formeel deel hebben in deze verantwoordelijkheid. Daarom is het belangrijk ook alle GTI projecten volgens dezelfde procedure en onder dezelfde voorwaarden goed te keuren als andere projecten, om zo de promotoren en de MA de nodige (rechts)zekerheid te bieden.

- ▶ Sommige lokale stakeholders in de GTI's hadden voor het beheer de organisatie van de uitvoering prioriteit 4 rond stedelijke ontwikkeling als voorbeeld voor ogen. In sommige opzichten kan gesteld worden dat prioriteit 4 van het EFRO-programma meer volgens de GTI filosofie wordt uitgevoerd, in co-productie tussen centrale en lokale stakeholders. Deze prioriteit heeft enkel betrekking op de twee Vlaamse grootsteden Antwerpen en Gent, die beiden een grote rol spelen in de projectindiening en –selectie. Dit draagt bij aan de relevantie van de projecten en de juiste samenhang en inbedding in het stedelijk weefsel.

Verdere vergelijking tussen P4 en de GTI's gaat echter mank, gezien het totaal andere type projecten en uitvoeringskader. Prioriteit 4 kent eigen specifieke EFRO-doelstellingen waaraan de projecten moeten bijdragen, terwijl voor de GTI's dezelfde SDs gelden als voor het reguliere EFRO-programma. Dit betekent dat P4 via een beperkt aantal open oproepen kan worden toegekend, in tegenstelling tot de GTI's. De projecten onder P4 vloeien logisch voort uit de stedelijke ruimtelijke ontwikkelingsplannen, en vormen eigenlijk een voortzetting of uitbouw van reguliere projecten op dat vlak. Het territoriale aspect in de uitvoering van P4 is in die zin vanzelfsprekend, het geïntegreerde deel (o.a. combinatie van prioritaire assen en koppeling met ESF) zoals bedoeld in de GTI ontbreekt volledig.

De synergie EFRO en ESF is onderbenut

In de geïntegreerde GTI-strategieën wordt de link gemaakt tussen economische en technologische ontwikkeling en de nood aan aanpassingen op de arbeidsmarkt en skillsontwikkeling. Er is binnen de GTI's echter onvoldoende afstemming met het ESF-programma. Formeel overleg is beperkt gebleven tot eenmalige contacten bij de formalisering van de GTI's, maar er bleek weinig mogelijkheid of bereidheid om het ESF-programma in die late fase nog bij te sturen. ESF is verder niet betrokken in de regionale stuurgroepen, en deze stuurgroepen hebben geen rol in het beheer van het ESF-budget in de GTI. We stellen vast dat ook deze structurering van de GTI voorbij gaat aan het doel en filosofie van het instrument.

Op projectniveau zijn er geen voorbeelden van inzet van ESF en EFRO in één projectaanvraag. Als uniek geval zijn in Limburg voor de T2-campus zowel ESF- als EFRO-middelen ingezet, maar wel binnen twee aparte administratieve dossiers.

Het is in het kader van deze evaluatie moeilijk te beoordelen op welke wijze het ESF-programma de GTI's bedient. Binnen ESF zijn miljoenen geoordeeld aan stedelijk beleid, waarvan ook €7,8 miljoen binnen de GTI worden ingezet. Deze middelen zijn vooral gericht op de tewerkstelling en activering van kansengroepen (doelstelling 9.1), hetgeen niet noodzakelijkerwijs overeenkomt met de regionale GTI-strategieën. Ook is er in het ESF-programma geen cofinanciering voorzien, zoals voor de rest van ESF wel het geval is.

De oproepen binnen deze ESF doelstelling worden ook niet voorbereid met de GTI-stuurgroepen, maar binnen parallelle structuren en overleg:

- ▶ In de Kempen met de stad Turnhout;
- ▶ In West-Vlaanderen met de vier steden (Brugge, Kortrijk, Oostende, Roeselare) en de provincie;
- ▶ In Limburg met de VDAB, Syntra en de provincie.

Binnen de huidige structurering blijkt er weinig ruimte te zijn om meer arbeidsmarktgerichte projecten onder de GTI gestalte te geven, gezien de afgewezen projecten die hierop inspeelden onder het EFRO-kader. In de ontwerp verordening voor de komende structuurfondsenperiode wordt 'vocational training' als mogelijk onderdeel van het EFRO-kader genoemd, waaronder meer ruimte voor dergelijke projecten zou bestaan, maar dit kan mogelijk in de onderhandeling nog sneuvelen.

7.3 Meerwaarde van het GTI-instrument voor EFRO Vlaanderen

Nu we een zicht hebben op hoe de GTI's binnen het programma hebben gefunctioneerd, kunnen we een veralgemeende uitspraak doen over de meerwaarde van het instrument en de mogelijke toekomstige inzet binnen EFRO Vlaanderen.

Op basis van onze evaluatie stellen we vast dat het GTI-instrument is onderbenut. Bepaalde tekortkomingen kunnen worden geredigeerd in de toekomst, maar zelfs in dat geval zouden we – binnen de Vlaamse context – de (veralgemeende) inzet van het GTI-instrument ontraden:

- ▶ We stellen vast dat het GTI-instrument teveel administratieve overhead met zich meebrengt om te veralgemenen in Vlaanderen.

Als het enkel gaat om subregionale of provinciale accenten in de EFRO-programmauitvoering, is het GTI-instrument een te zware oplossing. We pleiten eerder om subregionale of regiospecifieke accenten mogelijk te maken en aan te moedigen binnen Vlaamse oproepen.

- ▶ Het beheer van het EFRO-programma is steeds meer een specialistische aangelegenheid, die diepgaande technisch-administratieve expertise vereist. Deze vaststelling brengt ons tot het pleidooi voor een goed uitgerust centraal beheer;
- ▶ De omvang van de EFRO-middelen is te beperkt om efficiënt via subregionale/provinciale strategieën per Vlaamse regio in te zetten. Reeds in de huidige werking zorgen de GTI-specifieke budgetten bv. in de Kempen en West-Vlaanderen voor beperkingen voor bepaalde projecten, die onder het reguliere Vlaamse EFRO financiering wellicht hogere financiering hadden kunnen krijgen. Binnen de gelimiteerde GTI-portefeuilles dreigen grootschalige projecten met Vlaamse scope in de GTI dus beperkt te worden ten opzichte van projecten met meer lokaal belang.

Tegelijk zien we een aantal waardevolle uitgangspunten achter de GTI-aanpak die in de volgende programmaperiode kunnen meegenomen worden op Vlaams niveau: maximale synergie tussen de Europese fondsen (inzonderheid EFRO en ESF), actieve betrokkenheid van stakeholders (zie ook hoofdstuk 6) en de mogelijkheid voor gebiedsspecifieke accenten in de oproepen.

BIJLAGEN

Bijlage 1 / Beschrijving van de cases

1.1. Expertise- en innovatiecentrum voor robot- en minimaal invasieve chirurgie (project 1104)

Promotor: ORSI Services CVBA

Copromotor: KU Leuven en Universiteit Gent

Oproep: Prioritaire as 1, specifieke doelstelling 1.2: Ondersteunen verspreiding van technologieën met oog op kennisvalorisatie / vermarkting

Looptijd project: 1/07/2016 tot en met 30/06/2019

Korte beschrijving:

Orsi Academy is een expertise- en innovatiecentrum voor robot- en minimaal invasieve chirurgie, gesitueerd langs de E40 in Melle. De Orsi Academy is gegroeid uit het OLV Robotic Surgery Institute (kortweg ORSI), opgericht door uroloog Alexandre Mottrie en dokter Geert Vandenbroucke, vandaag CEO en voorzitter van de raad van bestuur. Hun trainingscentrum groeide uit tot een internationale autoriteit, onder andere geïllustreerd door een vertienvoudiging van het aantal trainees op 5 jaar tijd.

Het doel van de Orsi academy is een aantal barrières wegnemen die een verregaandere adaptatie, verdere ontwikkeling en valorisatie van innovatieve geneeskundige technologieën belemmeren (o.a. gebrek aan kennis en expertise, onvoldoende toegang tot gespecialiseerde apparatuur en een versnipperd medisch-, academisch- en bedrijfslandschap).

Het EFRO project bestaat uit twee luiken:

- ▶ Een groot investeringsproject met het realiseren van een nieuwbouw en verwerven van specifieke, innovatieve medische apparatuur;
- ▶ Communicatie via evenementen, persacties, publicaties,...
- ▶ Via deze investeringen wil dit project de focus verbreden van het zuiver aanbieden van trainingen in bestaande technieken naar het uitbouwen van een ecosysteem waar dokters, wetenschappers, ingenieurs en industrie elkaar ontmoeten en het domein verder ontwikkelen. De synergie tussen theorie, techniek en praktijk die hierdoor binnen ORSI ontstaat moet de kennisopbouw, (door)ontwikkeling, demonstratie en valorisatie van innovatieve medische technologieën sterk bevorderen. Het project wordt gesteund door de universiteiten van Gent en Leuven en private partners zoals intuïtieve surgical en medtronic.
- ▶ Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 5.916.810	40%
Vlaamse cofinanciering	Hermes fonds	€ 1.479.202,50	10%
Middelen van de partners	Provincie Oost-Vlaanderen	€ 612.155	4%
	Intuïtieve Surgical	€ 1.500.000	10%
	Medtronic	€ 5.000.000	34%
	Orsi Academy cvba	€ 357.762,50	2%
Totaal budget		€ 14.865.930,00	100%

1.2. Janssen Incubatie Model (project 1059)

Promotor: Janssen Pharmaceutica NV

Copromotor: geen

Oproep: 87 - Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren – GTI Kempen

Looptijd project: 1/03/2016 tot en met 28/02/2019

Korte beschrijving:

Het Janssen Incubatie Model (JLinx, nu J Labs) is een open innovatie incubatiecentrum dat een bottom-up ecosysteem wil opzetten en waarbij het start-ups een mix van 3 elementen aanbiedt die hun opstart moet faciliteren en die hun groei moet bevorderen:

- Risicokapitaal;
- Gespecialiseerde infrastructuur;
- Toegang tot een uitgebreid globaal expertisenetwerk (binnen Janssen Pharmaceutica en haar moedergroep Johnson & Johnson).

Dit initiatief heeft als doelstelling om nieuwe en duurzame bedrijvigheid in de regio Kempen te realiseren, talent en financiering aan te trekken uit gans Europa en valorisatie van topwetenschap te optimaliseren om zo innovatieve oplossingen naar de patiënt te brengen.

Het EFRO project bestaat uit vijf luiken:

- ▶ Een investeringsproject met de renovatie en transformatie van een bestaand gebouw op de Janssen R&D campus tot een incubatorgebouw voor start-ups en jonge bedrijven actief in de sector van biofarmacie en medische technologie;
- ▶ Het campus management van het Janssen Incubatie Model (incl. aanbieden van specifieke labo-apparatuur);
- ▶ Begeleiding van start-ups (aantrekken van bedrijven, business ontwikkeling en begeleiding bij valorisatie);
- ▶ Communicatie via persconferenties, publicaties, mediacampagne tijdelijk werfbord, affiche in ontvangstruimte,...
- ▶ Project management..
- ▶ Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 1.206.792,41	12%
Vlaamse cofinanciering	Hermes fonds	€ 884.981,00	9%
Middelen van de partners	Janssen Pharmaceutica NV	€ 5.953.509,22	59%
Totale financiering		€ 8.045.282,73	80%
Inkomsten na het project (vast inkomstenpercentage van 20%)		€ 2.011.320,68	20%
Totaal budget		€ 10.056.603,41	100%

1.3. Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen (project 1174)

Promotor: Sirris (Collectief Centrum van de technologische industrie)

Co-promotors: TUAWest (Technische Universitaire Alliantie voor economische transformatie in West-Vlaanderen), Universiteit Gent, Hogeschool West-Vlaanderen (HoWest), POM West-Vlaanderen, KU Leuven Campus Brugge

Looptijd project: 1/01/2017 tot en met 31/12/2018

Oproep: 125 - Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren – GTI West-Vlaanderen 2016

Korte beschrijving:

Het project beoogt de oprichting van een Machinebouw en Mechatronica-centrum in West-Vlaanderen met als hoofdthema Industrie 4.0 (I4.0). Het M&M-centrum stoelt op een gecoördineerde en intense samenwerking tussen de kenniscentra KU Leuven, UGent, Sirris en zal bestaan uit 3 componenten:

- ▶ *Innovatiecentrum I4.0* waar in overleg en samenwerking met de industrie nieuwe technologieën voor de mechatronica en productiesector worden onderzocht, ontwikkeld en gedemonstreerd. De focus ligt op de thema's I4.0 Machine en Ultimate Factory.
- ▶ *Technologielabo* rond *Virtual & Augmented Reality*, één van de basistechnologieën die verschillende aspecten van I4.0 ondersteunen. Hier worden technologische evoluties opgevolgd, de toepasbaarheid in de mechatronica- en productiesector bekeken en industriële voorbeeldapplicaties uitgewerkt in overleg met technologieleiders en -volgers.
- ▶ *Twee applicatielabs* rond *Slimme en Flexibele Productie* en *Assemblage en Slimme Productieaansturing* waar vooral vertaalonderzoek gebeurt en apparatuur en kennis breed wordt verspreid aan de bedrijven om de haalbaarheid van nieuwe technologieën voor hun toepassing te evalueren (technologievolgers).
- ▶ Het doel van het project is het ondersteunen en transformeren van de mechatronica en machinebouw sector om zo haar internationale positie en verankering in Vlaanderen op een duurzame wijze te versterken.
- ▶ Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 1.708.208,55	40%
Vlaamse cofinanciering	Hermes fonds	€ 854.104,28	20%
Middelen van de partners	Sirris	€ 148.875,55	3%
	TUA West	€ 75.000,00	2%
	POM West-Vlaanderen	€ 75.000,00	2%
	Provincie West-Vlaanderen	€ 526.667,00	12%
	KU Leuven	€ 627.056,00	15%
	UGent	€ 124.513,00	3%
	Howest	€ 131.097,00	3%
Totaal budget		€ 4.270.521,38	100%

1.4. Kanaalroute Noord

Promotor: De Vlaamse Waterweg

Oproep: Oproep 105 binnen Prioritaire as 3 (koolstofarme economie), Specifieke doelstelling 2 (stedelijke mobiliteitssystemen)

Looptijd project: 1/12/2016 – 30/11/2019

Korte beschrijving:

Het project is opgedeeld in vier werkpakketten. Naast de WP's communicatie en (project)management zijn er twee inhoudelijke werkpakketten:

- ▶ Verbreden en verharderen van de jaagpaden tussen Zemst en Epepegem (drie trajecten van samen ongeveer 2,7 km);
- ▶ Bouwen van een fietsersbrug over de Zenne in Zemst, waarmee de fietssnelwegen Antwerpen-Mechelen en Mechelen-Vilvoorde met elkaar worden verbonden.

Het project is in de finale fase: het jaagpad werd in september 2018 geasfalteerd; ook de brug over de Zenne is gerealiseerd maar vraagt nog wat afwerking. In november 2018 zal alles klaar zijn, ruimschoots binnen de termijn van het EFRO-project (1/12/2016-30/11/2019).

- ▶ Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 641.777,71	40%
Provincie Vlaams-Brabant		€ 316.288,80	19,71%
De Waterweg		€ 646.377,78	40,29%
Totaal budget		€ 1.604.444,29	100%

1.5. VAKlab (project 1141)

Promotor: Domein Bokrijk vzw

Copromotor: geen

Oproep: Oproep: 114 Intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap – Toeristisch ondernemerschap - GTI Limburg

Looptijd project: 1/05/2017 tot en met 30/04/2020

Korte beschrijving:

Het VAKlab positioneert zich als draaischijf rond vakmanschap in Limburg en wil de stap naar ondernemerschap concreter en toegankelijker maken voor vakmensen. Het VAKlab is open diensten- en expertisecentrum, dat met een bottom-up aanpak maatwerk programma's ontwikkeld. Het VAKlab legt de link tussen theorie en praktijk en focust vnl. op volgende elementen:

- ▶ Opbouwen en ontsluiten van expertise rond vakmanschap
- ▶ Opbouwen van een community van vakmensen, waarmee actief wordt samengewerkt
- ▶ Uitbouwen van een lerend netwerk, waarin kennis en ervaring worden gedeeld

Het initiatief heeft als doel om kennis en samenwerking rond vakmanschap uit te bouwen en te stimuleren. Dit doet men via organisatie van diverse maatwerk activiteiten, waaronder:

- ▶ Netwerkevenementen, groepssessies, passe-partout sessies en tips van de meester om kennis en ervaring te delen
- ▶ Groepstrainingen gericht op het begeleiden van vakmensen bij het (door)starten als ondernemer
- ▶ Open ateliers waar vakmanschap wordt gestimuleerd in een kwalitatief en technisch uitgeruste setting en projectmatige samenwerking wordt gefaciliteerd

Het EFRO project bestaat uit 4 werkpakketten:

- ▶ Inrichting en ontsluiting van een diensten- en expertisecentrum. Het centrum staat in functie van het stimuleren van ondernemerschap op basis van vakmanschap en het cross-sectoraal inzetten van vakmanschap om bedrijven te laten samenwerken naar innovatie. Het opbouwen van expertise rond vakmanschap en het uitbouwen van een community, is daarbij een belangrijke focus.
- ▶ Organisatie van maatwerk activiteiten gericht op het begeleiden van de stap 'van vakmanschap naar ondernemerschap' in een lerend netwerk.
- ▶ Inrichting en ontsluiting van open ateliers, waar vakmensen samen kunnen werken aan projecten en hun vakmanschap verder kunnen verfijnen/verdiepen.
- ▶ Communicatie via persconferenties, events, publicaties, website...

Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€1.008.980,00	40%
Vlaamse cofinanciering	Hermes fonds	€ 0,00	0%
Middelen van de partners	Domein Bokrijk vzw	€ 504.490,00	20%
	Provincie Limburg	€1.008.980,00	40%
Totaal budget		€2.522.450,00	100%

1.6. Renovatie Kielparktoren 1 (project 1196)

Promotor: Woonhaven Antwerpen – directie en ondersteunende diensten

Oproep: Prioritaire as 3, specifieke doelstelling 3.1: Energetische renovaties in residentiële gebouwen. Oproep 123.

Looptijd project: 1/09/2017 tot en met 31/08/2020

Korte beschrijving:

De sociale huisvestingsmaatschappij Woonhaven Antwerpen plant de renovatie van een torengebouw waarin 72 sociale huurappartementen voorzien zijn. Het gebouw maakt deel uit van een gebouwengroep van 3 torengebouwen, die gelegen zijn aan de rand van een park in de zuidelijke rand van Antwerpen. De torens zijn beeldbepalend en representatief voor sociale woningbouw in dit deel van de stad: ze vertonen een hoge stedenbouwkundige, architecturale en opmerkelijk hoge erfgoedwaarde.

Met dit project wenst Woonhaven tegemoet te komen aan de moderne kwaliteitseisen die vandaag van een sociale woning verwacht worden.

Deze renovatie gebeurt in een context waarin men steeds verder wil evolueren naar een CO²-neutrale maatschappij (doelstelling EU 2020 - vermindering van het energieverbruik, stijging van het aandeel hernieuwbare energiebronnen en vermindering van uitstoot broeikasgassen). De aanpak voor dit gebouw is een renovatie die veel verder gaat dan de standaardrenovatie (doelstelling ERP2020) : het is een renovatie voor de toekomst, waarbij het bestaande gebouw opgewaardeerd wordt tot bijna energieneutraal (BEN) niveau.

Naast de energetische renovatie wordt de binneninrichting van het gebouw ook aangepakt en gemoderniseerd. Deze werken worden hier niet verder besproken.

► Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 1.480.738,38	40,00%
Vlaamse cofinanciering	VKF/REG-premie	€ 685.390,42	18,51%
Middelen van de partners	Woonhaven Antwerpen	€ 1.535.717,15	41,49%
Totaal budget		€ 3.701.845,95	100%

1.7. Renovatie van de Maria Gorettikerker tot multifunctionele ruimte (project 1164)

Promotor: DOIC

Oproep: Prioritaire as 4, specifieke doelstelling 4.3: Kleinschalige projecten als economische hefboom. Oproep 121.

Looptijd project: 01/01/2017 tot en met 31/12/2018

Korte beschrijving:

De Maria Gorettikerker ligt in één der armste wijken van Gent: Rabot-Blaisantvest. Volgens de kansarmoedeatlas Vlaanderen zelfs de meest kansarme wijk van héél Vlaanderen. Het gedeelte "Blaisantvest" van de buurt Rabot-Blaisantvest beschikt over geen enkele ontmoetingsruimte meer noch in openlucht noch voor binnenactiviteiten. Het versterkt de armoedige situatie waarin de wijk zich bevindt.

De kerk en de omliggende gronden en gebouwen waren tot 5 mei 2015 eigendom van de vzw "Parochiale Werken H. Kerst". In het kader van het stadsherwaarderingsproject "Bruggen naar het Rabot" heeft het stadsbestuur op 5 mei 2015 de hele site in eigendom verworven, met uitzondering van de kerk. Op diezelfde 5 mei werd de kerk in eigendom verworven door vzw DOIC.

DOIC werd enige jaren ervoor opgericht door de katholieke en protestantse gemeenschap en heeft tot doelstelling de kerk te verwerven, grondig te herstellen, te renoveren tot multifunctionele ruimte en vervolgens, via intense en (pro-)actieve promotie, ter beschikking te stellen van gebruikers. In samenspraak met het stadsbestuur wordt echter de gehele site gerenoveerd.

Het project kent verschillende fasen.

- ▶ Fase 0 was het volledig herstel van de bouwvallige (en dus gevaarlijke) toren. Dit werd in het najaar 2015 uitgevoerd en valt formeel buiten het projectvoorstel.
- ▶ Fase 1 betreft grondige instandhoudingswerken van de kerk zodat ze weer voor een termijn van 30 jaar in optimale staat verkeert.
- ▶ Fase 2 betreft de renovatie van de "grote ruimte" tot een multifunctionele ruimte aan de zuidkant. Aan deze zuidkant wordt een nieuw sculpturaal element aangebracht dat sanitaire ruimte, bar/keuken (op het gelijkvloers) en kleine vergaderzalen (op de verdieping) zal omvatten.
- ▶ Fase 3 betreft de verdere voltooiing van de renovatiewerken aan de zuidkant, de noordkant en de oostkant:
- ▶ Communicatie en (pro-)actieve promotie: zodra zeker is dat fase 2 kan voltooid worden, wordt gestart met actieve promotie van de (te vernieuwen) ruimte naar nieuwe gebruikers

▶ Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 289.981,20	40%
Middelen van de partners	DOIC	€ 434.971,80	60%
Totaal budget		€ 724 953,00	100%

1.8. Baanwinkels en gemeenten op één lijn (project 956)

Promotor: Autonoom Provinciebedrijf Provinciaal Secretariaat Europese Structuurfondsen

Copromotor: Provincie Vlaams-Brabant, Provincie Antwerpen, Provincie Oost-Vlaanderen

Oproep: Prioritaire as 2, specifieke doelstelling 2.2: Ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen

Looptijd project: 04/01/2016 tot en met 03/01/2018

Korte beschrijving:

Dit project beoogt een intergemeentelijke en interprovinciale aanpak van de problematiek van perifere retailontwikkelingen langs de respectievelijke steenwegen N70 en N10 als typevoorbeeld. Het zoeken naar evenwicht (level playing field) tussen grootschalige baanwinkels en aantrekkelijke detailhandelsontwikkeling in de kernen van de resp. steden en gemeenten vormt de centrale beleids- en actielijn.

Per steenweg wordt een gemeenschappelijke visie opgemaakt die toelaat dat een actieplan kan uitgewerkt worden. Dit actieplan beoogt een bovengemeentelijke aanpak en heroriëntering naast een specifiek gemeentelijke invulling op maat van de eigenheid van de respectievelijke gemeente.

De bovengemeentelijke aanpak zet vooral in op het uitwerken van vormen van fair trade (vereveningsprincipe) waarbij lokalisatie van retailconcepten in gemeente X (die de lusten ontvangt) niet in het nadeel valt van buurgemeente Y (die opdraait voor de lasten).

De gemeentelijke aanpak voorziet hefboomen voor een meer kernversterkend beleid en stelt een actieplan op om de perifere retailontwikkeling en uitbouw of versterking van de winkelkernen in een haalbare economisch balans te houden. Hiervoor wordt aan de gemeenten een kader aangeboden voor afbakening van winkelarme zones. Dit geeft hen een voorsprong en eerste oefening om het decreet Integrale Handelsvestigingsbeleid al in praktijk te zetten.

Als experts worden de medewerkers detailhandel, stedenbouwkundige planners van gemeenten en provincies, departement Ruimte Vlaanderen, Universiteiten, het Kadaster (NI), Agentschap Wegennet Vlaanderen aangetrokken om te komen tot een multidisciplinair team dat instaat voor een geïntegreerde aanpak.

► Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 287.308,00	40,00%
Vlaamse cofinanciering	Hermes fonds	€ 143.655,00	20,00%
Middelen van de partners	Provincie Oost-Vlaanderen	€ 95.520,00	13,30%
	Provincie Vlaams Brabant	€ 94.677,00	13,18%
	Provincie Antwerpen	€ 15.642,67	2,18%
	APB PSES	€ 81.469,69	11,34%
Totaal budget		€ 718 272,36	100%

1.9. Realisatie van het masterplan Park Groot Schijn met nieuwe infrastructuur voor park, sport- en jeugdaccommodatie

Promotor: Stad Antwerpen

Copromotor: -

Oproep: Prioritaire as 4, specifieke doelstelling 1: Bevordering van groen/blauwe infrastructuur en klimaatadaptieve ruimte

Looptijd project: 01/09/2016 – 31/08/2019

Korte beschrijving:

Het project beoogt meer ruimtelijke, functionele en infrastructurale samenhang te brengen in het parkgebied in de schijnvallei. Het gebied is momenteel gefragmenteerd ingevuld, met ontoegankelijke natuur en verspreide vrijetijdsverenigingen en –infrastructuur. Bedoeling is het gebied op te waarderen tot volwaardige natuur- en recreatiezone met de vallei van het Groot Schijn als belangrijke groene en open ruimte verbinding. Door het park te integreren in bestaande mobiliteitsstructuren, en in samenhang te brengen met verdere groene zones zoals het provinciale domein Rivierenhof zal het worden heropgenomen in het functionele stedelijk weefsel. De site wordt derhalve ontwikkeld tot een interessant landschappelijk park dat zijn identiteit weet te vinden in de rand van het stedelijk gebied Antwerpen. Het masterplan beoogt de combinatie van de belangrijke ecologische functie van de Schijnvallei en de vallei van de Koude Beek met de recreatieve doelstellingen en noden van Deurne & Antwerpen.

De concrete doelstellingen van het project zijn:

- ▶ Ontwikkelen van de natuurlijke en landschappelijke waarden van de Schijnvallei en de vallei van de Koude Beek, verhogen van het waterbergend vermogen.
- ▶ Uitbouwen van een hoogwaardige sportcluster voor indoor- en outdoorsporten op Ruggeveld.
- ▶ Plaats geven aan het programma voor jeugd en sport. De garantie van het behoud van het huidige sport- en jeugdprogramma, middels herstructurering en het vinden van synergieoplossingen.
- ▶ Deze investeringen in sport -en jeugdprogramma verhogen de sociale beleving in de stad.
- ▶ Met de aanleg van de parkruimte wordt aangename ruimte in de stad gecreëerd en de omliggende wijken versterkt met een belangrijke groencluster.

Aanwezige verenigingen en onwonenden worden actief in het proces betrokken

Projectbudget

Type financiering	Bron	Bedrag	%
Europese financiering	EFRO	€ 3 740 000	40,00%
Cofinanciering lokale overheid	Stad Antwerpen	€ 5 610 000	60,00%
Totaal budget		€ 9 350 000	100%

Bijlage 2 / Overzicht van de oproepen

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/aangevraagd
Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren - LED werking 2016	23/11/2015	€ 500.000	1	1	1	1	100%	€ 493.966,80	€ 493.966,80	100%
Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren - GTI Limburg	25/06/2015	€ 8.000.000	1	1	2	2	100%	€ 2.249.912,45	€ 2.249.912,45	100%
Bevorderen van co-creatie in de maakindustrie - GTI Limburg	8/02/2018	€ 2.500.000	1	1	3	1	33%	€ 900.366,58	€ 246.620,80	27%
bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren - GTI West-Vlaanderen 2016	20/09/2016	€ 1.900.000	1	1	5	4	80%	€ 3.927.696,55	€ 3.518.838,55	90%
Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren - GTI Kempen	23/11/2015	€ 1.500.000	1	1	6	4	67%	€ 7.847.182,51	€ 3.489.531,68	44%
Innovaties in de zorg - GTI Limburg	5/12/2017	€ 4.000.000	1	1	7	1	14%	€ 4.020.099,20	€ 636.363,20	16%
Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren - GTI West-Vlaanderen	23/11/2015	€ 2.000.000	1	1	8	3	38%	€ 7.556.244,41	€ 2.023.048,68	27%
Het bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren	7/03/2016	€ 3.000.000	1	1	13	2	15%	€ 6.754.736,09	€ 2.096.889,04	31%
Innovaties in de ouderenzorg - GTI Limburg	14/07/2017	€ 4.000.000	1	1						
Bevorderen van co-creatie om de O&O resultaten beter te valoriseren - GTI West-Vlaanderen 2016	15/05/2018	€ 2.360.000	1	1						

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/ aangevraagd
Innovaties in de zorg - GTI Limburg	30/05/2018	€ 2.750.000	1	1						
Ondersteunen verspreiding technologieën met oog op kennisvalorisatie / vermarkting - GTI WVL	23/11/2015	€ 4.500.000	1	2	2		0%	€ 1.857.079,75		0%
Ondersteunen verspreiding technologieën met oog op kennisvalorisatie / vermarkting - GTI WVL-2016	20/09/2016	€ 700.000	1	2	2	2	100%	€ 1.149.197,94	€ 1.149.197,94	100%
Ondersteunen verspreiding van technologieën met oog op kennisvalorisatie / vermarkting – GTI Limburg	25/06/2015	€ 22.000.000	1	2	4	4	100%	€ 23.604.209,36	€ 23.579.429,85	100%
Ondersteunen verspreiding van technologieën met oog op kennisvalorisatie / vermarkting – GTI Kempen	23/11/2015	€ 1.500.000	1	2	5	1	20%	€ 1.936.534,16	€ 272.200,00	14%
Ondersteunen verspreiding van technologieën met oog op kennisvalorisatie / vermarkting	7/03/2016	€ 7.000.000	1	2	16	6	38%	€ 24.867.579,83	€ 18.495.838,10	74%
Ondersteunen verspreiding van technologieën met oog op kennisvalorisatie/vermarkting - Clusterbeleid	21/04/2017	€ 10.000.000	1	2	19	8	42%	€ 28.609.708,82	€ 12.431.862,44	43%
Intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap – OPL – GTI Limburg	8/03/2016	€ 150.000	2	1	1	1	100%	€ 179.456,00	€ 152.537,60	85%
Intrapreneurship en nieuwe vormen van ondernemerschap –Toeristisch ondernemerschap - GTI Limburg	8/03/2016	€ 2.000.000	2	1	1	1	100%	€ 1.008.980,00	€ 1.008.980,00	100%

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/ aangevraagd
Bevorderen ondernemerschap - Ondernemende innovatieve partnerschappen/ecosystemen in studentensteden	23/11/2015	€ 1.600.000	2	1	10	9	90%	€ 2.033.635,35	€ 1.783.328,58	88%
Bevorderen ondernemerschap - Ecosystemen voor jong ondernemerschap in studentensteden	8/02/2018	€ 2.100.000	2	1	10		0%	€ 2.322.004,51		0%
Ondernemingsvriendelijk klimaat lokale en provinciale besturen – OPL - GTI Limburg	8/03/2016	€ 620.000	2	2	1	1	100%	€ 612.000,00	€ 612.000,00	100%
Bevorderen van een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen - GTI WWL	23/11/2015	€ 2.000.000	2	2	2	2	100%	€ 559.450,48	€ 429.713,76	77%
Ondernemingsvriendelijk klimaat lokale en provinciale besturen-Toeristisch ondernemerschap-GTI Lim	8/03/2016	€ 1.000.000	2	2	2	1	50%	€ 1.556.094,91	€ 712.844,10	46%
Bevorderen van een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen. GTI Kempen	25/09/2017	€ 900.000	2	2	3	2	67%	€ 860.248,92	€ 760.848,62	88%
Bevorderen van een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen.	25/06/2015	€ 2.300.000	2	2	44	23	52%	€ 5.835.614,49	€ 3.367.976,91	58%
Bevorderen van een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen - GTI WWL	15/05/2018	€ 1.100.000	2	2						
Innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's – GTI West-Vlaanderen	8/03/2016	€ 1.000.000	2	3	1	1	100%	€ 690.068,24	€ 395.983,75	57%

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/ aangevraagd
Versterken concurrentievermogen KMO's- Innovatieve bedrijfsmodellen-Digitale economie - GTI Limburg	8/11/2016	€ 1.000.000	2	3	1	1	100%	€ 1.000.000,00	€ 940.000,00	94%
Innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's – Toeristisch ondernemerschap - GTI Limburg	8/03/2016	€ 1.000.000	2	3	2	1	50%	€ 1.389.615,00	€ 400.000,00	29%
Kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's verbeteren - GTI Kempen	25/09/2017	€ 500.000	2	3	2	2	100%	€ 279.875,10	€ 279.875,10	100%
Kennis over en implementatie van innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's verbeteren	23/11/2015	€ 2.000.000	2	3	5	3	60%	€ 2.119.562,42	€ 1.300.069,02	61%
Innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's – OPL - GTI Limburg	8/03/2016	€ 860.000	2	3	7	7	100%	€ 932.100,52	€ 932.100,52	100%
Innovatieve bedrijfsmodellen bij kmo's – GTI West-Vlaanderen	15/05/2018	€ 600.000	2	3						
Kennispotentieel kmo's verhogen door inzet gespecialiseerd personeel – OPL - GTI Limburg	8/03/2016	€ 320.000	2	4						
Bevorderen van een internationaal ondernemersklimaat - GTI - WWL	23/11/2015	€ 1.200.000	2	5	2		0%	€ 742.779,20		0%
Concurrentievermogen kmo's: Strategieën internationalisering Vlaamse economie	8/06/2016	€ 1.000.000	2	5	2	2	100%	€ 942.084,07	€ 942.084,07	100%
Bevorderen van een internationaal ondernemersklimaat - GTI-Limburg	25/06/2015	€ 5.000.000	2	5	3	2	67%	€ 1.684.370,00	€ 1.663.800,00	99%

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/ aangevraagd
Concurrentievermogen kmo's: Internationaliseren en verankeren van bedrijven	7/12/2017	€ 1.000.000	2	5	6	5	83%	€ 1.317.542,07	€ 1.039.320,07	79%
Stijging van doorgedreven energetische renovaties van residentiële gebouwen tot BEN - GTI Limburg	25/06/2015	€ 1.000.000	3	1	1	1	100%	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	100%
Stijging van doorgedreven energetische renovaties van residentiële gebouwen tot BEN - GTI WWL-2016	20/09/2016	€ 520.000	3	1	1	1	100%	€ 519.452,00	€ 519.452,00	100%
Sociale huisvesting - doorgedreven energetische renovaties	25/07/2016	€ 4.000.000	3	1	18	7	39%	€ 15.388.695,21	€ 7.616.086,40	49%
Stijging van doorgedreven energetische renovaties van residentiële gebouwen tot BEN - GTI WWL	23/11/2015	€ 150.000	3	1						
Verbeterde duurzame stedelijke mobiliteitssystemen in een gemeentelijk/stedelijk klimaatplan GTI WWL	23/11/2015	€ 1.800.000	3	2	2		0%	€ 1.716.379,34		0%
Duurzame stedelijke mobiliteit kaderend in klimaatplan - Fietssnelwegen - Vlaamsbreed	8/11/2016	€ 5.000.000	3	2	13	11	85%	€ 12.288.108,61	€ 8.209.697,60	67%
Duurzame stedelijke mobiliteit kaderend in gemeentelijk/stedelijk klimaatplan - Fietssnelwegen	23/11/2015	€ 7.500.000	3	2	14	12	86%	€ 9.571.090,16	€ 7.910.453,58	83%
Duurzame stedelijke mobiliteit kaderend in klimaatplan - Fietssnelwegen - Vlaamsbreed	26/03/2018	€ 3.300.000	3	2						

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/ aangevraagd
Verbeterde duurzame stedelijke mobiliteitssystemen in een gemeentelijk/stedelijk klimaatplan GTI WVW	15/05/2018	€ 2.400.000	3	2						
Verhoogde energie-efficiëntie bij KMO's - GTI WVW	23/11/2015	€ 400.000	3	3	1		0%	€ 231.020,20		0%
Verhoogde energie-efficiëntie bij KMO's - Demonstratieprojecten	3/03/2016	€ 1.000.000	3	3	2	1	50%	€ 294.498,57	€ 24.572,47	8%
Verhoogde energie-efficiëntie bij KMO's	23/11/2015	€ 650.000	3	3	11	4	36%	€ 1.975.749,76	€ 963.661,43	49%
Stijgend gebruik groene warmte en een toename van de productie van hernieuwbare energie GTI Kempen	23/11/2015	€ 3.000.000	3	4	3	2	67%	€ 5.650.017,89	€ 3.000.000,00	53%
Stijgend gebruik groene warmte en een toename van de productie van hernieuwbare energie GTI Kempen	25/09/2017	€ 800.000	3	4	3	1	33%	€ 538.608,20	€ 121.432,20	23%
Stijgend gebruik van groene warmte en een toename van de productie van hernieuwbare energie GTI WVW	23/11/2015	€ 600.000	3	4						
Bevordering van groen/blauwe infrastructuur en klimaatadaptieve ruimte-Antwerpen-Gent SD1	10/03/2016	€ 5.270.000	4	1	3	2	67%	€ 4.464.000,00	€ 3.864.000,00	87%
Stijging van de ruimteproductiviteit en valorisatie van terreinen en gebouwen-Antwerpen-Gent SD2	10/03/2016	€ 5.270.000	4	2	5	4	80%	€ 6.900.971,46	€ 3.900.971,46	57%
Ondersteunen van kleinschalige projecten op wijkniveau als economische hefboom-Antwerpen-Gent SD3	10/03/2016	€ 5.270.000	4	3	6	5	83%	€ 4.072.235,40	€ 3.267.816,60	80%

oproepnaam	Begindatum	budget	Prioriteit	SD	# ingediende projecten	# goed-gekeurde projecten	# goed-gekeurd/ingediend	Aangevraagd EFRO budget	Goed-gekeurd EFRO budget	Aandeel goed-gekeurd EFRO budget/ aangevraagd
Oproep technische bijstand efro Vlaanderen 2014-2020	22/02/2016	€ 6.942.610	5	1	9	9	100%	€ 6.942.599,81	€ 6.942.599,81	100%

